

SELVITYS ETELÄ-SAVON YRITTÄJYYDEN KOKEILUYMPÄRISTÖISTÄ

Suosituksia kokeiluympäristöjen
toteuttamiseen

Anne Gustafsson-Pesonen, Taisto Hirvonen, Ritva Marjanen,
Jari Karjalainen, Olavi Nieminen & Piritta Parkkari

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Anne Gustafsson-Pesonen, Taisto Hirvonen, Ritva Marjanen,
Jari Karjalainen, Olavi Nieminen & Piritta Parkkari

SELVITYS ETELÄ-SAVON YRITTÄJYYDEN KOKEILU- YMPÄRISTÖISTÄ

Suosituksia kokeilu ympäristöjen toteuttamiseen

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Pienyrityskeskus

ESEDU
Etelä-Savon ammattiopisto

SEURAKUNTA
OPISTO

XAMK KEHITTÄÄ 136

KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI 2020

© Tekijät ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Getty Images

Taitto ja paino: Grano Oy

ISBN: 978-952-344-307-5 (nid.)

ISBN: 978-952-344-308-2 (PDF)

ISSN: 2489-2467 (nid.)

ISSN: 2489-3102 (verkkójulkaisu)

julkaisut@xamk.fi

TIIVISTELMÄ

Etelä-Savon yrittäjyyden kokeilu ympäristöjen selvitys -hanke tarkasteli sitä, millaiset yrittäjyyden kokeilu ympäristöt toimisivat yrittäjyyden edistämiseksi Etelä-Savossa. Selvityksen tekijät edustavat eteläsavolaisia oppilaitoksia, ja sen vuoksi haluttiin selvityksessä tarkastella alueellisen yrittäjyyden kokeilu ympäristön luomista yhtenä keinoja edistää opiskelijoiden yrittäjyyttä. Yrittäjyyttä edistävien oppimisympäristöjen tiedetään lisäävän opiskelijoiden kiinnostusta yrittäjyyteen, ja opiskelijoille tarvittaisiin uudentyyppinen, mahdollisimman hyvin omaan yrittäjyyteen valmentava ja tukeva työssäoppimispaikka. Selvitys luo osaltaan pohjaa maakunnan yhteiselle yrittäjyyden toimintasuunnitelmalle, tarvittavien kokeilu ympäristöjen perustamisen lähtökohdille ja yrittäjyys ekosysteemin vahvistamiselle.

Yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden parissa Etelä-Savossa toimivien sekä niistä kiinnostuneiden henkilöiden (sidosryhmien) ja opiskelijoiden näkemyksiä uudenlaisesta yrittäjyyden kokeilu ympäristön tarpeellisuudesta ja muodosta kerättiin kyselyjen avulla. Valtaosa kyselyyn vastanneista opiskelijoista oli sitä mieltä, etteivät he saa riittävästi ohjausta ja valmennusta yrittäjyyteen, mutta kiinnostus kasvaisi, jos yrittäjyyttä voisi opintojen rinnalla kokeilla. Sidosryhmäkyselyllä selvitettiin vastaajien näkemyksiä yrittäjyyden kokeilu ympäristön tarpeellisuudesta, toteuttajatahoista, organisoinnista, palveluista ja resursoinnista. Vastaajien enemmistön mielestä Etelä-Savossa tarvitaan yrittäjyyden kokeiluun yhteisiä, helposti saavutettavissa olevia kokoontumis- ja kohtaamistiloja jokaisella kaupunkipaikkakunnalla, ja lisäksi yhteiset verkkopalvelut. Palvelutarpeissa korostuivat mm. henkilökohtainen idea- ja yritysneuvonta, mentorointi, sparraus, yhteiset tapahtumat ja verkostoituminen.

Kyselyn tulosten jatkotyöstöä varten järjestettiin kolme alueellista työpajaa. Työpajoissa rakentui näkemys siitä, että yrittäjyyden kokeilu ympäristön käyttäjiä ovat nimenomaan yrittäjyyden kokeilemisesta kiinnostuneet yksilöt ja tiimit. Käytyjen keskustelujen pohjalta näyttää siltä, että jo yrittäjänä toimivilla on kokeilu ympäristöissä oma roolinsa, mutta se on pikemminkin mentorina toimiminen ja osaamisen jakaminen kuin varsinaisen asiakkaan rooli.

Selvityksen perusteella annetaan lopuksi joukko suosituksia. Uusi yrittäjyyden kokeilemisen mahdollistava toimintaympäristö tulisi perustaa jokaiseen Etelä-Savon kaupunkiin. Pääasiallisena kohderyhmänä ovat ensi vaiheessa toisen asteen opiskelijat. Tarkoituksen mukaiseksi nähdään kasvotusten tapahtuvat kohtaamiset mahdollistava fyysinen tila. Virtuaaliset palvelut tukevat paremmin jo toimivia yrittäjiä sekä yrityksiä ja kytkevät myös ne osaksi uusia yhteisöjä. Tärkeimpiä palveluja ovat yritysneuvonnan eri osa-alueet, henkilökohtainen sparraus, valmennukset ja verkostoituminen. Yrittäjyyden kokeilu ympäristön resursoinnissa on pyrittävä yhdistämään julkista ja yksityistä rahoitusta. Oppilaitoksille sopiva rooli kokeilu ympäristössä on yrittäjyyskoulutuksen tarjoaminen.

ESIPUHE

Etelä-Savossa on ollut jo pitkään vahva tahtotila uudentilaisiin lisäpanostuksiin -- uuden yrittäjyyden edistämiseen, yritystoiminnan synnyttämiseen ja vahvaan yritysten kansainvälistämiseen. Kaupunkien, oppilaitosten, tutkimuslaitosten, TE-toimistojen, ELY-keskusten, Uusyrityskeskusten, yksityisten yritysten ja monien muiden toimijoiden äänellä puhuaaksemme halua yhteiseen yrittäjyyden tukemiseen ja tekemiseen on.

Tarve asiantuntevaan, vertaiskehittävään ja henkilökohtaiseen yrittäjyysvalmennukseen ja yrityskehittämiseen on suuri. Yksityistämisen ja ulkoistamiskehityksen ohella myös tarve tuottaa uudistettuja palveluita on noussut ja luonut mahdollisuuksia pienyritysten perustamiseen. Etelä-Savo on ikääntyvä maakunta, joten myös tarve yritysten jatkajien löytämiseen ja sukupolvenvaihdosten tukemiseen on edelleen akuutti. Olemassa olevien tuotteiden ja palveluiden edelleen kehittäminen ja jatkojalostaminen vaativat panostuksia, joten erilaisia tuotteistamista ja innovaatioiden kehittämistä tukevia toimia tarvitaan. Oppilaitosten tehtävän voi puolestaan nähdä olevan opiskelijayrittäjyyden ja yritysyritystyön tukeminen ja tekeminen. Tahtotilaa tähänkin työhön löytyy alueeltamme.

Mitä erinäisimpiä yrittäjyyden edistämisen toimintamalleja on vuosien varrella kokeiltu ja testattu. Tulokset ovat olleet erinomaisia, mutta edelleen kaivataan sitä jotain. Tässä Etelä-Savon yrittäjyyden kokeilu ympäristöt -hankkeen raportissa keskitytään viimeisimpiin keskusteluihin, jotka alkoivat kesäkuussa 2019 Yritysneuvojen kesäpäivillä Punkaharjulla. Laajana kuvana taustalla ovat erilaiset yrittäjyyden ekosysteemien keskustelut ja niihin kiinnittyminen.

Tähän Etelä-Savon yrittäjyyden kokeilu ympäristöt -selvitykseen perustuvaan raporttiin on nostettu esille tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden (yksityisiä, virassa ja toimessa olevia sekä opiskelijoita) ajatuksia siitä, millainen tai millaiset yrittäjyyden tukemiseen, tutkimiseen ja kehittämiseen tähtäävät ratkaisut toimitivat parhaiten Etelä-Savon kontekstissa Etelä-Savon lähtökohdat huomioiden. Etelä-Savossa on valtavasti osaamista, asiantuntijuutta ja potentiaalia. Näiden teemojen kanavoiminen yhteisen hyvän tekemiseksi voisi olla lähtökohdana Etelä-Savon kattavan yrittäjyyden ekosysteemin, yrittäjyyden ja innovaatioiden kehittämisen perustamistyölle.

Ilmiselvää lienee, että yrittäjyys ekosysteemin sekä yrittäjyys- ja innovaatio toimintojen perustalla pitänee olla verkostomainen toiminta, joka organisoituu mahdollisimman puoleuttomasti, ja vie yhteistä asiaa vahvasti eteenpäin. Sen ei tarvitse olla raskasrakenteinen organisaatio. Toiminnalle tulee kuitenkin olla koollekutsuja, innostaja, eteenpäin viejä, koordinoija. Toiminnan tulee olla luonteeltaan sellaista, että sen on mahdollista hakea

osan rahoituksesta itse. Erityisesti sen pitää pystyä ottamaan rahoitusta vastaan, jotta toiminnan pitkäjänteisyys mahdollistuu. Toiminnan piirissä tulee olla jonkin verran palkattua henkilöstöä.

Kaiken kaikkiaan on tärkeää muistaa, että yritys- ja innovaatiotoiminnot osana ekosysteemiä eivät voi toimia ilman siihen sitoutuvia organisaatioita, jotka ovat keskeisiä toimijoita yritysjärjestelmän sisällöntuotannossa. Ekosysteemi ei voi toimia irrallaan muista toimijoista, ja ilman verkoston jäseniä ei ole ekosysteemiä. Huomioitavaa on, että yksikään toimija verkostosta ei yksin muodosta ekosysteemiä eikä pärjää ilman muita toimijoita. Tähän työhön tarvitsemme jokaista käsiparia ja jokaisen osaamista. Kunnioitetaan osaamista ja aloitetaan työ.

Anne Gustafsson-Pesonen, johtaja
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun
Pienyrityskeskus

Taisto Hirvonen, kehittämisspäällikkö
Etelä-Savon Koulutus

KIRJOITTAJAT

ANNE GUSTAFSSON-PESONEN, johtaja

Pienyrityskeskus, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

TAISTO HIRVONEN, insinööri (YAMK), kehittämisspällikkö

Etelä-Savon Koulutus Oy

JARI KARJALAINEN, MMM, TKI-asiantuntija

Pienyrityskeskus, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

RITVA MARJANEN, AEO, tiimivalmentaja

Kirkkopalvelut ry / Seurakuntaopisto

OLAVI NIEMINEN, LuK, TKI-asiantuntija

Pienyrityskeskus, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

PIRITTA PARKKARI, YTT, TKI-asiantuntija

Pienyrityskeskus, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	3
ESIPUHE	4
KIRJOITTAJAT	6
1 JOHDANTO.....	9
2 TAUSTAA YRITTÄJYYDEN KOKEILUYMPÄRISTÖLLE.....	11
2.1 Opiskelijoiden yrittäjyyden edistäminen on tullut yhä tärkeämmäksi	11
2.2 Toimiva yrittäjyys ekosysteemi edellytyksenä yrittäjyyden edistämiseksi.....	12
2.3 Yrittäjyyden kokeilu ympäristöt keinona edistää opiskelijoiden yrittäjyyttä	14
3 TYÖN TAVOITTEET JA MENETELMÄT.....	17
3.1 Tavoitteena maakunnan kattava yrittäjyyden kokeilu ympäristö	17
3.2 Kyselyt yrittäjyyden kokeilu ympäristöistä.....	17
3.2.1 Opiskelijakysely.....	19
3.2.2 Sidosryhmäkysely	24
3.3 Työpajat	36
3.3.1 Savonlinnan työpajan tulokset.....	37
3.3.2 Pieksämäen työpajan tulokset	39
3.3.3 Mikkelin työpajan tulokset.....	43
3.3.4 Yhteenveto työpajoista.....	46
3.4 Vierailut	47
4 SELVITYKSEN TULOKSET JA SUOSITUKSET.....	50
4.1 Uuden kokeilu ympäristön tarpeellisuus.....	50
4.2 Kokeilu ympäristön organisointitapa	51
4.3 Tuotettavat palvelut.....	52
4.4 Tarvittava resursointi.....	52
4.5 Suositukset	54
LÄHTEET	57
LIITTEET	59

Yrittäjyyden edistäminen, Case Lappeenranta	60
J. Hyneman Center	60
LUT Entrepreneurship Society	63
Business Mill	64
Yrittäjyyden edistäminen, Case EduFutura Jyväskylä.....	67
EduFutura	67
Jyväskylän Yritystehdas Oy	72
Yrittäjyyden edistäminen, Case Forssa	78
Forza.....	78
Forssan Yrityskehitys Oy, FYK	82
Yrittäjyyden edistäminen, Case Joensuu.....	91
Spark Joensuu.....	91
Luotsi Joensuu.....	96

1 JOHDANTO

Etelä-Savon alueella on jo pitkään käyty keskusteluja siitä, miten maakuntaan saataisiin lisää elinvoimaa, lisää yrityksiä sekä tuettua olemassa olevia yrityksiä. On pohdittu myös, miten saataisiin niin nuoria kuin varttuneita ihmisiä perustamaan uusia innovatiivisia yrityksiä maakuntaan ja miten saataisiin nuoria jäämään tai palaamaan maakuntaan takaisin. Opiskelijoiden yrittäjyyden edistäminen on nähty yhtenä tärkeänä keinona kehittää maakunnan kilpailukykyä.

Tässä selvityksessä tarkastellaan alueellisen yrittäjyyden kokeilu ympäristöjen luomista yhtenä keinoja edistää opiskelijoiden yrittäjyyttä. Selvityksen avulla pyritään siis lisäämään tietoa siitä, millaiset maakunnalliset, verkostomaisesti Etelä-Savon alueella toimivat yrittäjyyden kokeilu ympäristöt voisivat tukea opiskelijoita yrittäjäksi lähtemisen prosesseissa niin koulutusten aikana kuin sen jälkeen. Alueellisessa yrittäjyyden edistämistyössä onkin noussut tarve kehittää koko maakunnan kattava verkostomainen toimintamalli tietyn kaupungin, oppilaitoksen tai muun toimijan yhteenliittymänä. Kokeilu ympäristön muotoa ja organisoitumista ei ole lyöty selvitysvaiheessa lukkoon, joten yhden ainoan eteläsavolaisen yrittäjyyden kokeilu ympäristön sijaan on mahdollista, että seuduilla tulee olemaan omat varsin itsenäiset toimintaympäristöt ja toimintamallit, jotka tekevät yhteistyötä keskenään.

Selvityksessä tarkastellaan kokeilu ympäristöjä koskevaa tarvetta, toteutusmuotoa, yrittäjyyttä edistävän ja tukevan ympäristön tuottamaa sisältöä (esimerkiksi koulutusta, neuvontaa, rahoitusta, tiloja tai tapahtumia) sekä toiminnan rahoittamista ja resursointia. Hankkeessa haettiin vastauksia yrittäjyyden edistämiseen liittyville sidosryhmille sekä opiskelijoille suunnatun kysely tutkimuksen sekä työpajojen avulla. Tietoa haettiin myös muihin suomalaisiin yrittäjyyden kokeilu ympäristöihin suuntautuneista vierailuista.

Selvitys luo pohjaa yhteiselle yrittäjyyden toimintasuunnitelmalle ja tarvittavien kokeilu ympäristöjen perustamisen lähtökohdille. Kehitystyön tavoitteena on pitkällä tähtäimellä kehittää eri toimijoiden yhteistyönä maakunnan laajuinen resursoitu yrittäjyyden asiantuntijaverkosto, joka edistää ja tukee uuden kannattavan yrittäjyyden syntymistä sekä jo olemassa olevan yritystoiminnan kehittymistä alueella. Tässä raportissa annetaan suosituksia Etelä-Savon yrittäjyyden kokeilu ympäristöistä.

Uusien kannattavien yritysten synnyttämistä tukevien palvelujen avulla pyritään luomaan uudenlaisia liiketoimintamahdollisuuksia, jotka johtavat yrittäjän itsensä työllistämiseen tai vaihtoehtoisesti kannattaviin työnantajayrityksiin ja kasvuyrityksiin. Tällaisia palveluita ovat muun muassa osaamista lisäävät koulutukset, liiketoimintamallien jalostaminen ja monialaisten yrittäjyyskokeilujen tuottaminen. Uuden kannattavan yrittäjyyden edistämiseen suunnattujen palvelujen tuottamisessa alueen oppilaitokset asiantuntijaverkostoineen ovat pääroolissa.

Eri puolilla Suomea ja maailmaa olevissa kokeilu- tai innovaatioympäristöissä on vaihtelevia kohde- ja käyttäjäryhmiä. Tämän selvitystyön alkuvaiheessa on oletettu, että Etelä-Savon yrittäjyyden kokeiluympäristöjen pääasiallinen kohderyhmä olisivat toisen ja korkea-asteen opiskelijat. Tavoitteena on siis ollut löytää alusta tai alustoja, joiden palvelut avataan yrittäjyyttä opiskeleville, suunnitteleville ja aloitteleville ihmisille, erityisesti opiskelijoille, sekä jossain määrin taustalla oleville organisaatioille. Käyttäjiä koskevat oletukset ovat vaikuttaneet siihen, miten kyselytutkimus suunniteltiin ja keitä kutsuttiin vastaamaan siihen. Myös muut kuin opiskelijat ovat olleet keskusteluissa mukana potentiaalisina käyttäjinä, joten heitä ei ole selvitysvaiheessa suljettu pois. Päinvastoin yksi selvitystyön tavoite on tarkentaa alueen toimijoiden näkemyksiä siitä, keitä kokeiluympäristön käyttäjät olisivat.

Tämä raportti on tuotos Etelä-Savon yrittäjyyden kokeiluympäristöjen selvitys -hankkeesta, joka sai Etelä-Savon ELY-keskuksen kautta Euroopan sosiaalirahaston osarahoitusta. Hanketta hallinnoi Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Pienyrityskeskus ja sen osatoteuttajia olivat Etelä-Savon Koulutus Oy sekä Kirkkopalvelut ry / Seurakuntaopisto, Pieksämäki.

Tämän raportin rakenne on seuraava: luvussa kaksi käydään läpi taustatietoa opiskelijoiden yrittäjyyden edistämisestä, ajankohtaisesta yrittäjyyden ekosysteemiajattelusta sekä yrittäjyyden kokeiluympäristöistä. Luvussa kolme esitellään toteutetun selvitystutkimuksen tavoitteet ja käytetyt menetelmät eli kyselytutkimuksesta saatuja tuloksia, hankkeessa pidettyjä työpajoja tuloksineen sekä hankkeessa toteutettuja benchmarking-vierailuja. Neljännessä luvussa esitetään suositukset uudeltaisesta Etelä-Savon yrittäjyyden kokeiluympäristöstä.

2 TAUSTAA YRITTÄJYYDEN KOKEILUYMPÄRISTÖILLE

2.1 OPISKELIJOIDEN YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN ON TULLUT YHÄ TÄRKEÄMMÄKSI

Työelämän muuttuessa on yksilön otettava aiempaa useammin yrittäjämäinen vastuu omasta työllistymisestään. Oppilaitosten haasteena on tähän muutokseen vastaaminen siten, että opiskelijoille annetaan riittävät valmiudet, tarvittava tuki ja mahdollisuudet kehittää ja kokeilla omaa liikeideaansa jo opiskeluaikana. Opiskelijoiden yrittäjyyden mahdollistaminen on tärkeää myös koko yrityskannan dynamiikan kannalta. Esimerkiksi ne opiskelijat, jotka ovat työskennelleet yrittäjinä opiskeluaikanaan, jatkavat muita todennäköisemmin yrittäjinä myös valmistumisensa jälkeen (Aarnio 2015). Nuorten yrittäjyyden edellytyksiä pyritään parantamaan myös, jotta Suomen kilpailukyky vahvistuisi (Viljamaa 2016).

Jo vuosituhaten alussa silloinen opetusministeriö kiinnitti yhä painokkaammin huomiota opiskelijoiden yrittäjyyden edistämiseen etenkin korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden osalta. Hyvät yhteydet kansallisiin ja kansainvälisiin yhteisöihin omaavan tiiviin alueellisen yhteistyön kumppanuusverkoston nähtiin luovan hyvät edellytykset yrittäjyysosaamisen ja yrittäjyyden kasvattamiselle. Yhteistyö elinkeinoelämän ja muiden sidosryhmien kanssa olikin jo silloin yksi Opetusministeriön suosittamista korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämisen toimenpiteistä (Opetusministeriö 2009).

Vuonna 2017 opetus- ja kulttuuriministeriö päivitti yrittäjyyslinjauksia ja määrittäi kohderyhmän kattamaan laajasti kasvatus-, opetus- ja koulutusalan toimijat kaikilta koulutusasteilta, koulutuksen järjestäjät ja kehittäjät, paikalliset, alueelliset ja valtakunnalliset koulutusalan päättäjät sekä yrittäjät ja yrittäjyyttä tukevat organisaatiot. Linjaukset tähtäävät siihen, että laaja-alainen yrittäjyyteen tukeminen mahdollistuisi oppilaitoskontekstissa. Tähän pyritään strategisten päätösten ja johtamisen, opettajien osaamisen kehittämisen, yrittäjyyttä tukevan koulutuksen sekä oppimisympäristöjen kehittämisen avulla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö [OKM] 2017.)

Opiskelijoiden yrittäjyyden edistäminen on kirjattu myös Suomen hallituksen vuoteen 2028 ulottuvaan Uudistuva työ ja yrittäjyys -strategiseen toimenpideohjelmaan (Järventaus & Kekäläinen 2018). Eri kouluasteiden yrittäjäksi lähtemisen suhteen tavoitteena on, että ammatillisesta ja korkea-asteen perustutkinnoista sekä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista 15 %:n tulisi kolmen vuoden jälkeen olla perustanut yritystoiminnan (nyt 3–5,9 %). Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta tavoitteeksi on asetettu, että 20 % on perustanut yrityksen (nyt ammattitutkinto 11,75 % ja erikoisammattitutkinto 12,8 %). Yliopiston jatkotutkinnon suorittaneista 15 %:n odotetaan perustavan yrityksen (nyt 6,3 %). (Järventaus & Kekäläinen 2018.)

Opiskelijoiden yrittäjyyden edistäminen näyttöytyy siis Suomessa tärkeänä tavoitteena. Tähän tavoitteeseen pääseminen vaatii kuitenkin tuekseen uusia ja erilaisia käytännön toimenpiteitä. Opiskelijoiden yrittäjyyden edistämiseen panostetaan jo monin eri tavoin. Esimerkiksi korkeakoulukontekstissa lähes kaikki yliopistot ja ammattikorkeakoulut tarjoavat vähintään yksittäisiä kursseja yrittäjyydestä. Yrittäjyys voi olla yliopiston pää- tai sivuaine tai esimerkiksi ammattikorkeakoulun erillinen yrittäjyystutkinto. (Viljamaa 2016.)

Asiassa on silti edelleen lukuisia haasteita. Jyväskylässä 2013–2014 tehdyn opiskelijoiden innovaatioita ja yrittäjyyttä koskeneen selvityksen mukaan aika, monialaisuus, tuki, tilat ja käytännönläheisyys nousivat keskeisimmiksi opiskelijayrittäjyyttä jarruttaviksi tekijöiksi. Opiskelijoiden yrittäjyyden edistämiseksi tehty työ oli näyttöytynyt opiskelijoille hajanaisena, eikä siitä tiedetty tarpeeksi. Tehdyn kyselyn perusteella vain 17 % opiskelijoista ei haluaisi toimia yrittäjänä missään vaiheessa, mutta 73 % ei ollut saanut tarpeeksi ohjausta tai tietoa yrittäjyyteen liittyen. (Neittaanmäki ym. 2017.)

Ammattikoulutuksen uudistus on osaltaan lisännyt tarvetta monimuotoisten oppimisympäristöjen kehittämiseen eli opiskelijan tulisi lähteä pulpetista työpaikalle hankkimaan työelämässä tarvittavaa ammatillista osaamista. Samalla on myös yhä tärkeämpää kerryttää sellaisia valmiuksia, jotka auttavat työelämään siirtyvää henkilöä tarvittaessa työllistämään itsensä.

Etelä-Savossa on huomattu opiskelijoiden yrittäjyyden edistämiseen liittyen, että Nuori Yrittäjyys ry:n Vuosi Yrittäjänä -kaltaiset ohjelmat toimivat hyvin osana opiskelua. Alueella ei kuitenkaan ole riittävästi tarjolla verkostomaista tukea esimerkiksi ideoiden jatkokeitteluun ja testaukseen, ristipölytykseen eikä kannattavuuden parantamiseen. Yrittäjyyttä edistävä toimijat ovat olleet huolissaan, että yrittäjyydestä kiinnostuneet opiskelijat jäävät asiansa kanssa yksin, kun opettajilla ei enää ole mahdollisuutta heitä tukea ja viedä asiaa eteenpäin, koska koulujen tehtävänä on toteuttaa opetussuunnitelmaa, ei tuottaa uusia yrittäjiä. Opetusjakson jälkeen osaaminen arvioidaan, eikä opettajan resursseja enää voida käyttää jatkoprosessiin. Uusyrityskeskus ja muut yrittäjyyden tukipalvelut (mukaan lukien elinkeino-yhtiöiden tuottamat) eivät ole tarkoitettu ensisijaisesti opiskelijoille, vaan jo tutkinnon suorittaneille, jotka ovat valmiita siirtymään työelämään esimerkiksi yrittäjänä. Tässä yrittäjyysaikaisten ja valmistumisen välissä on kuilu, johon lukuisat liikeideat häviävät.

2.2 TOIMIVA YRITTÄJYYSEKOSYSTEEMI EDELTYKSENÄ YRITTÄJYYDEN EDISTÄMISELLE

Jotta opiskelijoiden yrittäjyyttä voidaan edistää, on tärkeää ymmärtää yrittäjyyden ekosysteemin käsitettä ja roolia edistämisen edellytyksenä. Yrittäjyyskosysteemillä (entrepreneurship ecosystem, entrepreneurial ecosystem) voidaan tutkijoiden mukaan tarkoittaa yrittäjyyden toimintaympäristöjä: ulkoisia edellytyksiä, olosuhteita, erilaisia toimijoita ja sosiokulttuurisia tekijöitä, jotka vaikuttavat yrittäjyyteen (Spigel 2015). Ekosysteemi on

tietynlainen tukiverkosto, jolla on olennainen merkitys yritysten menestymisessä. Sen tulee olla vuorovaikutteinen kokonaisuus, joka sisältää monia eri toimijoita ja konteksteja. (Motoyama & Watkins 2014, Wolfe 2015).

Yrittäjyyden ekosysteemi voidaan määritellä esimerkiksi maantieteellisesti: sillä on paikallinen, alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen taso (Motoyama & Watkins 2014). Yrittäjyyskosysteemejä voidaan avata yrittäjyyden ulkoisten edellytysten kautta. Napier ja kollegat (2012) jakavat yrittäjyyden edellytykset lainsäädännöllisiin olosuhteisiin, markkinaolosuhteisiin, rahoituksen saatavuuteen, tiedon luomiseen ja leviämiseen, yrittäjyyskapasiteettiin sekä yrittäjyyskulttuuriin.

Isenberg (2011) puolestaan kuvaa yrittäjyyskosysteemiä kuuden ulottuvuuden kautta: poliittinen ympäristö, rahoitus, kulttuuri, tukiverkko, inhimillinen pääoma ja markkinat. Isenbergin (2011) mukaan yrittäjyyttä tukevia ekosysteemejä voidaan tietoisesti rakentaa huomioiden ulottuvuuksien yhtäaikaisten vaikutukset kussakin ympäristössä. Ekosysteemijattelu voi toimia mallina alueellisessa yrittäjyyden kehittämistä koskevassa päätöksenteossa. Isenbergin (2011) mukaan yrittäjyyden toimintaedellytyksiä kehitettäessä ei useinkaan huomioida eri osatekijöiden välisiä vaikutussuhteita, mikä syö tehoa yksittäisiltä kehitystoimilta. Esimerkkinä hyvästä yksittäisestä toimenpiteestä on, että korkeakoulussa keskitytään kouluttamaan opiskelijoita tulevaisuuden toimialoille ja kannustamaan heitä yrittäjyyteen opintojen aikana. Mikäli korkeakoulun alueella ei kuitenkaan ole tukipalveluja eikä rahoitusväyliä aloittaville yrityksille, on epätodennäköistä, että opiskelijat perustaisivat menestyviä yrityksiä alueelle. Tämä taas johtaa ekosysteemin heikkenemiseen, kun sen ydin eli itse yrittäjät katoavat alueelta. Kestävä yrittäjyys vaatii kaikkien kuuden osa-alueen yhtäaikaista toteutumista.

Yrittäjyyskosysteemin ymmärtämistä avittaa liiketoimintaekosysteemin (business ecosystem) ja innovaatioekosysteemin (innovation ecosystem) käsitteiden avaaminen. Liiketoimintaekosysteemillä tarkoitetaan yrityksen liiketoimintaan liittyvää verkostoa eli asiakkaita, alihankkijoita, kilpailijoita ja muita sidosryhmiä. Liiketoimintaekosysteemit linkitetään joskus klustereihin. Tällöin maantieteellisesti lähekkäin sijoittuneet, toisiinsa limittyvien toimialojen yritykset tekevät yhteistyötä saavuttaakseen synergiaetuja. Innovaatioekosysteemin voi puolestaan nähdä sisältävän ne yksityisen ja julkisen sektorin tahot, joiden vuorovaikutuksessa tiedon luominen, leviäminen ja soveltaminen sekä innovaatioiden kaupallistaminen tapahtuvat (Wolfe 2015). Innovaatioekosysteemin ulottuvuuteen voidaan katsoa sisältyvän korkeakoulut, tutkimuslaitokset sekä vakiintuneet ja uudet yritykset.

Yrittäjyyskosysteemi, liiketoimintaekosysteemi ja innovaatioekosysteemi eivät ole toisistaan erillisiä, vaan sisäkkäisiä ja jatkuvasti muuttuvia. Voidaan ajatella, että alueellisilla tasoilla innovaatioekosysteemi ja liiketoimintaekosysteemit toimivat alueen laajemman yrittäjyyskosysteemin sisällä. Tämän lisäksi on muistettava keskustelut, jotka viittaavat startup-ekosysteemiin (Motoyama ym. 2014). Heidän mukaansa startup-ekosysteemi

on osa yrittäjyys ekosysteemiä. Startup-ekosysteemit tarkoittavat yrittäjyyden tukiverkostoa nimenomaan uusien, aloittelevien yritysten kannalta tarkasteltuna. Yrittäjyys ekosysteemin sisällä on siis useampia alaeosysteemejä, jotka koostuvat osin samoista ja osin eri toimijoista ja ovat keskenään verkottuneita.

Etelä-Savon yrittäjyyden ekosysteemin kehittämisen perusta on vahva, koska yrittäjyys voi olla selkeä yhdistävä tekijä koko maakuntaa silmällä pitäen. Soramaahan ja kollegoihin (2018, 34–35) viitaten ekosysteemin on noustava ja kehityttävä siitä, mitä on jo olemassa tietyllä alueella. On tunnistettava, että ekosysteemin tarve muuttuu ajan kuluessa. Yrittäjyyden ekosysteemi on kompleksinen ja dynaaminen. Sen pitää kasvaa ja kehittyä organisesti, eikä sen kehittymistä voida vauhdittaa edes suorilla interventioilla. Ei ole olemassa vain yhtä oikeaa lähestymistapaa, joka soveltuisi kaikille – jokainen yrittäjyyden ekosysteemi on ainutlaatuinen, ja sen koko ja muoto määräytyvät paikallisten olosuhteiden ja jokaisen siihen osallistuvan osatekijän mukaan.

On tärkeää muistaa, että julkisen sektorin aloitteellisuus ei yksin riitä, vaan rinnalla pitää olla alkumetreiltä alkaen myös yksityistä toimintaa sekä yksityistä rahaa. Jokainen osatekijä ja toimija on yhtä tärkeä. Jos joku osatekijä puuttuu, ekosysteemi kaatuu tai epäonnistuu tavoitteessaan. Onnistuakseen yrittäjyyden ekosysteemi vaatii sekä ”top down”- että ”bottom up”-lähestymistavan. Keskusteluun joudutaan ottamaan sekä makro- että mikrotason poliittista keskustelua, mutta sitä tulee räätälöidä, jotta helpotetaan yrittäjyyden ekosysteemin stimulointia ja ylläpitoa. On myös muistettava, että yritys- ja yrittäjyyspolitiikat on erotettava toisistaan. Suurin osa on mikro- ja pk-yrityksiä, vain murto-osa niistä on kasvuorientoituneita yrityksiä. Yrittäjyyspolitiikan tulisi ymmärtää yritysten monimuotoisuutta. Jokaisen yrittäjyyden ekosysteemin tulisi kasvaa organisesti olemassa olevista toimialoista, jotka ovat osoittaneet kykynsä selviytyä paikallisissa olosuhteissa. Kovin usein julkiset poliittiset päätöksentekijät yrittävät saada aikaan vain korkean teknologian kasvua.

2.3 YRITTÄJYYDEN KOKEILUYMPÄRISTÖT KEINONA EDISTÄÄ OPISKELIJOIDEN YRITTÄJYYTTÄ

Etelä-Savossa tulee nyt aloittaa konkreettinen työ yrittäjyyden edistämiseksi. Toimiva yrittäjyyden ekosysteemi onkin edellytys tälle työlle.

Tarkemmin opiskelijoiden kiinnostusta yrittäjyteen voidaan lisätä kiinnittämällä huomiota yrittäjyyttä edistävien oppimisympäristöjen rakentamiseen. Yrittäjyydestä jo kiinnostuneille opiskelijoille tarvittaisiin uudentyyppinen, mahdollisimman hyvin omaan yrittäjyteen valmentava ja tukeva ”työssäoppimispaikka.”

Yrittäjyyden edistämässä on hyödynnetty erilaisia kokeiluympäristöjä. Tässä selvityksessä yrittäjyyden kokeiluympäristöllä tarkoitetaan ympäristöä, jossa voidaan kokeilla ja kehit-

tää liikeideoita ennen yrityksen perustamista. Kokeiluympäristö viittaa joko fyysiseen tai virtuaaliseen paikkaan, joka tarjoaa palveluita ja muita mahdollisuuksia yritysideoiden kokeilemiseen ja kehittämiseen. Kokeiluympäristöjä voivat olla muun muassa hautomot, kiihdyttämöt tai co-working space -tyyliset työtilat. Tällaisista ympäristöistä puhutaan myös nimellä innovaatioympäristö.

Etelä-Savossa yrittäjyyden kokeiluympäristöjä suunniteltaessa on hyvä tutustua erilaisiin yrittäjyystoimijoiden yhteenliittymien malleihin. Suomessa ja maailmalla on lukuisia ympäristöjä tai alustoja, joiden tavoite on tukea ja edistää yrittäjyyttä. Ympäristöillä on erilaisia organisoitumisen ja yhteistyön muotoja. Osa linkittyy tiettyyn korkeakouluun tai oppilaitokseen, kuten Y-kampus, joka tarjoaa opintoja Tampereen korkeakoulu yhteisön kaikkien alojen opiskelijoille. Osa on esimerkiksi tietyn kaupungin toimijoiden yhteistyönä toimivia ympäristöjä, kuten Jyväskylän Yritystehdas eli Jyväskylän kaupungin sekä Jyväskylässä toimivien oppilaitosten yhteinen palveluyhtiö, joka tekee yhteistyötä muidenkin toimijoiden kanssa.

Esimerkiksi Jyväskylän Yritystehdas on Suomessa ainutlaatuinen, uraauurtava, koulutusalat ja -asteet ylittävä organisaatio, jossa yhteistyö kiteytyy. Yritystehdas on yrittäjyys ekosysteemin ydin, jonka pohjalla on omistajien yhteinen yrittäjyysstrategia. Tehdas on alusta uusien liiketoimintojen kehittämiseksi. Yritystehtaassa ovat mukana Jyväskylän kaupunki, Gradia, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto. Yritystehdas on hautomo, jossa on esihautomo ja kasvuhautomo. Esihautomon yhteisissä työpajoissa hiotaan tuote- ja palveluideoita, kartoitetaan potentiaalisia asiakkaita, selvitetään markkinatilannetta, tehdään liiketoimintasuunnitelmia ja kartoitetaan omia vahvuuksia yrittäjänä. Tukitoimien sisältö muotoutuu osallistujien liikeideoiden ja tarpeiden mukaan. Kasvuhautomo on tarkoitettu intohimoisille tyypeille ja tiimeille, joilla on oma skaalautuva tuote- tai palveluidea sekä tahtoa ja halua kasvaa. (Yritystehdas 2019.)

Aalto-Yliopiston yrittäjyyden ekosysteemissä (Aalto-yliopisto 2019) kuvataan Aallon tuottamia opetuksen ja tutkimuksen erilaisia yrittäjyyden edistämistoimien piteitä. Verkkosivuille on koottu erilaisia opiskelijoita ja myös joissain määrin yrityksiä koskevia yrittäjyyden tutkimus-, koulutus- ja kehittämismahdollisuuksia (Ventures Program, Startuplifers, DesignFactory, AaltoENT) sekä kuvauksia erilaisista yrittäjien tapahtumista (HelTech, Slush, FallUp, Dash, Junction), opiskelijayhteisön toiminnoista (AaltoES, Kiuas), verkostoista (Agrid) ja hautomotoiminnoista (Aalto-yliopisto 2015). Aalto-yliopistolla näyttää siis olevan varsin mittava yrittäjyyden ekosysteemi.

Joensuussa Spark on hyvä esimerkki yhteistyöstä yrittäjyyden edistämiseksi. Spark on yhdistävä brändi, jonka sateenvarjon alla esim. Draft-ohjelma tarjoaa mahdollisuuden kokeilla ja kehittää yritysideoita pienimuotoisesti ja helposti ilman turhaa byrokratiaa. Spark yhdistää Karelia-ammattikorkeakoulun, Itä-Suomen yliopiston, Riverian ja useiden yrittäjyystoimijoiden ja rahoittajien yrittäjyys ja innovaatiotoimintoja. (Spark, 2020.)

Tampereen Y-kampus on kokeilemisen paikka Tampereen korkeakouluuyhteisön jokaisella kampuksella. Se tarjoaa inspiroivia tapahtumia ja valinnaisia opintoja, joissa osallistuja pääsee kehittämään omaa osaamistaan ja löytämään täyden potentiaalinsa. Y-kampus edistää yrittäjämäistä toimintatapaa: siellä sparrataan eteenpäin yrittäjiksi aikovia ja innovaatioai-hioita omaavia. Y-kampus on Tampereen yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhteenliittymä. (Y-kampus 2019.) LUT yliopiston J. Hyneman Center on puolestaan yliopiston toiminta-malli, jossa opiskelijoiden on mahdollista kokeilla ja testata luoda erilaisia prototyyppjä mahdollisten kaupallistettavien innovaatioiden taustoille (LUT University 2020).

Tässä hankkeessa on selvitetty sitä, millaiset yrittäjyyden kokeiluympäristöt toimisivat yrittäjyyden edistämiseksi Etelä-Savossa. Seuraavassa osiossa avataan sitä, miten selvitystyö on toteutettu.

3 TYÖN TAVOITTEET JA MENETELMÄT

3.1 TAVOITTEENA MAAKUNNAN KATTAVAT YRITTÄJYYDEN KOKEILUYMPÄRISTÖT

Etelä-Savon yrittäjyyden kokeiluympäristöjen selvitys -hankkeen tavoite on ymmärtää, millaiset yrittäjyyden kokeiluympäristöt toimisivat yrittäjyyden edistämässä Etelä-Savossa. Tämän selvitystyön avulla pyritään löytämään vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä ongelmia perustettava asiantuntijaverkosto ratkaisee ja millaista lisäarvoa se alueelle tuottaa?
2. Millainen toimintamuoto voisi olla paras?
3. Millainen on taustaorganisaatioiden rooli yrittäjyyden kokeiluympäristön (ympäristöjen) perustamisessa ja perustamisen jälkeisessä toiminnassa?
4. Millaisia palveluita asiantuntijaverkosto tuottaa asiakkailleen ja sidosryhmilleen?
5. Kuinka monta henkilötyövuotta palvelujen tuottamiseksi tehdään vuosittain valmennuksessa ja muissa tehtävissä?
6. Tarvitaanko omia toimitiloja, ja jos tarvitaan, kuinka paljon ja missä?
7. Kuinka suuret ovat vuosittaiset kokonaiskustannukset?
8. Miten ja mistä lähteistä toiminnan rahoitus kootaan?

Näihin kysymyksiin etsitään vastauksia kolmella tavalla: 1) kyselytutkimuksella, 2) työpajoilla ja 3) benchmarking-vierailuilla. Kyselyllä oli tarkoitus selvittää opiskelijoiden sekä yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden parissa Etelä-Savossa toimivien sekä niistä kiinnostuneiden henkilöiden (sidosryhmien) näkemyksiä uudenlaisesta yrittäjyyden kokeiluympäristön tarpeellisuudesta ja muodosta. Alueellisten työpajat oli tarkoitettu kyselyn tulosten jatkotyöstöä varten. Benchmarking-vierailuiden avulla pyrittiin oppimaan jo toimivista yrittäjyyden kokeiluympäristöistä ja yrittäjyyskosysteemeistä. Seuraavaksi esitellään kyselytutkimusten toteuttaminen ja saadut tulokset, työpajojen toteuttaminen ja saadut tulokset sekä benchmarking-vierailut.

3.2 KYSELYT YRITTÄJYYDEN KOKEILUYMPÄRISTÖISTÄ

Yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden parissa toimivien sekä niistä kiinnostuneiden henkilöiden (sidosryhmien) sekä opiskelijoiden näkemyksiä uudenlaisesta yrittäjyyden kokeiluympäristön tarpeellisuudesta ja muodosta kerättiin Etelä-Savosta kahden kyselyn avulla. Toinen kyselyistä suunnattiin sidosryhmille ja toinen maakunnan toisen ja korkea-asteen opiskelijoille. Opiskelijakyselystä laadittiin sekä suomen- että englanninkielinen versio. Kysely oli auki Webropol-ohjelmassa 13.2.–30.3.2020.

Kyselyiden tarkoitus oli selvittää alueen toimijoiden sekä opiskelijoiden näkemyksiä ja ajatuksia. Kysymykset rakennettiin perustuen siihen, mistä hankeryhmä arvioi tarvitsevana uutta tietoa, jotta kokeilu ympäristöä voidaan lähteä suunnittelemaan. Molemmat kyselyt pitivät sisällään sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Osassa monivalintakysymyksiä oli mahdollista tarkentaa vastaustaan avoimeen kenttään.

Sidosryhmäkyselyllä selvitettiin vastaajien näkemystä yrittäjyyden kokeilu ympäristön tarpeellisuudesta; näkemystä siitä, keiden toimijoiden tulisi olla suunnittelemassa ja toteuttamassa kokeilu ympäristöä ja miten kokeilu ympäristö kannattaisi organisoida; näkemyksiä siitä, millaisia palveluita kokeilu ympäristö voisi tuottaa sekä vastaajan arviota toteuttamisen vaatimista resursseista ja niiden lähteistä sekä ajatuksia siitä, miten olemassa olevia tiloja voitaisiin hyödyntää kokeilu ympäristöä varten. Koottiin myös näkemyksiä koko maakunnan kattavan sekä alueiden oman kokeilu ympäristön haluttavuudesta. Lisäksi vastaajilta kysyttiin halukkuutta osallistua kokeilu ympäristön luomiseen ja halukkuutta osallistua tutustumiskäynneille toisten alueiden kokeilu ympäristöihin. Jotta saatiin jaoteltua aluekohtaisia eroja vastauksissa (Mikkelin, Savonlinnan ja Pieksämäen alueet), kysyttiin vastaajilta taustatietona paikka, jossa vastaaja työskentelee pääsääntöisesti sekä vastaajan työnimike/työtehtävä ja organisaatio.

Opiskelijakyselyssä selvitettiin vastaajan aiempaa osallistumista yrittäjyysopintoihin sekä kokemusta tämänhetkisen yrittäjyyteen saatavan ohjauksen ja valmennuksen riittävydestä. Lisäksi kysyttiin, onko vastaajalla olemassa jotain liikeidea, vastaajan näkemyksiä oman yritystoiminnan ideointiin ja suunnitteluun liittyvistä haasteista sekä siitä, mikä voisi innostaa kokeilemaan yrittäjyyttä. Kysyttiin myös, olisiko vastaajan kiinnostusta kokeilla yrittäjyyttä opintojen rinnalla, jos siihen olisi tarjolla kokeilu ympäristö, ja onko vastaaja kuullut kiinnostavista kokeilu ympäristöistä. Kokeilu ympäristön toteutuksen suunnittelua varten selvitettiin opiskelijoiden liikeideoiden työstämiseen ja kokeilemiseen liittyviä tilankäytöllisiä ja välineisiin liittyviä tarpeita sekä muita asioita, joita vastaaja toivoisi kokeilu ympäristön toteutuksessa otettavan huomioon. Taustatietoina opiskelijoilta kysyttiin paikkakuntaa ja oppilaitosta.

Hanketyöryhmän jäsenet jakoivat linkkiä kyselyyn omissa verkostoissaan Etelä-Savon alueella toimiville relevantteina pitämilleen henkilöille sekä opiskelijoille. Vastaajiksi kutsuttiin laajasti oppilaitosten edustajia eri kouluasteilta, elinkeinotoimijoita, yritysneuvoja, uusyrityskeskusten edustajia sekä yrittäjien ja yritysten edustajia. Kyselyn kohderyhmänä ovat oppilaitokset ja tutkimusorganisaatiot, yritykset, elinkeinotoimijat, kaupungin edustajat, uusyrityskeskukset, yrittäjäjärjestöt, kaupakamarit ja muut, jotka haluavat vaikuttaa yrittäjyyden edistämiseen ja tuoda mielipiteensä esille siitä, millaista yrittäjyyden tukea ja kokeilu ympäristöä Etelä-Savossa tulisi olla tarjolla.

Opiskelijoille suunnattua kyselyä jaettiin alueen toisen ja korkea-asteen oppilaitoksiin. Hanketyöryhmän jäsenet jakoivat kyselyä erityisesti sellaisille opiskelijoille, joiden he tie-

sivät olleen aiemmin mukana yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteissä, koska oletettiin näiden opiskelijoiden olevan potentiaalisia kokeiluympäristön käyttäjiä. Kysely tavoitti avoimen linkin kautta myös muita opiskelijoita.

Kyselyä jaettiin laajalle ja moninaiselle kohdejoukolle, sillä hankkeessa on tavoitteena selvittää sellaisen kokeiluympäristön tarpeellisuutta ja toteuttamista, jonka toteuttamiseen osallistuisi useita alueen toimijoita. Laajalla levityksellä pyrittiin takaamaan se, että erilaisten yrittäjyyteen linkittyvien toimijoiden näkemykset tulevat kuulluiksi. Kysely kohdistettiin myös toisen ja korkea-asteen opiskelijoita varten, koska kokeiluympäristö on (ainakin suunnittelun tässä vaiheessa) suunnattu kyseisten asteiden opiskelijoille. Tässä selvityksessä opiskelijat edustavat potentiaalisia kokeiluympäristön käyttäjiä, joiden tarpeita on tärkeää kuulla.

Tutkimuslomakkeet olivat Webropol-ympäristössä avoimena linkkinä, eikä tarkkaa määrää, joita lomakkeet saavuttivat voida nostaa aineiston perusteella esille. Vastauksia kertyi Webropol-ympäristöön yhteensä 178 kpl. Nämä vastaajat olivat muun muassa eripuolilta maakuntaa (Mikkelin, Savonlinnan ja Pieksämäen seudut) olevia opiskelijoita sekä oppilaitoksia, julkista sektoria, kuntia, kaupunkeja ja yrityksiä edustavia henkilöitä.

3.2.1 OPISKELIJAKYSELY

Opiskelijakysely toteutettiin sekä suomen- että englanninkielisinä Webropol-kyselyinä. Vastauksia kertyi yhteensä 94, joista englanninkielisiä vastauksia saatiin seitsemän Xamin opiskelijoilta ja seitsemän Aallon BScBA-opiskelijoilta. Englanninkieliseen kyselyyn vastanneista osa on suomalaisia ja osa ulkomaalaisia Mikkelissä opiskelevia henkilöitä. Jälkimmäisestä joukosta osa on voinut miettiä yrittämistä myös varsinaisessa kotimaassaan.

Kyselyä levitettiin myös SAMIeduun, Spesiaan ja DIAKiin, mutta niistä ei saatu vastauksia. Paikkakunnittain tarkasteltuna vastauksia kertyi Mikkelistä 68, Pieksämäeltä 11, Savonlinnasta 10. Muu paikkakunta tai tyhjä oli lisäksi viidessä vastauksessa.

Taulukko 1. Opiskelijakyselyn vastausten jakauma oppilaitoksittain

Oppilaitos	n
Esedu	9
Seurakuntaopisto	1
Aalto	12
XAMK	36
Lukiot	36

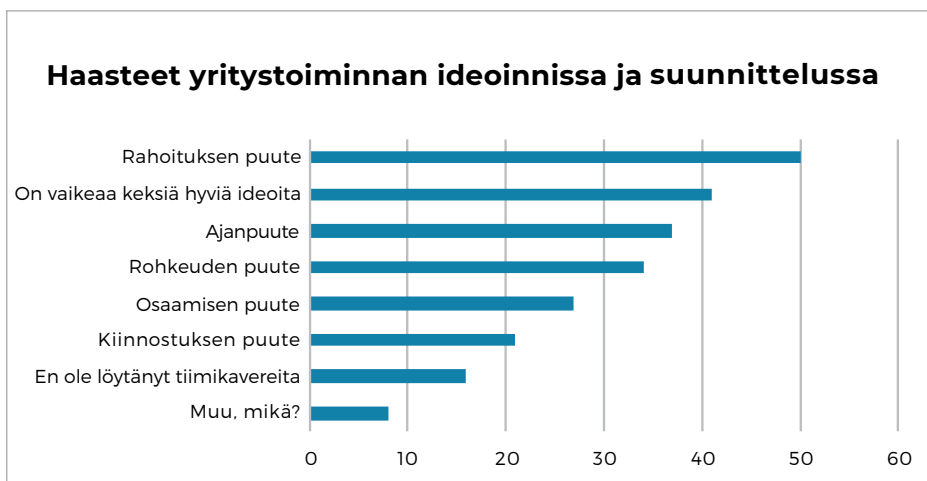
Maakunnan lukioista saatiin verraten runsaasti vastauksia (36), yksittäisistä oppilaitoksista eniten vastauksia (36) kertyi XAMKin opiskelijoilta. (Taulukko 1).

Yrittäjyysopintoja jossain muodossa ilmoitti suorittaneensa vajaa kolmannes kaikista vastanneista, yleisimmin niitä olivat suorittaneet ammattiinopiskelijat. Useimmiten suoritettut yrittäjyysopinnot olivat oppilaitoksen yksittäisiä kursseja, mutta ammattiinopiskelijat olivat myös perustaneet NY-yrityksiä, ja muutamille lukiolaisille 4H-yrittäjyys oli tullut tutuksi. Muutamia omaehtoisia yrittäjyyden verkkokurssejakin oli suoritettu.

Kysyttäessä opiskelijoilta, saavatko he tällä hetkellä mielestään riittävästi ohjausta ja valmennusta yrittäjyyteen, yli puolet kaikista vastaajista (51) vastasi, etteivät he saa. Ammattiinopiskelijoista hieman yli puolet piti määrää riittävänä, samoin kuin englanninkieliseen kyselyyn vastanneet XAMKin opiskelijat. Erot vastaajaryhmien välillä olivat kuitenkin pieniä.

Harrastusten tai opintojen kautta syntynyt orastava liikeidea oli jo 42 opiskelijalla. Yleisintä se oli Aallon englanninkieliseen kyselyyn vastanneilla opiskelijoilla. Ammattiinopiskelijoilla ja XAMKin englanninkieliseen kyselyyn vastanneilla opiskelijoilla noin kahdella kolmesta vastanneesta oli jo jonkinlainen idea. Lukiolaisistakin joka kolmas vastasi orastavan liikeidean olevan olemassa.

Vastaajille esitettiin joukko yritystoiminnan ideointiin ja suunnitteluun liittyviä haasteita, joista he pitivät yleisimmin omakohtaisena haasteena rahoituksen puutetta (Kuva 1). Sen mainitsi yhtenä tekijänä 50 opiskelijaa 93:sta. Kyse ei ole pelkästään siitä, että yrityksen suunnittelu vaatii rahaa, vaan nuorten mielestä yrittäjän taloudellinen tulevaisuus voi ylipäätään olla hieman epävarma. Sen lisäksi yleisiä haasteita olivat ideoiden keksimisen vaikeus ja puute ajasta ja rohkeudesta.

Kuva 1. Eräiden yritystoiminnan ideointiin ja suunnitteluun liittyvien haasteiden jakauma. Valittujen vastausvaihtoehtojen yhteismäärä 234.

Ammattiinopiskelijat eivät pitäneet idean keksimistä juuri lainkaan haasteena, sen sijaan rahoituksen ja rohkeuden puute olivat heidän yleisimmin mainitsemaansa haasteet. Lukio-laisilla taas ajanpuute nousi muita yleisemmin haasteeksi. Tiimikavereiden löytäminen oli verraten yleinen haaste englanninkieliseen kyselyyn vastanneilla XAMK:n opiskelijoilla. Suomenkieliseen kyselyyn vastanneet Aallon opiskelijat puolestaan pitivät poikkeuksetta hyvän idean keksimistä haasteena, muut esitetyt tekijät olivat heidän mielestään vähäisiä haasteita sen rinnalla.

Muita vastaajien kertomia haasteita olivat:

- Sosiaali- ja terveysalan verotus, kokemuksen puute, uusien ideoiden saaminen, mainostustaidot.
- Yrittäjän epävarma taloudellinen tulevaisuus.
- Jos on isompi liikeidea, jota lähdetään toteuttamaan, ja tiimissä on useampi henkilö, niin on haastavaa pyrkiä toteuttamaan jokaisen idea.
- Ideoiden epärealistisuus ja niiden mahdottomuus.
- Lainopillisen neuvonnan ja kontaktien puute.

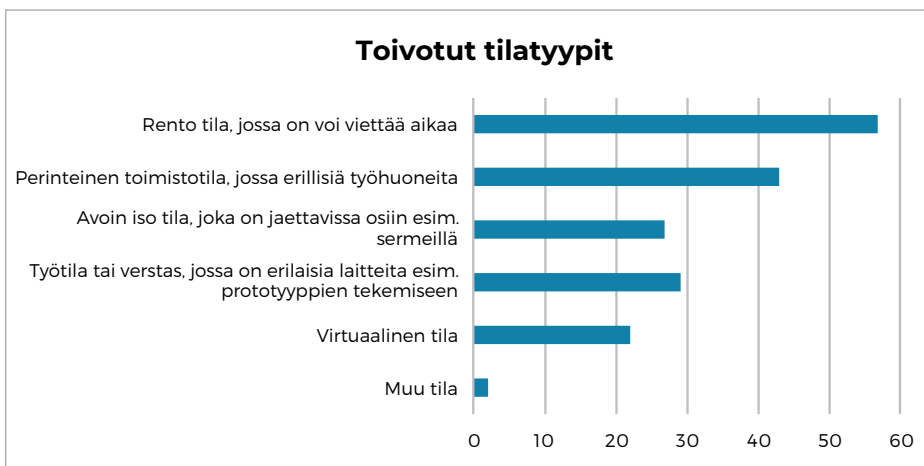
Kuva 2. Mikä innostaisi kokeilemaan yrittäjyyttä? Valittujen vastausvaihtoehtojen yhteismäärä 302.

Kokonaisuutena 2/3 vastanneista opiskelijoista oli sitä mieltä, että kiinnostus yrittäjyyteen kasvaisi, jos sitä voisi opintojen rinnalla kokeilla.

Annetuista yrittäjyyden kokeiluun innostavista tekijöistä valitsi rahoitusmahdollisuudet yhdeksi tekijäksi 51 vastaajaa 94:stä, ja se oli annettujen tekijöiden joukosta yleisimmin mainittu innostaja (Kuva 2). Toiseksi useimmin mainittiin hyvät valmentajat (46 mainintaa) ja seuraavana oli henkilökohtainen idea- ja yritysneuvonta (39 mainintaa). Vaihtoehtojen ulkopuolelta pidettiin myös mahdollisuutta oppia lisää innostavana tekijänä.

Vastaajaryhmittäin tarkasteltuna nousee lukiolaisilla innostava porukka yleisimmin mainituksi. XAMK:n suomenkieliseen kyselyyn vastanneilta opiskelijoilta eniten mainintoja sai hyvät valmentajat ja asiantuntijat, jotka auttavat eteenpäin. XAMK:n ja Aallon englanninkieliseen kyselyyn vastanneet opiskelijat mainitsivat yleisimmin innostajana rahoitusmahdollisuudet. Ammattiopiskelijoiden vastaukset noudattelivat tässä kysymyksessä pitkälti kaikkien opiskelijoiden keskimääräisiä vastauksia.

Muutamista mahdollisista erityyppisistä kokeiluympäristötiloista suosituimmaksi osoitettiin rento tila, jossa voi lisäksi vain viettää aikaa (Kuva 3). Myös omaa rauhaa kuitenkin toivottiin. Vastaajat olivat kaiken kaikkiaan hyvin eri alojen opiskelijoita, joten tarpeetkin tilojen tyyppiin suhteen luonnollisesti vaihtelevat.

Kuva 3. Millaisissa tiloissa haluaisit työstää ideoitasi? Valittujen vastausvaihtoehtojen määrä 180.

Opiskelijoilta kysyttiin myös sopivinta ajankohtaa omien liikeideoiden työstämiseen ja kokeilemiseen. Suosio jakautui melko tasaisesti päiviin, iltoihin, viikonloppuihin sekä lukukausiin ja loma-aikoihin. Painotuksissa tosin oli paikkakuntakohtaista vaihtelua. Savonlinnasta ja Pieksämäeltä vastanneet olivat paljolti lukiolaisia ja sote-alan opiskelijoita, ja he haluaisivat kokeilla yrittämistä erityisesti lomien aikana.

Tilojen sijaintipaikan osalta kaksi kolmannelta piti sopivana paikkana keskustan läheisyyttä. Hieman yli puolet näki hyväksi myös omassa oppilaitoksessa olevan tilan, selkeimmin sitä kannattivat ammattiinopiskelijat. Parhaana aukioloratkaisuna pidettiin ympärivuorokauden lukittua tilaa, johon pääsisi milloin tahansa ”24/7” sisään henkilökohtaisella avaimella tai kulkukortilla, mitä piti hyvänä vaihtoehtona kolme neljästä vastanneesta. Tilojen turvallisuutta olisi mahdollista lisätä videovalvonnalla.

Lisäksi opiskelijat esittävät oma-aloitteisesti ehdotuksia kokeiluympäristöltä toivomiltaan palveluilta ja mahdollisuuksilta. Esimerkkejä niistä ovat seuraavat kommentit:

”Jokin luova tila olisi mukava. Sellainen, johon voisi mennä jonkun kanssa keskustelemaan rennosti, tai ihan vain itsekseen asioita pohtimaan.” (XAMKin opiskelija)

”Tilassa voisi olla tukihenkilöitä tiettyinä ajankohtina, jotka tietäisivät mm. paperityön ja markkinoinnin hoidosta.” (lukiolainen)

”Olisi hienoa, jos tilat olisivat sellaiset, joihin voisi ottaa myös oikeat asiakkaat mukaan.” (XAMKin opiskelija)

”Siellä voisi olla esim. teemapäiviä, joissa saa ohjausta markkinoinnista, verkotuksesta, somesta, talousasioista, sellaista helppoa luentotyylisiä tapah-tumaa. Olisi hyvä, jos saisi teemapäivillä myös ammatti-ihmiselle sovit-tua henkilökohtaista ohjaus aikaa.” (XAMKin opiskelija)

”There should be a proper community created that interacts with its mem-bers. The environment should be in touch with companies and organiza-tions in Finland and abroad. For example, Aalto Entrepreneurship Society that now only functions in Espoo could be a useful partner, among others within Aalto University.” (Aalto student)

”Contact board with emails/phone numbers of accountants, lawyers, expe-rienced entrepreneurs, etc. to know who to contact in case we have ques-tions.” (Aalto student)

Yhteenvetona opiskelijakyselystä voidaan todeta, että opiskelijoiden mielestä kannus-timia yrittäjyyskokeiluun olisivat rahoitusmahdollisuudet, valmentajat ja asiantuntijat, henkilökohtainen idea- ja yritysneuvonta sekä innostava porukka. Yhtä lailla nähdyt haasteet liittyvät rahaan, aikaan ja liikeyhteisöiden puutteeseen.

Valtaosa vastanneista oli kuitenkin sitä mieltä, että kiinnostus yrittäjyyteen kasvaisi, jos sitä voisi opintojen rinnalla kokeilla.

Yksi keskeinen opiskelijoille esitetty kysymys koski sitä, millainen kokeiluympäristön tulisi olla. Vastaukset heijastelivat opiskelijoiden taustaa, ja monenlaisilla, melko perinteisillä tiloilla on kannatusta. Tyypillisesti opiskelijat toivovat rentoa tilaa melko keskustassa, ja sisäänpääsy tilaan saisi mielellään tapahtua omalla henkilökohtaisella kulkukortilla. Haarukoitaessa sopivinta ajankohtaa omien liikeideoiden työstämiseen ja kokeilemiseen ilmeni kiinnostusta melko tasaisesti päivään, iltaan, viikonloppuihin ja lukukausien sekä lomien ajankohtiin.

3.2.2 SIDOSRYHMÄKYSELY

Sidosryhmäkyselyyn vastasi yhteensä 84 henkilöä, jotka edustavat julkista sektoria, kuntia ja kaupunkeja, yrityksiä ja oppilaitoksia. Vastaajien taustatietoja hyödynnettiin kokeiluympäristöjen palvelujen tuottamista ja oppilaitosten, yritysten tai julkisten toimijoiden olemassa olevien tilojen hyödyntämistä koskevien vastausten ryhmittelyssä. Organisaation nimeä ja paikkakuntatietoa hyödynnettiin tarkasteltaessa, onko organisaatiolla (2. asteen oppilaitos, korkeakoulu, muu organisaatio) ja paikkakunnalla (Mikkeli, Pieksämäki, Savonlinna) merkitystä palvelujen tuottamista koskevien kysymysten vastauksiin. Paikkakuntatietoa hyödynnettiin olemassa oleviin tiloihin liittyvässä tarkastelussa. Näillä ryhmittelyillä pyrittiin tuomaan lisäarvoa kyselyn tulosten hyödyntämisessä.

Tarvitaanko mielestäsi Etelä-Savossa uudentyyppinen yrittäjyyden kokeiluympäristö, joka mahdollistaa yrittäjyyden kokeilemisen?

Kysymykseen vastanneista 72 oli sitä mieltä, että uudentyyppistä yrittäjyyden kokeiluympäristöä tarvitaan Etelä-Savossa, 12 ei osannut sanoa.

Kyselyyn vastanneiden selkeän enemmistön mukaan Etelä-Savoon tarvitaan uudentyyppinen yrittäjyyden kokeiluympäristö, joka mahdollistaa yrittäjyyden kokeilemisen.

Mitkä organisaatiot tulisi mielestäsi olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa uudenlaista yrittäjyyden kokeiluympäristöä, jossa voidaan kokeilla ja kehittää liikeideoita ennen yrityksen perustamista?

81 vastauksen joukossa oppilaitokset ja koulut mainittiin nimeltä tai yleisemmällä ilmaisulla yhteensä 68 vastauksessa. Osassa vastauksia oppilaitokset oli lueteltu erikseen nimeltä ja osassa yleisemmällä ilmauksella, kuten toisen asteen oppilaitokset tai korkeakoulu(t). Kuvassa 4 on huomioitu kaikki organisaatioita koskevat maininnat, jolloin esimerkiksi kouluja ja oppilaitoksia (toisen asteen, Esedu, lukio, Samiedu, Seurakuntaopisto, Spesia,

oppilaitokset, amk, Xamk, ammattikorkeakoulu, yliopisto, LUT yliopisto) tarkoitavien mainintojen määräksi tulee yhteensä 125.

Kuntia sekä niiden kehittämissyhtiötä (kaupunki/kaupungit, kunnat, elinkeinotoimi, kehittämissyhtiö(t), Miksei) tarkoitavien mainintojen määräksi tulee yhteensä 55. Yritykset ja yrittäjäjärjestöt muodostavat seuraavaksi eniten mainintoja saaneen ryhmän. Näitä koskevia mainintoja on yhteensä 39.

Rahoittajia (rahoittaja, Nordea, Osuuspankki, Ely, Maakuntaliitto) kuvaavia mainintoja on yhteensä 25, ja yritysten neuvontapalveluja tuottavia organisaatioita (Uusyrittäjäkeskus, Dynamo) koskevia mainintoja on 14. Kauppakamari on mainittu vastauksissa yhteensä 13 kertaa, Pienyrityskeskus 7 kertaa, 4H-yhdistys 6 kertaa, TE-toimisto 4 kertaa, Leader ja opiskelijat/koululaiset kumpikin 3 kertaa, BusinessFinland, Finnvera, MTK, ProAgria, Suur-Savo, valtio, viranomaiset ja Yes-keskus kukin 2 kertaa sekä VisitFinland kerran.

Kuva 4. Kysymykseen *Mitkä organisaatiot tulisi mielestäsi olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa uudenlaista yrittäjyyden kokeilu ympäristöä, jossa voidaan kokeilla ja kehittää liikeideoita* ennen yrityksen perustamista, annetuista vastauksista poimitujen mainintojen lukumäärät.

Millainen organisoituminen voisi olla paras yrittäjyyden kokeiluympäristölle?

Organisoitumista koskeva kysymys osoittautui ainakin osalle vastaajista hankalaksi kysymykseksi, sillä mm. perustajaorganisaatiot, kokeiluympäristön toimintamalli ja palvelut eivät sisällyneet kyselyn lähtötietoihin.

Avoimissa vastauksissa asia ilmaistiinkin mm. seuraavasti:

- *Kaikissa on varmasti haasteita, joten en osaa sanoa vielä tähän mitään.*
- *Organisoituminen riippuu toteutuksen toimintatavasta.*

Kuvasta 5 nähdään, että eniten kannatusta vastaajien keskuudessa sai vaihtoehto *Vapaa-
muotoinen verkosto*, jota kannatti 35 vastaajaa. Y-tunnuksen omaavia organisaatioita, osuus-
kuntia, yhdistyksiä ja osakeyhtiöitä kannatti yhteensä 35 vastaajaa. Muunlaista organisaatiomallia kannattavia tai ilman kantaa olevia vastaajia oli 10.

Kuva 5. Kysymykseen *Millainen organisoituminen voisi olla paras yrittäjyyden kokeilu-
ympäristölle* annettujen vastausten jakautuminen.

Millainen organisoituminen voisi olla paras yrittäjyyden kokeiluympäristölle? Avoimet vastaukset

Virtuaalisesti ohjattua yritysoppimislustaa ja verkostoa, jossa on jonkinlaiset säännöt, ehdotti kumpaakin yksi vastaajista. Organisoitua verkostoa, jossa vetäjänä on joku neutraali taho, ehdotti yksi vastaajista. Loput 7 vastaajaa ilmoittivat, etteivät osaa vastata kysymykseen.

Millaisia palveluita yrittäjyyden kokeiluympäristö voisi tuottaa a) asiakkailleen ja b) sidosryhmilleen (rahoittajat, taustaorganisaatiot, kaupungit, muut viranomaiset?) Voit valita useita vaihtoehtoja.

Tähän kysymykseen annettuja vastauksia tarkasteltiin useamman vastaajaryhmän kautta. Näillä eri vastaajaryhmäkohtaisilla tarkasteluilla pyrittiin saamaan esille mahdollisia paikkakunta- ja organisaatiotyypikohtaisia eroja ja painotuksia annetuista vastauksista.

Suuria eroja eri vastaajaryhmien, mikkeliläisten, pieksämäkeläisten, savonlinnalaisten, 2. asteen oppilaitosten, korkea-asteen oppilaitosten ja muiden kuin oppilaitosten vastaajien vastausten väliltä ei löytynyt, joten varsin samalla tavalla erityyppisissä organisaatioissa ja eri paikkakunnilla kokeiluympäristön tuottamista palveluista ajatellaan. Kuvassa 6 on esitetty kaikkien vastaajien vastausten lukumäärät.

Kuva 6. Kysymykseen *Millaisia palveluja yrittäjyyden kokeiluympäristö voisi tuottaa a) asiakkailleen ja b) sidosryhmilleen (rahoittajat, taustaorganisaatiot, kaupungit, muut viranomaiset)* kaikkien vastaajien antamien vastausten lukumäärät.

Mitä muita palveluja kokeiluympäristön tulisi tuottaa?

Vastauksissa korostuivat muun muassa verkostoituminen, yritystoiminnan tukeminen, asiantuntijapalvelut, yrittäjyyteen innostaminen, hyvinvointi, kokeilu ja testaus:

- Verkostoitumismahdollisuuksia eli yhteisiä matkoja ja vierailuja, yhdyssiteenä toimimista kansallisiin ja kansainvälisiin toimijoihin, tiedonvälitystä Business Finlandin, Sitran ja muiden rahoittajien suuntaan, verkostoitumista muiden yritysten kanssa sekä yrittäjien tiimityttämistä.
- Apua yritystoimintaan, kuten kirjanpitoon, myyntiin ja markkinointiin sekä asiakaspalveluosaamisen lisäämiseen.
- Asiantuntijapalveluita, mentorointia, vertaistukea, osaamisen jakamista, sosiaalista ympäristöä ja uusia avauksia ja innovaatioita. ”Neuvova puhelin” -palvelua, tulkkauspalvelua ja käännöstöitä, palvelumuotoilun ohjausta sekä yrittäjyyskasvatuspalveluja.
- Innostamista yrittäjyyteen, tietoa yrittäjyydestä, yritysideoita sparrausta ja ideointitapahtumia, opinnäytetyöaiheita opiskelijoille, yrityssettelyjä, toiminnan näkyväksi tekemistä ja rohkaisua.

- Mahdollisuuksia virkistäytymiseen ja hyvinvointiin, työhyvinvointipalveluja yksin- ja mikroyrittäjille.
- Palveluiden ja tuotteiden kokeilu- ja testausmahdollisuuksia ennen vapaille markkinoille menoa. Asiakkuuksia, ideoiden yhdistämistä sekä jalostamista.

Tärkeänä nähtiin se, että syntyvän ympäristön ei tarvitse tuottaa kaikkea itse, ja palveluja voi myös ostaa yksityisiltä toimijoilta tai järjestöiltä. Oleellisena nähtiin nykyisten ja uusien palvelujen muodostama kokonaisuus, joka näkyisi asiakkaalle yhtenä palveluna. Verkostosta tulisi kehittää mahdollisimman innostava, aktivoiva ja inspiroiva, jotta se edistäisi uusien yritysten syntyä.

Kuinka paljon arvioisit tarvittavan henkilöresursseja, työntekijöitä yllä olevien palveluiden tuottamiseen ja toteuttamiseen? (henkilöä/vuosi)

Hajonta vastauksissa oli suuri, 0,2:sta aina 30 henkilötyövuoteen. 48 vastaajan antama vastaus asettuu välille 2–5 henkilötyövuotta. Kaikkien vastausten (64 vastausta) mediaani on 2,5 henkilötyövuotta. Tarvetta on mitä ilmeisemmin suhteutettu palvelujen tarjontaan, joka sekin vaihtelee eri vastaajien kesken.

Vastauksista ei voida päätellä, ovatko yksittäiset vastaajat arvioineet henkilötarvetta yhden yhteisen vai useamman eri paikkakunnille sijoittuvan kokeiluympäristön tarpeista lähtien.

Mitä muita resursseja yrittäjyyden kokeiluympäristö mielestäsi tarvitsisi?

Vastauksissa korostuivat mm. rahoitus, tilat ja välineet, palvelut, henkilöstö sekä verkostot ja kumppanit:

- Rahoitusta esitettiin tarvittavan perustoimintoihin, vuokriin, henkilöstön palkkoihin, demojen ja protojen tekemiseen, palkitsemiseen, markkinointiin ja myyntiin, digitaalisiin palveluihin ja matkakustannuksiin.
- Helposti saavutettavat, monipuoliset, muunneltavat ja toimivat tilat, joissa olisi mahdollisuus rauhalliseen työskentelyyn, ideoiden kokeiluun, keskusteluihin, yritysten väliseen yhteistyöhön ja tapahtumien järjestämiseen. Tiloissa tarvittavista välineistä esille nousivat atk-laitteet, ohjelmistot, kamerat ja mikrofonit.
- Oppilaitosten, Pienyrityskeskusten ja Miksein palveluja, rahoitukseen liittyvää neuvontapalvelua, tutor-/mentoritukea, kokeiluympäristön markkinointia ja koulutusta.
- Innostunut ja osaava vetäjä, yrittäjyyden (kokemus)asiantuntijoita ja valmentajia, opettajia ja kouluttajia, sitoutuneita yrittäjiä ja yritysneuvojien yhteistyöverkosto.
- Tiiviit yhteydet vastaaviin toimiviin kokeiluympäristöihin muualla Suomessa. Laaja verkosto, jota voidaan hyödyntää ja joka voi auttaa yrittäjyyskokeilussa mukana olevia. Kytkeä eri ikäryhmien potentiaalsiin yrittäjiin ja alihankkijoihin. Eri oppilaitosten sidonta toimintaan mukaan johdon hyväksynnällä (tki-ihmiset, opettajat

ja opiskelijat), yhteistyökumppaneita sekä viranomaisyhteistyötä ja verkostoitumista. *Online platform* tietämyksen hallintaan, sidosryhmien keskinäiseen ja asiakasvies-tintään. Alueen ja sen elinkeinoelämän kannalta relevanttia tutkimusta erityisesti niiltä aloilta, jotka eivät ole edustettuina omassa maakunnassa.

Miten ja mitä oppilaitosten, yritysten tai julkisten toimijoiden olemassa olevia tiloja (esim. opetuskeittiöt, oppilaitosten työpajat tai verstaat, “co-working spaces”, yrityshautomot) voitaisiin hyödyntää mielestäsi yrittäjyyden kokeilemisessa?

Mikkeliläisten vastauksissa (28 vastausta) korostui kaikkien vajaakäytöllä tai vapaana olevien tilojen hyödyntäminen. Oppilaitosten työsalien ja muiden tilojen ohella mainittiin Mikpolin, kauppakeskusten ja Hubien tilat.

Tilat tulisi saada yrittäjyyden kokeiluympäristön käyttöön ilman sen suurempaa byrokratiaa, ja myös tilojen vuokrausmahdollisuus tuli esille useammassakin vastauksessa.

Käytettävissä olevat tilat tulisi kartoittaa ja niiden yhteisestä käytöstä sopia. Tarvitaan yhteistyötä ja verkostoitumista myös tilojen käytössä.

Eräässä vastauksessa nostettiin esille myös se, että olisiko parempi toimintamalli sellainen, että kullakin oppilaitoksella olisi omat hautomotyyppiset ratkaisunsa, koska opiskelijat ovat oppilaitoksen vastuulla niin kauan kuin he ovat oppilaitoksen kirjoilla. Perusteluina epäiltiin myös sitä, että ammattiopistojen tai amkien henkilöstöllä olisi intressejä auttaa toisen oppilaitoksen opiskelijoita.

Yhden vastaajan mielestä erilaiset tapahtumat ja toimet kannattaisi aina järjestää sellaisen toimijan kanssa yhdessä, joka jo tuottaa jotakin tapahtumaan ja toimeen liittyvää tai samankaltaista palvelua. Näin välttyttäisiin päällekkäisyyksiltä ja sooloiluilta.

Pieksämäkeläisten vastauksissa (17 vastausta) korostui se, että oppilaitosten käytössä olevien työsalien hyödyntäminen asiakasprojektien ja toimeksiantojen toteuttamiseen opetusketomana aikana tulisi selvittää ja yhteisestä käytöstä sopia.

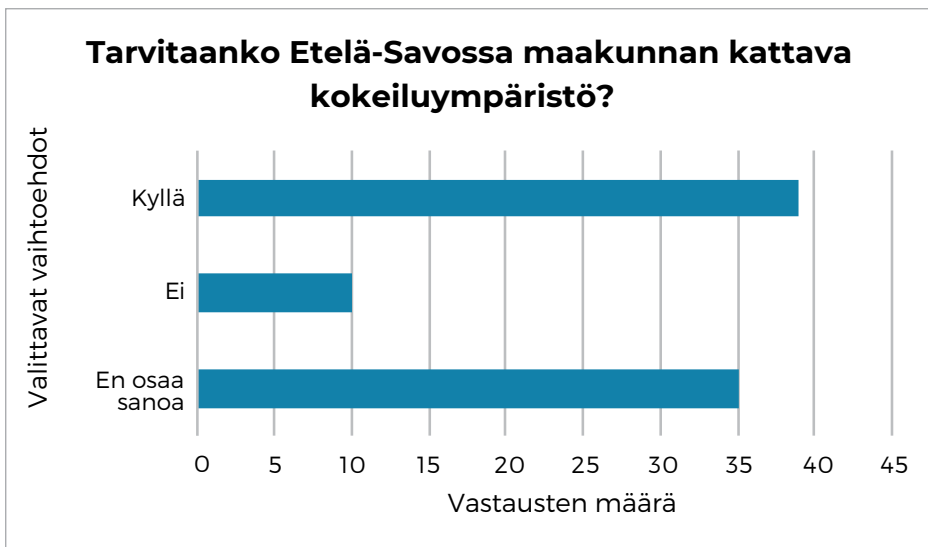
Vastauksissa mainittiin yrittäjyyttä kokeilevien yhteisten tilojen, joissa on tarvittavat IT-laitteet ja ohjelmistot, sijoittamispaikaksi sekä Esedun Kuusitieltä vapautuvat että Seurakuntaopiston B-rakennuksen tilat Huvilakadulla.

Olemassa olevien tilojen hyödyntäminen nähtiin parempana vaihtoehtona kuin uusien rakentaminen. Ylipäänsä oppilaitosten välinen yhteistyö ja sen syventäminen nähtiin tärkeänä.

Savonlinnalaisten vastauksissa (7 vastausta) tuotiin esille, että kokeiluympäristönä keskeisellä paikalla oleva tila, esim. SAMedun Citypiste, voisi olla selkein. Oppilaitosympäristön epäiltiin jäävän vaikuttavuudessa tällaista ympäristöä vähäisemmäksi. Toisaalta oppilaitosten tilat eri koulutusaloilta haluttaisiin hyödyntää sellaisena aikana, kun ne eivät ole opetuskäytössä.

Oppilaitosten ja yritysten yhteistyötä haluttaisiin lisätä yhteisessä toimintaympäristössä niin, että opiskelijat saisivat tukea yrittäjiltä. Toiveena on myös se, että koulutus ja yritysten tuotekehitys kohtaisivat.

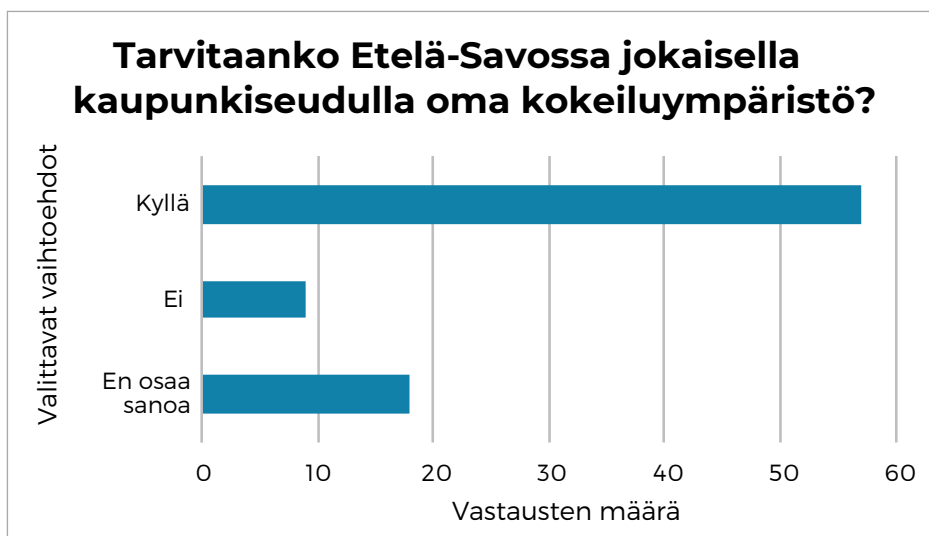
Tarvitaanko mielestäsi Etelä-Savossa koko maakunnan kattava yrittäjyyden kokeilu-ympäristö?

Kuva 7. Kysymykseen *Tarvitaanko mielestäsi Etelä-Savossa koko maakunnan kattava yrittäjyyden kokeilu-ympäristö* kaikkien vastaajien antamien vastausten lukumäärät.

Kuvasta 7 nähdään, että vastaajista 39 valitsi vaihtoehdon *Kyllä*, eli Etelä-Savossa tarvitaan koko maakunnan kattava yrittäjyyden kokeilu-ympäristö. Ainoastaan 10 vastaajaa valitsi vaihtoehdon *Ei*. Loput 35 vastaajaa valitsi vaihtoehdon *En osaa sanoa*.

Tarvitaanko mielestäsi Etelä-Savossa jokaisella kaupunkiseudulla (Mikkeli, Savonlinna, Pieksämäki) oma yrittäjyyden kokeilu-ympäristö?

Kuva 8. Kysymykseen *Tarvitaanko mielestäsi Etelä-Savossa jokaisella kaupunkiseudulla (Mikkeli, Savonlinna, Pieksämäki) oma yrittäjyyden kokeiluympäristö* kaikkien vastaajien antamien vastausten lukumäärät.

Kuvasta 8 nähdään, että vastaajien enemmistön mielestä Etelä-Savossa jokaisella kaupunkiseudulla tarvitaan oma yrittäjyyden kokeiluympäristö.

Tulisiko kokeiluympäristö järjestää jottenkin muuten kuin edellä esitetyillä tavoilla, miten?

Vastauksia luokittelemalla saatiin muodostettua seuraavia ehdotuksia kokeiluympäristöjen järjestämiseksi:

Kokeiluympäristöt tekevät keskenään yhteistyötä: Jokaisella paikkakunnalla tulisi olla omat kokeiluympäristöt, jotka tekevät yhteistyötä Etelä-Savon laajuisesti mm. järjestämällä yhteisiä tapahtumia ja tilaisuuksia. Kun toimintaan mukaan lähtevät ja sitoutuneet organisaatiot ovat selvillä, kokeiluympäristöä koskevia järjestelyjä tulisi tarkentaa ja jalostaa niin, että ei synny esteitä vaan uusia mahdollisuuksia. Maakunnan eri osissa sijaitsevat kokeiluympäristöt voisivat myös profiloitua eri tavoin.

Tietoverkon hyödyntäminen: Kokeiluympäristö voi olla myös virtuaalinen, jotta kaikki halukkaat pääsisivät osallistumaan ajasta tai paikasta riippumatta. Kokeiluympäristö voisi ylittää maakuntarajat ja yhdistää samoista asioista tai samasta toimialasta kiinnostuneita yrittäjiä. Se voisi houkuttaa myös muualta Suomesta yrittämään Etelä-Savoon. Mukana tulisi olla vahvasti myös verkon yli opastaminen ja neuvonnan saaminen.

Muunlaisia rakenteita: *Startup Sauna* -tyyppiset ympäristöt ja sisältöä tuottavat *CO-Up* -yhteisöt. Kokeiluympäristö voisi yhdistää jo toimivat yritykset, jotka haluavat olla tukemassa uusia ideoita ja uutta yrittäjyyttä saman katon alle. Myös virtuaaliset alustat ja alustayritykset tulisi huomioida kokeiluympäristön rakenteita suunniteltaessa. Huomioitava olisi myös se, että erityistä tukea tarvitsevat ja muut erityisryhmät tarvitsevat omanlaisiaan palveluita.

Seuraavat yksittäiset vastaukset tuovat lisää näkökulmia siihen, miten kokeiluympäristö(t) tulisi järjestää:

- *Mielestäni tärkeintä löytää yhteisymmärrys eri toimijoiden kesken, jonka pohjalle innostava yrittäjyyden ympäristö rakentuu. Olemassa olevaa tulisi hyödyntää ja tehostaa.*
- *Toivoisin kokeiluympäristön olevan paitsi fyysinen, myös henkinen tila! Eli rohkeasti myös pikkukuntiin ja huomioidaan kasvava trendi monipaikkaisuudessa. Pehmeät arvot nousevat, joten maaseutumaisesta asumisesta ja olemisesta kannattaa nyt ottaa kaikki irti ja tarjota uusia mahdollisuuksia tulla kasvukeskuksista katsomaan menoa maalle! Mutulla suurin syy, miksi maalle ei muuteta, on juuri työpaikkojen puute, ja yrittäjyyden edistäminen olisi yksi keino sen taklaamiseen.*
- *Kokeiluympäristö kuulostaa hieman erikoiselta sanalta. Mitä kokeillaan? Tärkeitä toimintoja ovat luovan verkostoitumisen edistäminen, co-creation-mallien luominen, yhteisesti ylläpidettävä työkalupakki: esim. hinnoitteluun laskureita eri toimialojen yrityksille, digityökalujen hyödyntämisen tuki. Startup-yritykset tarvitsisivat valmentajan, joka kysyisi kysymyksiä ja seuraisi liiketoimintasuunnitelman toteutumista. Voisi kuulostella, mitä tarpeita on yritysverkostojen tukemiseen, onko edelleen ajankohtainen tarve. Jos verkostoja syntyy ja toimii, voisi tarjota palvelua verkoston johtamiseen. Tämä parantaisi yritysverkostohankerahoituksen hyödyntämistä.*

Mitä muuta kokeiluympäristöltä mielestäsi vaaditaan?

Vastauksissa (43) korostuivat yhteinen tahtotila ja selkeä vastuunjako, yhteistyö ja verkostoituminen, markkinointi, henkilöstö, tilat ja palvelut:

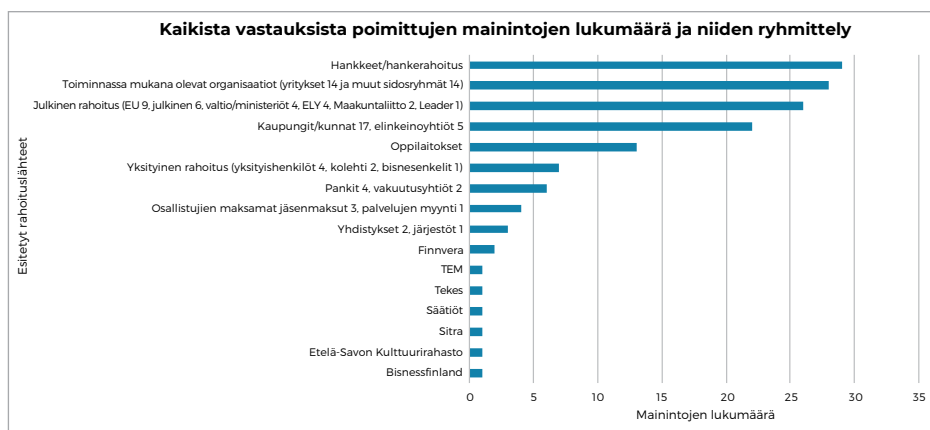
- Tarvitaan yhteinen tahtotila ja strateginen päätös sekä selkeä vastuunjako. Toimijoilta tarvitaan yhteishenkeä, pitkäjänteisyyttä ja sitoutumista.
- Tarvitaan yhteisöllisyyttä, yhteistyötä ja verkostoitumista eri osapuolten ja verkostojen kesken, mahdollisuuksia tavata ihmisiä.
- Kokeiluympäristö tarvitsee julkisuutta ja matalan kynnyksen markkinointia.
- Keskeisellä sijalla on sitoutunut, aktiivinen ja innostava vetäjä sekä innovoiva henkilöstö, joka on paikalla ennalta sovittuina ajankohtina.
- Tiloja tulee kehittää yhteistyössä tiloissa toimivien yritysten kanssa, jotta sinne on helppo tulla ja yritykset osallistuvat ja sitoutuvat toimintaan. Innovatiivisten tilojen tulee olla kaikilla paikkakunnilla keskeisellä paikalla, jotta tarjotaan tasavertaiset mahdollisuudet paikkakunnasta riippumatta. Tilojen tulisi olla yritysten käytettävissä mihin kellonaikaan hyvänsä.

- Kokeiluympäristö rohkaisee kaikkia yrittäjyydestä kiinnostuneita tulemaan mukaan ja saamaan lisätietoa erilaisista mahdollisuuksista, yrittäjyydestä, yritystoiminnasta, ideasta liikeideaksi -prosessista, ideoiden kokeilusta ja testauksesta ja asiakkuuksista. Palvelut olisi oltava saatavilla myös digitaalisesti. Rauhalliset työpisteet, kestävä kehitys sekä tilojen muunneltavuus käyttötarkoitukseen sopivaksi tulisi huomioida.

Lisäksi yhdessä vastauksessa otettiin kantaa rahoitukseen: *Toiminta pitäisi rahoittaa muuten kuin bankerahoituksella, toiminnasta pitäisi saada pysyvää.*

Miten ja mistä lähteistä yrittäjyyden kokeiluympäristön toiminnan rahoitus ja muut resurssit voitaisiin mielestäsi koota?

Yhteensä 62 vastaajaa nimesi yhden tai useampia lähteitä, joista toiminnan rahoitus ja muut resurssit voitaisiin koota.

Kuva 9. Kysymykseen *Miten ja mistä lähteistä yrittäjyyden kokeiluympäristön toiminnan rahoitus ja muut resurssit voitaisiin mielestäsi koota* kaikkien vastaajien antamista vastauksista poimittujen mainintojen lukumäärät.

Mikäli hankkeet/hankerahoitus 29 sekä julkinen rahoitus (EU 9, julkinen 6, valtio/ministeriöt 4, ELY 4, Maakuntaliitto 2, Leader 1) yhdistetään, on näiden mainintojen määrä yhteensä 55.

Mikäli toiminnassa mukana olevat organisaatiot (yritykset 14 ja muut sidosryhmät 14) ja oppilaitokset 13 yhdistetään, on näiden mainintojen määrä yhteensä 41.

Seuraavaksi eniten mainintoja saivat kaupungit/kunnat 17 ja elinkeinoyhtiöt 5, joista kertyy yhteensä 22 mainintaa. Muut rahoituslähteet saivat huomattavasti vähemmän mainintoja.

Oma henkilökohtainen halukkuutesi/valmiutesi osallistua yrittäjyyden kokeilu ympäristön luomiseen?

Kyselyyn vastanneista 42 henkilöä olisi halukas/valmis osallistumaan yrittäjyyden kokeilu ympäristön luomiseen. Osassa vastauksia tuotiin esille myös se, millä tavoin kyseinen henkilö voisi itse osallistua kokeilu ympäristön luomiseen. Ilmaistuja rooleja olivat mm. ideoijana, toiminnan suunnittelijana ja käynnistäjänä, sparraajana, tiimivalmentajana ja yrityskummina toimiminen:

- *Itse en muuta kuin ideoijana, mutta alani kyllä, jos oppilaitokseni alkaa mukaan.*
- *Olen mielelläni mukana. Uskon, että oma taustaorganisaationi tukee yrittäjyyden kokeilu ympäristön luomisprosessia, toiminnan käynnistämistä, toimintaa ja toiminnan aikaista jatkuvaa kehittämistä.*
- *Voin olla sparraamassa ja kehittämässä, auttaa omien verkostojen kautta.*
- *Tiimivalmentajana voisin olla mukana.*
- *Jos aika antaa mahdollisuuden, niin kyllä. Toimin yrityskummina, siinä roolissa voin toimia.*

Näiden lisäksi 9 henkilöä ilmaisi kiinnostuksensa osallistua ainakin pienemmässä roolissa, jos aikaa sille löytyy.

Suurin osa niistä vastaajista, jotka eivät aio osallistua kokeilu ympäristön luomiseen, ilmoittivat syyksi aikapulan:

- *Nyt ei ole aikaa.*
- *Resurssit eivät riitä tällä hetkellä.*

Muuta, mitä haluat aiheesta sanoa?

Tähän kysymykseen vastasi yhteensä 31 henkilöä.

Useimpien vastaajien mielestä asia on tärkeä jo maakunnan elinvoimaisuuden kannalta. Strategioissa yrittäjyyden todettiin olleen esillä, mutta samalla epäiltiin, ovatko strategiat ohjanneet toteutusta:

- *Tehdään yhdessä hyvä, elinvoimainen, yrittäjämäinen maakunta!*
- *Mielenkiintoinen ja tärkeä aihe. Meidän tulee rohkeasti kokeilla uutta ja muuttaa vanhaa, jos haluamme saada alueemme elinvoiman nousuun.*
- *Xamk ja Esedu nyt konkreettisesti ja nopeasti liikkeelle tässä yhteistyössä. Opiskelijoiden yrittäjyysympäristöt ja tukeminen yrittäjiksi tällä alueella on teidän perustoimintaa, keskeistä alueellista vaikuttavuutta!*
- *Etelä-Savon elinvoimaisuus ja sen kehittäminen tarvitsee yhdessä tekemistä, uusia yrityksiä ja uutta työtä. Nyt on viimeiset hetket panna toimeksi.*
- *Vuonna 2006 on laadittu amkien yrittäjyysstrategia – opiskelijoille pitää tarjota mahdollisuus testata omia yritysideoita esihautomoissa/yrityshautomoissa. On siis aika saada*

myös Mikkeliin esihautomotoimintaa. Olisi myös hienoa tietää, että onko strategia toteutunut – joka 7. amkista valmistunut on aloittanut yrittäjäuran 10 vuoden kuluttua valmistumisesta.

Tutustumista Etelä-Savon ulkopuolella oleviin yrittäjyysympäristöihin pidettiin hyvänä asiana:

- *Tutustumiskäynnit valmiisiin ympäristöihin on hyvä idea. Niiden myötä on helpompi ottaa kantaa siihen, että mitä lisäarvoa nämä kokeiluympäristöt voisivat tuoda E-Savon maakunnalle.*
- *Pitäisi juuri tuon tutustumisreissun tavoin perehtyä mahdollisuuksiin ensin ennen kuin pystyy oikein vahvan mielipiteen antamaan asiasta.*

Myös organisoitumiseen, yhdessä tekemiseen, oppilaitosten ja rahoittajien rooliin otettiin kantaa:

- *Osuuskuntamalli paras, koska osa palveluista voisi olla maksullista liiketoimintaa. Myös yhdistysmalli voisi toimia.*
- *Yhdessä tekeminen ja verkostoituminen on mielekäästä.*
- *Ammatillisten oppilaitosten yrittäjyysopintojen mahdollistamisessa ja toteuttamisessa verkostoituminen on erittäin tärkeää asia. Liitos käytännön yrittäjyystoimintaan tärkeää, jotta saadaan ajantasaista yrittäjyysosaamista opintojen sisältöihin.*
- *Yhteistyössä ja jonkun pitää koordinoida verkostoa. Miksi rahoittajat eivät halua nähdä, mihin heidän raha menee? Miksi rahoittajat rahoittavat päällekkäisiäkkin hankkeita?*

Mikkelin, Pieksämäen ja Savonlinnan osalta todettiin, että yrittäjyyttä edistäviä palveluita on kyllä tarjolla, mutta samalla kannettiin huolta siitä, mitä tarjotaan heille, joilla ei vielä ole Y-tunnusta? Aitoa kohtaamista ja idean testaamiseen tarvittavaa tilaa/paikkaa kaivattiin, jotta mm. valmistuvat nuoret juurtuisivat yrityksiensä kautta jäämään seudulle. Yrittäjien välisen verkoston kasvattaminen ja vertaismentoritoiminta koettiin tarpeelliseksi.

Muutamassa vastauksessa tuotiin esille se, että kyselyyn vastaaminen oli vaikeaa, koska tietoa nykytilanteesta ja taustoista ei ollut riittävästi:

- *Asiantuntemukseni ei riitä kuvailemaan tarvetta, koska en tiedä tarpeeksi hyvin nykytilannetta.*
- *Kyselystä ei selviä suunnitteilla olevien kokeiluympäristöjen luonnetta ja taustaa, joka olisi helpottanut kysymyksiin vastaamista.*

Yhteenvedona sidosryhmäkyselystä voidaan todeta, että kyselyyn vastaajien enemmistön mielestä Etelä-Savossa tarvitaan yrittäjyyden kokeiluun yhteisiä, helposti saavutettavissa olevia kokoontumis- ja kohtaamistiloja jokaisella kaupunkipaikkakunnalla, ja lisäksi yhteiset verkkopalvelut. Ammattialakohtaiset verstatas- tai muut työtilat ja laitteet protojen yms. tekoa varten voisivat sijaita oppilaitoksissa tai yrityksissä.

Palvelutarpeissa korostuivat mm. henkilökohtainen idea- ja yritysneuvonta, mentorointi, sparraus, yhteiset tapahtumat ja verkostoituminen.

Yrittäjyyden kokeiluympäristöjen perustaminen tulisi tehdä mahdollisimman laajalta pohjalta, jolloin taustaorganisaatioita olisivat alueen oppilaitokset, kunnat/kaupungit ja niiden kehittämisorganisaatiot, yritykset, yrittäjäjärjestöt, kauppakamari, rahoittajat ja yritysneuvojien verkostot. Perustamisvaiheen rahoituksessa merkittävä osuus tulisi hankerahoituksena, ja toiminnan vakiinnuttua taustaorganisaatioiden rooli rahoittajina korostuisi. Tärkeänä nähtiin se, että kokeiluympäristön toiminnan tavoitteet, keskeiset palvelut, rahoitus sekä muut resurssit ja toimijoiden roolit sovitaan yhteisesti ennen perustamisprosessia, jotta niihin sitouduttaisiin mahdollisimman vahvasti.

3.3 TYÖPAJAT

Kyselyn tulosten jatkotyöstöä varten järjestettiin kolme alueellista työpajaa. Savonlinnan toimijoille suunnattu työpaja oli kokonaan etäyhteyksillä Adobe Connect -ohjelman kautta 22.9.2020, ja Pieksämäen työpaja 24.9.2020 sekä Mikkelin työpaja 6.10.2020 hybridimallilla siten, että osa osallistujista oli fyysisesti paikan päällä ja osa etäyhteydellä. Työpajoihin osallistui kunkin alueen yrittäjyyden edistämiseen liittyviä henkilöitä oppilaitoksista, yrityksistä ja julkiselta sektorilta niin yrittäjyyteen liittyvistä neuvontapalveluista kuin tutkimus- ja kehitystoiminnasta. Kuhunkin työpajaan ilmoittautui 12–15 osallistujaa, joista paikalle tuli kuhunkin tilaisuuteen noin 10. Hankkeen työryhmän jäsenet osallistuivat myös työpajoihin siten, että kussakin työpajassa oli useampi työryhmän jäsen, jotka osallistuivat keskusteluihin ja pienryhmien työskentelyyn.

Työpajojen tarkoitus oli esitellä kyselyn tuloksia sidosryhmille ja työstää tuloksia heidän kanssaan eteenpäin. Lisäksi tarkoitus oli saada aikaan yhteinen ymmärrys Etelä-Savon yrittäjyyden kokeiluympäristön tarpeellisuudesta, ideoida kokeiluympäristöjen toteutusmahdollisuuksia sekä innostaa eri toimijat yhteiskehittämiseen.

Kaikki työpajat alkoivat sillä, että hankkeen toimijat esittelivät hankkeen taustaa ja toimenpiteitä sekä kävivät läpi tehdyn kyselyn tuloksia. Tämän jälkeen Xamk:n TKI-asiantuntija Piritta Parkkari fasilitoi toiminnallisen työpajaosuuden. Työpajat aloitettiin ideointiin ohjaavalla lämmittelyharjoituksella ja keräämällä Padlet-seinälle jokaisen osallistujan näkemyksiä seuraavista kysymyksistä:

- 1) Mitä yrittäjyyden kokeiluympäristö tarkoittaa mielestäsi?
- 2) Kuka on mielestäsi yrittäjyyden kokeiluympäristön käyttäjä? Millainen hän on?
- 3) Mitä Etelä-Savossa tehdään mielestäsi jo nyt hyvin yrittäjyyden edistämiseksi? sekä
- 4) Mitä muualla Suomessa tai maailmalla tehdään mielestäsi jo nyt hyvin yrittäjyyden edistämiseksi?

Kysymyksiin saatujen vastausten perusteella haettiin yhteistä ymmärrystä siitä, miten osallistujat ymmärtävät kokeiluympäristön, sen tarpeellisuuden ja käyttäjäryhmät sekä mahdolliset toteutusmuodot.

Käydyn keskustelun pohjalta työpajan osallistujat valitsivat yrittäjyyden kokeiluympäristöihin liittyvän haasteen, johon he etsivät työpajassa yhteistä ratkaisua. Jokaisessa työpajassa osallistujat valitsivat eri haasteen eli työpajat tuottivat ratkaisuja kolmeen eri haasteeseen. Osallistujat jakautuivat pienryhmiin ideoimaan ratkaisuja valittuun haasteeseen ja työstivät valittua ratkaisua. Kunkin työpajan lopuksi osallistujat esittelivät ratkaisunsa. Työpajat päättyivät yhteiseen keskusteluun siitä, miten työpajan jälkeen jatketaan eteenpäin.

Seuraavaksi kuvataan kunkin työpajan tuloksia.

3.3.1 SAVONLINNAN TYÖPAJAN TULOKSET

Savonlinnan kokonaan etäyhteyksillä pidetyssä työpajassa osallistujat kirjasivat ajatuksiaan virtuaaliselle Padlet-seinälle sekä Adobe Connect -ohjelman chattiin, ja ajatuksista keskusteltiin yhteisesti. Kommenteissa jaettiin ymmärrys yrittäjyyden kokeiluympäristöstä fyysisenä tai virtuaalisena tilana, jossa voi kokeilla yrittäjyyttä: *”Paikkaa, joko virtuaalista tai fyysistä, jossa voi ”turvallisesti” testata uusia yritysideoita. Idea voi olla jo olemassa olevan yrityksen, tai juuri perustamisvaiheessa tai jopa aiemminkin.”* Kokeiluympäristö olisi siis *”Matalan kynnyksen inspiroiva tila, joka on auki inspiraation tullessa”*, josta saisi *”Tukea, ideoita ja valmennusta oman idean tiimoilta.”* Kokeiluympäristössä korostuvat siis ideoiden testaaminen, kokeileminen, epäonnistumisen salliminen, yrittäjyydestä keskusteleminen ja kehittäminen.

Kokeiluympäristön käyttäjän suhteen suurin osa osallistujista näki, että kokeiluympäristö on tarkoitettu kaikille yrittäjyydestä kiinnostuneille: *”kaikki yrittäjyydestä kiinnostuneet ikään katsomatta, oma halu olla yrittäjä”*. Kiinnostus yrittäjyyteen ja halu päästä sen piiriin korostuivat tärkeimpänä käyttäjää määrittävänä asiana, ei niinkään statusopiskelijana, työssäkäyvänä tai muuna. Osallistujat korostivat sitä, että yrittäjyys voi nykyään koskettaa kaikkia: *”Yrittäjyys/-idea voi tupsahtaa kenen eteen tahansa, eli ihan kaikkia varten tehdään ☺ ja yhä useampi on jossain vaiheessa työelämää yrittäjänä”*.

Työpajan osallistujat näkivät, että nykytilanteessa Etelä-Savossa hankkeet, julkinen rahoitus, yritystoimi, yhdistykset ja oppilaitoksissa tehtävät kokeilut mahdollistavat yrittäjyyden edistämistä. Nykyisen yrittäjyyden edistämiseen liittyvän toiminnan heikkoutena tuotiin esille muun muassa se, että *”Toimijoita on paljon, mutta toiminta ei ole ehkä täysin jäsentynyttä vielä. Mutta erinomainen pohja on olemassa.”*

Muualta Suomessa hyvästä toiminnasta nostettiin esille se, että *”Katsotaan mallia esim. Keski-Suomi, Tampereen seutu, Oulun seutu, jossa on laitettu ”hynttyitä yhteen” yrittäjyyden*

Ryhmät nostivat esille, että tarvitaan ”Yrittäjyyskoulutus” ja ”Osaamista yrityksen aloitusneuvontaan”, kuten ”aloittavan yrityksen rahoitusvaihtoehdot, yritysmuodot, starttirahat” ja liiketoimintasuunnitelman tekeminen. Lisäksi tarvitaan ”Sparrausosaamista” ja ”Ohjausosaamista.” Ylipäänsä tarvitaan ”Innostamista ja kannustamista”, mihin liittyy esimerkiksi ”Innostavat tapahtumat”, ”Mahdollisuuksien tunnistaminen” ja ”Riskinottokyvyn kehittäminen.” Tähän liittyy myös ”Resilienssi”, ”Rohkaisu” ja ”Innovointimenetelmät”, mutta myös ”Henkilön taustojen ymmärtäminen.”

Lisäksi ryhmien mukaan tarvitaan verkostoitumisosaamista (*”verkostoilta ostaminen, yhteiset tilaisuuudet”*). Tähän liittyy myös muun muassa ”Kumppanuuksien haku” ja se, että ”ymmärtää keneltä voi saada apua - verkoston hyödyntäminen.” Tarvitaan myös ongelmanratkaisuosaaamista ja tuotekehitysosaaamista, kuten ”Inhimillisyyttä – ihmisten huomioimista” sekä erilaisten taustatilanteiden yhteensovittamista, kokonaisuuden ymmärtämistä, nettilukutaitoa ja innovatiivisia menetelmiä. Tarvitaanpa myös matemaattisia taitoja, kuten tilastoiden analysointia.

Ryhmät nostivat esille talousosaamisen tarpeellisuuden, johon liittyi muun muassa ”Yritystoiminnan talousosaaminen” yrittäjänäkökulmasta sekä ”Rahoitusosaaminen” ja ”Budjetointi.” Myös myynti- ja markkinointiosaaminen esitettiin tarvittavana osaamisena (*”sosiaalinen media vs. muu mainonta, yhteisnäkyvyys”*). Näiden lisäksi mainittiin ”Ammatillinen osaaminen” tarpeellisenä. Pienryhmä nosti esille myös opinnollistamisosaamisen (*”tietoa kurseista, opintojaksoista ja hyöty opiskelijalle opintojen edistämässä”*) ja opetuksen integrointiosaamisen. Lisäksi tarpeellisenä nähtiin ”Tilat, välineet, fasilitteetit, ohjelmistot, niiden yhteiskäyttö” ja kokonaisvaltainen hyvinvointiosaaminen, kuten *”yhteiset hyvinvointitapahtumat.”*

Yksi pienryhmistä ehti tehdä pohdintojensa pohjalta kokeiluympäristölle sloganin: *”Huolettaako huominen? Onko sinulla idea? Tule kokeiluympäristöön tekemään oma tulevaisuutesi! Saat tukea, apua, neuvoja, verkostoja, omankunnin ja paljon muuta hyödyllistä”*

Työpajan tuloksena nousi esille kiinnostus Crazy Town -tyyppisen toiminnan saamiseksi Savonlinnaan ”Savonlinnan näköisesti”. Työpajan yksi anti oli yhteyksien luominen eri toimijoiden välille, ja työpajan lopuksi sovittiinkin seuraavia tapaamisia heränneiden ajatusten eteenpäin viemiseksi eri toimijoiden kanssa. Osallistujat näkivät työpajan keskustelut tärkeinä ja korostivat, että keskusteluista pitää jatkaa eteenpäin ja sopia konkreettisia toimia.

3.3.2 PIEKSÄMÄEN TYÖPAJAN TULOKSET

Kuten Savonlinnan työpajassa, myös Pieksämäellä kokeiluympäristöstä puhuttiin fyysisenä ja/ tai virtuaalisena paikkana kokeilla yrittäjyyttä. Osallistujat kuvasivat post it -lapuille ja virtuaaliselle Padlet-seinälle, että kokeiluympäristö on tila, *”jossa voi kehittää ja testata yrittämistä perustamatta heti yritystä”*, ja se pitää sisällään *”konkretiaa.”* Lisäksi se on tilana *”monipuolinen ja viihtyisä”* sekä *”paikka ja aika ajatella”*, jossa voi *”hengailia ja törmätä – laittaa ideat lentoon.”*

Työpajan osallistajat esittivät kokeiluympäristön paikkana, jossa voi oppia ja kokeilla turvallisesti. Erityisesti opiskelijoiden tarvetta turvalliselle tilalle tuotiin esiin: *“Opiskelijat näkevät niin paljon painetta, että luovuus ja innovatiivisuus tarvitsee turvallista tilaa päästäkseen ulos”*. Kokeiluympäristön koettiin mahdollistavan *“kokeilukulttuurin oppiminen, koska sitä tarvitaan myös yrityksissä.”* Se nähtiin myös paikkana, jossa luovuutta ja riskinottoa voitaisiin tukea: *“tukea riskinottoon, tukea luovuuteen”, “luovuuden mahdollisuuksia”* sekä *“epäonnistumisesta oppimista”* ja *“riskienhallintaa, riskien pienentämistä.”* Yhteyttä toisiin ja kokeiluympäristön mahdollistaman vertaistuen tärkeyttä korostettiin myös kommentoissa, kuten *“yhteistyötä ja vertaistukea”, “yhteinen innostuminen”* sekä *“tiimiytyminen.”*

Kokeiluympäristön merkitystä kuvailtiin myös sen tuottamien palveluiden kautta: *“koulutusta”, “uusia menetelmiä”, “kokeiluja tukevia rakenteita”* ja *“mentorointi”* sekä *“lupa kokeilla (valmennusta ja neuvoantaa).”* Osallistajat korostivat sitä, että kokeiluympäristön tärkeä tehtävä on antaa käyttäjilleen tukea ja opiskelijoille jatkumoa yrittäjyyden suhteen.

Kuten Savonlinnassa, myös Pieksämäellä työpajan keskusteluissa näkyi eriäviä näkemyksiä siitä, kuka on kokeiluympäristön käyttäjä. Toisaalta käyttäjäksi ehdotettiin yrittäjiä, jotka tarvitsevat sparrausta ja jopa pitkän linjan yrittäjiä. Toisaalta käyttäjäksi kirjattiin post-it-lapuille myös *“työntekijä, joka haluaa itse hallita itse tekemistään”, “uusia urapolkuja miettivä, hakeva”, “työtön, eläkeläinen, maahanmuuttaja”* sekä *“opiskelija, joka tarvitsee rohkaisua”* ja *“opettaja, mentori.”* Ylös kirjattiin, että osallistuj(i)a voisi(vat) olla *“opiskelija, yritykset, alkavat toimijat, uusia urapolkuja hakeva, ennakkoluuloton kokeilija, eläkeläinen, maahanmuuttaja, työntekijä, alkavat yrittäjät ja yrittäjyyttä harkitsevat”, “vauvasta vaariin”, “epävarma ihminen, kevytyrittäjä”*. Yhteisessä keskustelussa päädyttiin kuitenkin korostamaan sitä, että haettu käyttäjäryhmä on *“alkavat yrittäjät, yrittäjyyttä harkitsevat”*. Lisäksi todettiin, että kohde-ryhmänä voisi olla *“Kuka tahansa yrittäjyydestä kiinnostunut, mutta pienen kynnyksen kokeva. Ikä tai muu tekijä ei määritä kohde-ryhmää, kuten ei todellisuudessakaan yrittäjäkentässä.”*

Työpajaan osallistuneilta kysyttiin, mitä Etelä-Savossa tehdään jo nyt hyvin yrittäjyyden edistämiseksi. Työpajassa nostettiin esille useita yrittäjyyden hyväksi toimivia toimijoita, kuten Yrityskummit, NY-toiminta, 4H-toiminta sekä Uusyrittäjäkeskus ja Pieksämäen kaupungin ohjaamo. Lisäksi Pieksämäen kaupungin yrityspalveluiden tarjoama toiminta sekä TE-toimiston aloittavan yrittäjän palvelut saivat kiitosta. Hyvin toimivina asioina mainittiin myös verkostot, kuten valtakunnallinen yrittäjyyskasvatuksen kehittäjäverkosto YES, sekä yrittäjyyteen/yrittäjyyskasvatukseen liittyvät tapahtumat, kuten DigiSyke, Global Entrepreneurship Week sekä MiniMikkeli. Yhteistyö oppilaitosten välillä sekä oppilaitosten ja Pieksämäen kaupungin yrityspalveluiden sekä yrittäjäyhteisöjen välillä nähtiin vahvuutena. Myös oppilaitosten yhteishankkeet yrittäjyyskasvatuksen edistämiseksi koettiin toimiviksi. Ylipäänsä tärkeänä nähtiin verkostoituminen ja keskusteleminen, joiden pohjalta syntyy uutta.

Mualla Suomessa tai maailmalla toimivista, yrittäjyyttä edistävästä asioista nostettiin esille muun muassa Tampereen, Jyväskylän, pääkaupunkiseudun, Oulun ja Joensuun toimintamallit, joihin kuuluu ”*monipuolisia toimintaympäristöjä, jotka kytkeytyvät yrittäjyyden opiskeluun.*” Näihin liittyen mainittiin ”*Oppilaitosten yhteydessä olevat esihautomot, jossa monen toimijan opiskelijoita samassa tilassa*” sekä se, että on ”*Hienoja yrittäjyyskeskittymiä, joissa saa useita palveluita samassa paikassa.*” Lisäksi mainittiin esimerkiksi ”*Mikrorahoitus ideoille*”, ”*Yrityskummit, mentorit yms.*” sekä ”*Toiminta, jossa opiskelijat itse suunnittelemassa ja vaikuttamassa toimintaan.*”

Osallistujat näkivät kokeiluympäristöön liittyen yrittäjyyskasvatuksen tärkeänä. Pieksämäellä on esimerkiksi kuudesluokkalaisia yhteensä 300 oppilasta viidessä eri koulussa. Pieksämäen kuudesluokkalaiset ovat käyneet vuosittain tutustumassa Kuopion Yrityskylän oppimisympäristöön ja saaneet kokemuksia työelämästä, taloudesta ja yhteiskunnasta. Osallistujat näkivät tärkeänä sen, että nuorten ei tarvitsisi matkustaa maakunnan ulkopuolelle tutustumaan työelämään ja yrittäjyyteen, vaan että he pääsisivät näkemään, mitä mahdollisuuksia Pieksämäellä on. Tämän vuoksi osallistujat innostuivat keskusteluissa esille tulleesta yrittäjyyskasvatuksen MiniMikkeli-konseptista. MiniMikkeli on Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun ja Mikkelin kaupungin vuosittain järjestämä viikon mittainen kuudesluokkalaisille suunnattu pelillinen oppimiskokemus yrittäjyydestä ja yhteiskunnasta (MiniMikkeli 2021). Osallistujat päättivät hakea työpajassa ratkaisuja kysymykseen ”*Miten voimme ketterästi toteuttaa MiniMikkelin kaltaisen idean Pieksämäellä?*”

Pienryhmien tuottamien ratkaisujen mukaisesti Pieksämäellä idea toteutettaisiin Pieksämäen näköisenä yrittäjyyden oppimisympäristönä. Idea voitaisiin toteuttaa joko jatkuvana tai lyhytaikaisena. Ideaa kutsuttiin työnimillä MiniPieksämäki ja yrityskylä, selkeyden vuoksi jatkossa päätettiin puhua MiniPieksämäestä. Ryhmät ideoivat, että MiniPieksämäen toteuttajina voisivat olla Seurakuntaopisto ja Etelä-Savon ammattiopisto Esedu sekä Diakonia-ammattikorkeakoulu Diak niin, että niiden opiskelijat voisivat tehdä osan opintojaan MiniPieksämäkeen kytkeytyen. Myös Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, jonka tuote MiniMikkeli on, voisi toimia yhtenä yhteistyötahona. MiniPieksämäki voisi toimia myös yläkoulun tai toisen asteen opiskelijoiden yrittäjyyskasvatuksen toimintaympäristönä. Työpajan osallistujat ideoivat, että yrittäjät voisivat olla kumppaneita ja eri toimialojen yrityksiä voitaisiin tehdä näkyviksi MiniPieksämäen osallistujille.

Pajassa ideoitiin, että Pieksämäellä Hiekkiksen alueella sijaitsevat tyhjästä oppilaitosten tilat voisivat toimia MiniPieksämäen tiloina. Hiekkiksen alueella toimii Esedun tekniikan ala, Seurakuntaopisto, Spesia ja Diak sekä Pieksämäen kaupungin yläkoulu. Työpajassa keskusteltiin myös siitä, mistä MiniPieksämäen rahoitus voisi tulla. Mietittiin, että Pieksämäen kaupungin sivistystoimi käyttää nykyisellään varoja kuudesluokkalaisten matkoihin Kuopion Yrityskylään, ja nämä varat voitaisiin allokoida MiniPieksämäkeen. Lisäksi pohdittiin, voisiko esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriöltä saada erityisavustusta tuotekehittämiseen. Lisäksi tuli esille, että ympäristökunnat voisivat panostaa MiniPieksämäkeen, sillä myös niiden oppilaat voisivat käyttää sitä.

Työpajan lopuksi osallistujat päättivät viedä eteenpäin ajatusta ”MiniPieksämäki”-yrittäjyykskasvatustapahtuman toteuttamisesta. MiniPieksämäkeä ideoitiin työpajan jälkeen yhdessä Pieksämäen toimijoiden kanssa, ja ajatusta viedään eteenpäin. Haasteena on tosin se, että Pieksämäen kaupungin uusi opetusjohtaja valitaan vuodenvaihteessa, ja hän aloittaa työnsä tammikuussa 2021. Hänellä menee siten aikaa, ennen kuin hän pääsee työhön, mutta hänen pitäisi olla vahvasti kaupungin osalta kehittämässä MiniPieksämäkeä. Toisaalta keskusteltiin, että MiniPieksämäkeä voisi lähteä jo ideoimaan, jotta olisi valmis esitys Pieksämäen kaupungin koulutoimelle. Seurakuntaopiston toimijat ovat keskustelleet, että he voisivat ideoida MiniPieksämäkeä kevään 2021 aikana ja koota jo verkostoa suunnitteluun mukaan.

Työpajan jälkeen keskustelua yrittäjyyden kokeiluympäristöistä on jatkettu muun muassa Pieksämäen kaupungin yritystoimen ja oppilaitosten toimijoiden kesken. Keskusteluissa on päädytty seuraavanlaiseen ehdotukseen kokeiluympäristön toteuttamisesta Pieksämäellä. Ensinnäkin kokeiluympäristön taustalla on tarve verkostoitua ja koota paikalliset asiantuntijat yhteen esimerkiksi yhteiseen digitaaliseen verkostoon. Verkostossa on tarkoitus tutustua saman alan toimijoihin ja rakentaa yhteistyötä. Verkostomainen toiminta mahdollistaa yhteisiä projekteja ja sitä, että yhdessä voidaan toimia isommin. Eri taustaorganisaatioilla voisi perustamisen jälkeen olla jatkumo ja tietyt aikataulut: tiettyinä päivinä kokeiluympäristön fyysisessä tilassa voisi olla päivystämässä esimerkiksi te-palveluiden, yritystoimen, yrityskummien, 4H:n ja oppilaitosten edustajia.

Kokeiluympäristön käyttäjän kannalta kokeiluympäristö perustetaan, jotta kynnys yrittäjyyteen madaltuu ja jotta potentiaaliset yrittäjät ja jo toimivat yrittäjät voisivat kohdata. Pieksämäellä koettiin, että kokeiluympäristössä fokuksen tulisi olla opiskelijoissa, ja muut toimijat tukisivat toimintaa. Jo toimivat yrittäjät voisivat toimia digitaalisella alustalla ja opiskelijat fyysisessä ympäristössä. Kokeiluympäristö tuottaisi asiakkailleen tietoisuutta eri aihepiireistä ja verkon kautta esimerkiksi yrityksiin tutustumista hyödyntäen 360°-videokuva.

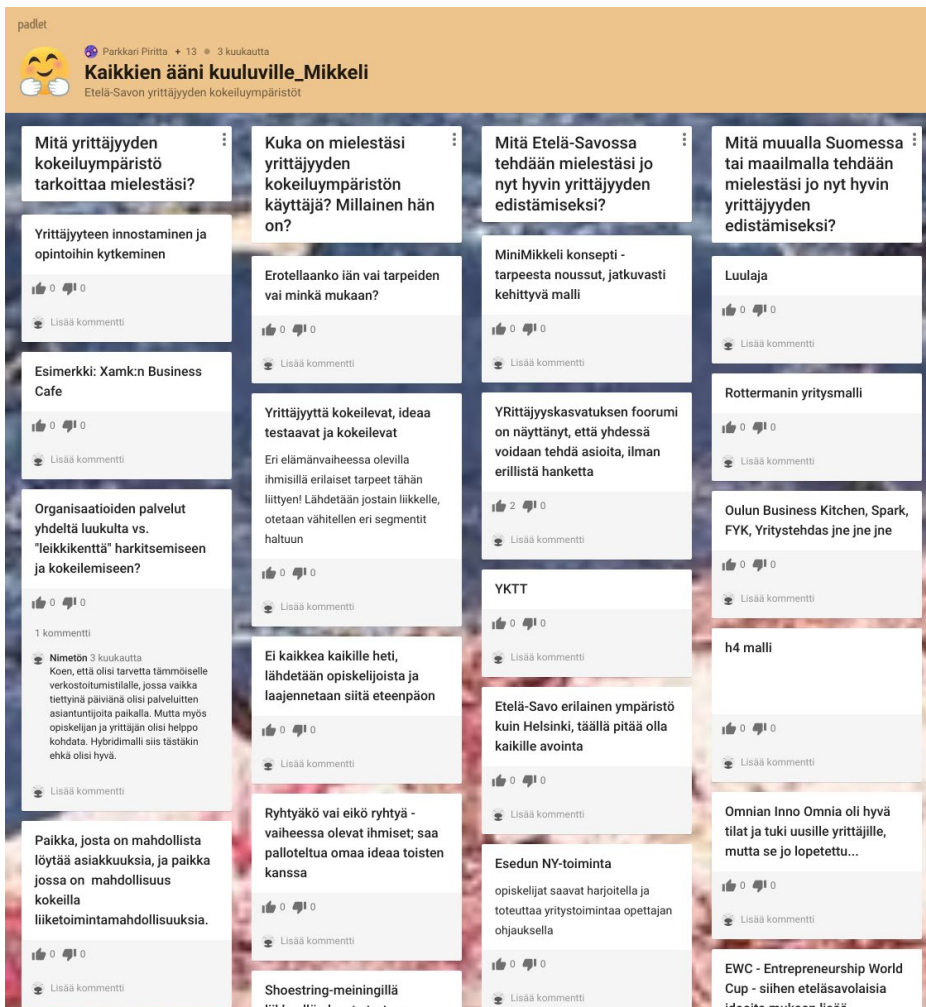
Kokeiluympäristön toteuttaminen vaatisi kokoaikaisen koordinaattorin. Lisäksi resurssina voitaisiin käyttää oppilaitosten oppimisympäristöjä. Toimitilaksi tarvittaisiin yhteinen neutraali, rento tila, jossa eri alojen opiskelijat voivat kohdata, jotta saadaan aikaan poikkitieteellistä törmäyttämistä. Tekemisessä kannattaisi hyödyntää jo olemassa olevia tiloja, kuten oppilaitosten tilat, joissa opiskelijat voisivat toimia yrittäjänä myös ilta-aikaan. Tilojen suhteen voitaisiin hyödyntää myös Pieksämäellä olevia tyhjiä entisiä oppilaitosten tiloja (esimerkiksi Kuusitiellä ja Hiekanpään kampuksella). Kokeiluympäristön tilassa voisi toimia pop up -yrityksiä. Ehdotettiin myös, että kokeiluympäristöjen toiminnan aloittaminen vaatisi esimerkiksi uuden ESR-hankkeen kokeiluympäristöihin liittyen koko Etelä-Savoon.

3.3.3 MIKKELIN TYÖPAJAN TULOKSET

Kuten aiemmissa työpajoissa, myös Mikkelissä keskustelujen lisäksi osallistujat kuvasivat ajatuksiaan post it -lapuille ja virtuaaliselle Padlet-seinälle. Työpajan osallistujilla oli erilaisia näkemyksiä siitä, mikä yrittäjyyden kokeiluympäristö ja sellaisen tarkoitus onkaan. Keskusteluissa korostuivat niin eri toimijoiden palveluiden tuominen yhteen paikkaan kuin varsinainen yrittäjyyden kokeilemisen tukeminen: *“Organisaatioiden palvelut yhdeltä luukulta vs. ‘leikkikenttä’ harkitsemiseen ja kokeilemiseen?”* Toisaalta osallistujat näkivät, että kokeiluympäristön tarkoitus on *“Tuoda eri toimijoita saman katon alle.”* Toisaalta kokeiluympäristön suhteen puhuttiin paikasta, johon on *“matala kynnyks mennä ja osallistua.”* Osallistujat lisäksi korostivat, että tilat itsessään eivät ole vielä riittävät: *“On tiloja, joita voi käyttää, mutta tilat vain osa juttua. Tilat eivät ole mitään ilman, että on tukea ja tapahtumia. Täytyy olla jokin moottori, joka pyörittää juttua.”*

Yrittäjyyden kokeiluympäristön käyttäjän suhteen osallistujat korostivat opiskelijoita käyttäjinä, mutta näkivät kohderyhmän myös laajempana: *“Opiskelija, mutta ERITYISESTI myös yrittäjyyttä suunnittelevat, ja yritystään kehittävät.”* Kohderyhmäksi ehdotettiin esimerkiksi *“Yrittäjyyttä kokeilevat, ideaa testaavat ja kokeilevat. Eri elämänvaiheessa olevilla ihmisillä erilaiset tarpeet tähän liittyen! Lähdetään jostain liikkeelle, otetaan väbitellen eri segmentit haltuun.”* Opiskelijat esitettiin kohderyhmänä, joita lähdetään aluksi palvelemaan ja josta laajennetaan eteenpäin: *“Ei kaikkea kaikille heti, lähdetään opiskelijoista ja laajennetaan siitä eteenpäin.”*

Jos opiskelijat ja muut yrittäjyyttä suunnittelevat ihmiset ovat kokeiluympäristö, nostettiin myös yrittäjänä toimivat tärkeänä osana kokeiluympäristöä. *“Yritysmentori tai kummi, joka haluaa auttaa uusia yrittäjiä”, “Yrittäjyyden konkari”* nostettiin esille: *“Kokenut yrittäjä, jolla taustaa useammasta omasta yrityksestä, kymmenien/satojen yrittäjien sparrauksesta sekä sijoittajana toimimisesta. Mentori, joka osaa positiivisella tavalla valmentaa uusia yrittäjiä ja yrittäjyyttä pohtivia henkilöitä.”*

Kuva 11. Yksityiskohta työpajan Padlet-seinästä.

Etelä-Savossa jo hyvin toimivasta yrittäjyyden edistämiseen liittyvästä toiminnasta työpajan osallistajat nostivat esille muun muassa MiniMikkelin ja Yrittäjyyskasvatuksen foorumin, Etelä-Savon pääomarahaston, NY-toiminnan, 4H-toiminnan, YES-toiminnan, Uusyrityskeskusten toiminnan ja oppilaitoksissa tehtävän yrittäjyyskasvatustyön. Kehuja saaneen toiminnan etuna nähtiin esimerkiksi se, että ne ovat tarpeesta nousseita, jatkuvasti kehittyviä ja tehtävissä yhdessä ilman hankkeita.

Osallistajat toivat erityisesti esille sitä, että yrittäjyyttä tuetaan alueella hankkeiden avulla. Osallistajat näkivät, että koulutusta, apua ja neuvontaa on tarjolla alueella. Osallistajat tunnistivat, että alueella toimii paljon eri toimijoita, ja verkostoja on monenlaisia. Osallistajat nostivat esille, että alueella on paljon *”hyviä yrittäjyysverkostoja”* sekä *”yrittäjyyden*

neuvoja ja tutkimusta”, mutta “yhteistyö saattaa verkostossa jossain määrin ontua” ja “jossain määrin tulee löytää yhtymäkohtia, mitä tehdään enemmän yhdessä.” Kommentteissa todettiin kuitenkin, että yrittäjyydestä *“käydään keskustelua, joten olemme menossa hyvään suuntaan.”*

Osallistajat nostivat muualla Suomessa ja kansainvälisesti hyvin tehtävästä yrittäjyyden edistämistyöstä esille muiden kaupunkien, kuten Oulun, Joensuun, Jyväskylän, Lappeenrannan ja Luulajan, toimintamallit sekä *“Yrittäjyyskoulut Euroopassa, Haag, Amsterdam, Twente jne.”* Kansainvälisestä toiminnasta mainittiin myös *“EWC - Entrepreneurship World Cup - siihen eteläsavolaisia ideoita mukaan lisää”* ja *“GEN GLOBAL verkosto - maailmanlaajuinen non profit – siinä Etelä-Savona mukana.”* Myös *“Yrityshautomojen uusi tuleminen”* nostettiin esille: *“Lahdessa ja Tampereella avattiin isot ”yrityshautomot” eli tilat, joissa on startuppeja hautomossa ja varmaan myös ”esihautomoa” sekä kiihdytyskaista. Ihan fyysinen tila, mitkä tuntui menevän jo muodista. Kuopiossa avattiin myös äsken tällainen tila, ja Joensuun tiedepuistossa se on ollut jatkuvasti kohta 20 vuotta. Toki paljon muutakin, ei vaan se tila, vaan siellä järjestettävät valmennukset, tilaisuudet yms. Jobdettu.”* Lisäksi tuotiin esille *“Yrittäjyystutkimuksen verkostot, niihin kiinnittyminen.”*

Osallistajat valitsivat ratkaistavaksi haasteeksi sen pohtimisen, mikä itse asiassa edistää yritysten syntyä. He ideoivat ratkaisuja kysymykseen *“Minkälainen toiminta edistää yritysten syntyä Etelä-Savossa?”*

Ryhmät ehdottivat ratkaisuksi esimerkiksi yhteisöllistä fyysistä/virtuaalista toimintamallia, joka olisi *“matalan kynnyksen toimintaa sekä yrittäjyyttä kokeileville että neuvojen antajille.”* Tällaisen toteuttaminen vaatisi fyysisen tilan, joka *“Mahdollistaa tapahtumat ja verkostoitumisen kasvotusten”* ja *“Ideoiden sparraamisen.”* Fyysiset tilat voisivat sijaita eri kaupungeissa. Virtuaaliseen ratkaisuun liittyisi palvelutarjotin ja *“Palveluiden shoppaileminen tietystä alustasta”* tai *“Verkkosivu, jossa palvelut on kerätty alueellisesti.”* Ryhmässä nähtiin, että neuvontaa ja muuta sellaista voisi tarjota virtuaalisesti, mikä myös säästää matkakuluja. Toiminta olisi *“Ajasta ja paikasta riippumaton, tulevaisuuteen suuntautunut”* ja siinä olisi mukana *“vapaaehtoisia esim. vertaistuki- ja mentorointitoimintaa.”*

Ryhmien ratkaisujen taustalla vaikutti tarve tuottaa yrittäjyyden tukipalveluita yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tukipalveluiden ehdotettiin tuovan yrittäjyyden eri osa-alueet konkreettisesti esille käyttäjälle, minkä olisi tarkoitus madaltaa kynnystä lähteä yrittäjyyden uralle ja innostaa kokeilemaan ideoansa. Tämänäyttöinen kokeiluympäristö olisi tarkoitettu yrittäjyyttä suunnitteleville ja kokeileville – laajemmin siis oppilaitoksille, elinkeinoelämän toimijoille ja yrityksille. Tällaisen kokeiluympäristön toteuttaminen vaatisi resurssina sen, että joku koordinoi paikkakuntaakohtaisesti palveluja. Oppilaitosten toiminta toimisi myös toteuttamisessa apuna resurssina.

Yksi ryhmistä tunnisti, että yrittäjyyttä edistettäessä ja palveluita mietittäessä unohdetaan helposti eräs tärkeä näkökulma: asiakkaat. Ryhmä lähti ratkomaan yritysten synnyttämi-

sen haastetta miettimällä, miten Etelä-Savoon saataisiin yrityksille asiakkaita. Ratkaisuna ehdotettiin muun muassa pienien paikkakuntien kausityövoiman saamisen helpottamista, kansainvälisten verkostojen sekä Saimaan vetovoiman hyödyntämistä ja kansainvälisten yritysten houkuttelua alueelle.

Yhteenvedona työpajassa korostettiin eri toimijoiden välisen yhteistyön merkitystä yrittäjyyden kokeiluympäristöjen mahdollistamisessa. Työpajan lopuksi osallistujat nostivatkin esille tärkeimpänä seuraavana toimenpiteenä paikallisen verkoston vahvistamisen. Aiemmista työpajoista poiketen asiakkaiden rooli yrittäjyydessä sai paljon huomiota. Työpajan lopuksi jäikin kytemään pohdinta siitä, miten uusille yrityksille saadaan asiakkaita.

3.3.4 YHTEENVETO TYÖPAJOISTA

Työpajat tuottivat osaltaan vastauksia kysymyksiin, joihin selvityshankkeessa haetaan vastauksia.

Jokaisessa työpajassa nousi keskeiseksi kysymys siitä, kuka on yrittäjyyden kokeiluympäristön käyttäjä. Ollaanko siis tarjoamassa yrityspalveluita ehkä uudella tavalla vai tukemassa yrittäjyyden suhteen hyvin alkutaipaleella olevia henkilöitä? Tämä on tärkeä kysymys yrittäjyyden kokeiluympäristön toteuttamisen suunnittelun kannalta, sillä halutut käyttäjäryhmät vaikuttavat siihen, millaista toimintaa ja millaisia resursseja tarvitaan. Työpajoissa käytyjen keskustelujen perusteella alueen toimijoilla on hieman eriäviä näkemyksiä siitä, kenelle kokeiluympäristöä ollaan tekemässä. Toisaalta työpajoissa nähtiin tärkeänä palvelu kaikkia kiinnostuneita ja olla kaikille avoimia, mutta toisaalta rajata kohderyhmää selkeämmäksi.

Kokonaisuudessaan työpajat rakensivat näkemystä siitä, että yrittäjyyden kokeiluympäristön käyttäjiä ovat nimenomaan yrittäjyyden kokeilemisesta kiinnostuneet yksilöt ja tiimit. Työpajojen osallistujilla oli erilaisia näkemyksiä siitä, kuuluuko kokeiluympäristön palvelu myös jo yrittäjinä toimiva. Keskustelujen pohjalta näyttää siltä, että jo yrittäjänä toimivien rooli on pikemminkin mentorina toimiminen ja osaamisen jakaminen yrittäjyyden kokeilemisestä kiinnostuneille kuin varsinaisen asiakkaan rooli.

Työpajoissa käydyt keskustelut nostivat esille sen, että alueen toimijoilla on useita näkemyksiä siitä, millaisia ongelmia yrittäjyyden kokeiluympäristö ratkaisisi. Toisaalta kokeilu ympäristön toivottaisiin vastaavan siihen haasteeseen, että alueella on paljon yrittäjyyteen liittyviä palveluita tarjolla, mutta asiakkaan kannalta palvelut saattavat näyttää hajanaisilta. Eli kokeilu ympäristön toivottaisiin tuovan yrittäjyyspalvelut yhden luukun taakse. Toisaalta kokeilu ympäristön toivottaisiin ratkaisevan sitä haastetta, että opiskelijoille ja muille yrittäjyydestä kiinnostuneille ihmisille ei välttämättä ole tarjolla paikkaa, palveluita ja tukea yrittäjyyden kokeilemiseen.

Kaikissa työpajoissa korostui näkemys siitä, että yrittäjyyden kokeiluympäristö on tila, josta saa tukea ja apua yrittäjyyden kokeilemiseen sekä ideoiden kehittämiseen. Tilan tulee olla luonteeltaan verkostoja tarjoava, turvallinen, innostava ja yrittäjyyden kokeilemiseen kannustava. Tila itsessään ei kuitenkaan riitä, vaan kokeiluympäristön tuottavan asiantuntijaverkoston on tarjottava moninaisia palveluita, kuten yritysideoiden sparrausta. Tällainen tila voi olla fyysisenä kaikissa alueen kaupungeissa, mutta fyysisen tilan lisäksi nähtiin tärkeänä myös virtuaalinen tila. Kokeiluympäristön palveluita, kuten neuvontaa, voidaan siis toteuttaa sekä kullakin alueella kasvokkain tapahtuvasti että yhteisesti virtuaaliympäristössä.

Työpajat järjestettiin aluekohtaisesti, mikä vaikutti siihen, millaisia keskusteluita työpajoissa käytiin ja millaisiin lopputulemiin niissä päädyttiin. Joka työpajassa nostettiin kunkin alueen toimijoiden tarpeiden ja intressien mukaisesti esille omanlaisiaan kehityskohteita. Esimerkiksi Pieksämäellä innostuttiin MiniMikkelin kaltaisen yrittäjyyskasvatusponnistuksen tuomista Pieksämäelle, kun taas Savonlinnassa osallistujia puhutteli Crazy Townin kaltainen konsepti. Mikkelissä puolestaan haluttiin kehittää toimijoiden verkostoa. Vaikka kunkin alueen toimijat innostuivat erilaisista asioista, oli yleisenä toiveena työpajoissa niin yksittäisen kaupungin kuin koko Etelä-Savon alueen toimijoiden välinen yhteistyö.

3.4 VIERAILUT

Hankkeessa tehtiin eri kaupunkeihin neljä benchmarking-vierailua, joista yksi toteutettiin vallitsevien poikkeusolosuhteiden vuoksi vain etäyhteyksillä, yksi käymällä paikan päällä, mitä täydennettiin etäyhteyksillä, ja kaksi käymällä paikan päällä. Vierailuja Lappeenrantaan, Jyväskylään, Forssaan ja Joensuuhun on kuvattu yksityiskohtaisemmin liitteissä 1–4.

Lappeenrannassa vierailukohteina olivat LUT-konsernin opiskelijoiden protopaja J. Hyne-
man Center sekä opiskelijoiden yrittäjyyttä edistävä LUT Entrepreneurship Society. Myös
LAB-ammattikorkeakoulun ylläpitämästä yrityshautomo Business Millin toiminnasta
saatiin katsaus.

Lappeenrannassa on luotu kiinnostavia ja hyvin resursoituja toimintamalleja, jotka perustuvat opiskelijoiden omaehtoisuuteen ja antavat mahdollisuuksia kehittää uusia tuotteita ja elinkelpoisia yrityksiä. Samalla ne luovat osaltaan positiivista kuvaa kaupungin oppilaitoksista ja parantavat niiden vetovoimaa.

Kuva 12. Yksityiskohta Lappeenrannan vierailulta

Forssassa vierailukohteina olivat keväällä 2019 Hamkin tiloihin perustettu Forza-yrityskiihdyttämö ja Forssan kaupungin omistama Forssan Yrityskeskitys Oy (FYK). Forza-yrityskiihdyttämöön tutustuttiin tammikuussa 2020 noin 4 kuukautta ennen sen siirtämistä osaksi FYK:n toimintaa.

Forza-yrityskiihdyttämön perustamisen yhteydessä ei synnytetty omaan Y-tunnukseen perustuvaa organisaatiota, vaikka sen perustamisessa olivat mukana FYK:n ohella Hämeen ammattikorkeakoulu, Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymä, Ypäjän Hevosopisto, Eerikkilän Urheiluopisto, Lounea Oy ja OP Lounaismaa sekä Crazy Town.

Forza-yrityskiihdyttämön varsin lyhyen toimintahistorian syyksi FYK:n johto kertoi mm. perustamisvaiheessa liian suureksi asetetut tavoitteet suhteessa potentiaaliin ja toiminnan FYK:ltä vaatimat lisäresurssit. FYK:n maksuttomien yrityspalvelujen kerrottiin olevan myös yrittäjyyttä mieltävien opiskelijoiden käytettävissä, joten erilliselle palveluyksikölle Hamkin tiloissa ei nähty olevan tarvetta. Hyvänä ratkaisuna nähtiin se, että alkavien ja jatkavien yrittäjien palveleminen tapahtuu samassa organisaatiossa.

Keskeisenä oppina nähdään se, että toiminnalle tulee asettaa realistiset tavoitteet, koota riittävät toimintaresurssit, ja kaikkien toiminnassa mukana olevien taustaorganisaatioiden

sitoutuminen tulee varmistaa yhdessä sopien. Näillä on erittäin suuri merkitys sille, miten ja mitä toimintaa voidaan saada käyntiin, ja millaisia tuloksia voidaan saavuttaa.

Jyväskylässä vierailukohteena oli EduFutura. EduFutura Jyväskylä on vuonna 2016 perustettu Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston yhteinen oppimisen ja tutkimuksen osaamiskeskittymä. EduFutura tarjoaa koulutusyhteistyöllä koulutusta yli laitosrajojen ja mahdollistaa sujuvat siirtymät toiselta asteelta korkea-asteelle. Lisäksi EduFutura mahdollistaa ristiinopiskelun korkea-asteiden välillä. Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen edistäminen on yksi EduFuturan kärkialoista, ja se tarjoaa kaikkien oppilaitosten oppilaille yhteisiä yrittäjyysopintoja. EduFuturan lisäksi tutustuttiin siihen, miten Jyväskylän Yritystehdas Oy toimii. Jyväskylän Yritystehdas Oy:n omistaa EduFutura-oppilaitokset yhdessä Jyväskylän kaupungin kanssa, ja se tarjoaa start up- ja hautomotoimintaa yrityksille sekä opinnollistettuja kokonaisuuksia opiskelijoille. EduFutura on esimerkki oppilaitosten yhteistyöstä, joka mahdollistaa joustavan opintopolun ja yrittäjyyden opiskelun sekä yrittäjyyden ja yritysten kehittämisen laajasti kaikille oppilaille. Lisäksi kaupungin startup-yritykset voivat hyötyä Yritystehtaan toiminnasta.

Joensuussa tutustuttiin Tiedepuistossa sijaitsevaan Spark Joensuuhun, joka on opiskelijoiden yhteisöllinen yrittäjyyttä ja yhdessä tekemistä edistävä paikka ja toimintamalli. Sen tavoitteena on tukea opiskelijoiden yrittäjyyttä ja synnyttää uusia kasvuyrityksiä. Keskeisten Sparkissa mukana olevien tahojen edustajat esittelivät omaa rooliaan toiminnassa. Toinen tutustumiskohde oli mittava Luotsi-työllisyysuhanke, jonka vetäjä ja avainhenkilöitä esittelivät hanketta sekä sen palveluja yrityksille ja yrittäjyydestä kiinnostuneille henkilöille.

Sekä Spark Joensuu- että Luotsi-hanke ovat toimivia esimerkkejä yrittäjyyttä edistävien toimijoiden yhteistyöstä ja sen mahdollistamasta laaja-alaisesta ”yhden luukun palvelusta”.

4 SELVITYKSEN TULOKSET JA SUOSITUKSET

4.1 UUSIEN KOKEILUYMPÄRISTÖJEN TARPEELLISUUS

Etelä-Savossa on joukko selkeästi tunnistettuja haasteita, jotka monelta osin kytkeytyvät myös yrittäjyyden tukemiseen. Miten saadaan opiskelijat jäämään Etelä-Savoon? Olisiko vaikkapa sivutoiminen tai osa-aikainen yrittäjyys motiivi jäädä tänne? Miten saadaan nuorempaa väestöä kiinnostumaan yritysten jatkamisesta? Mikä olisi myyntiargumentti nuorelle, joka haluaa kiinnittyä alueeseen? Näkyväksi ja houkuttelevaksi tekeminen vai sukupolvenvaihdosta miettivien yrittäjien ja jatkamisesta kiinnostuneiden nuorten törmäyttäminen? Miten palvelutarjonta säilyy myös pienissä kunnissa? Miten eri lähteistä tulevat ideat hyödynnetään ja jatkojalostetaan kattaviksi toimitusketjuiksi maakunnan toimijoiden välillä? Miten yhteisöllisyys ylipäättään saadaan säilymään?

Näiden haasteiden ratkaiseminen on tärkeää maakunnan selviytymisen kannalta. Maakunnan elinvoimaisuus, seutukuntien ja kylien asuttuna pysyminen sekä palvelutarjonnan säilyminen eri alueilla vaativat yrittäjyyden tukemista. Yksityiset toimijatkaan eivät voi toimia yksin ilman laajempaa verkostoa ja julkiselta puolelta tulevaa tukea sekä tahtotilaa onnistumisen edellytysten vahvistamisessa.

On myös huomattava, että yrityksillä voi samanaikaisesti olla sekä paikallisia että paikkaan sitoutumattomia tarpeita. Yritys voi sijaita Etelä-Savossa, mutta sen asiakkaat voivat olla aivan missä vain. Muodikas startup-pöhinä ei kuitenkaan välttämättä ole ratkaisu kaikkiin haasteisiin, koska startupit eivät ehkä pysyisi maakunnassa eivätkä täyttäisi paikallisia arkipäivän tarpeita. Esimerkkejä huippumenestyjistä toki tarvitaan, mutta lisäksi on tärkeää muistaa tukea myös elinkelpoisten perusyrittysten syntyä. Ne ovat myös oleellinen osa maakunnan yhteisöä. Ei siis tueta yrityksiä yritysten vuoksi, vaan sen vuoksi, että niillä on arvoa yhteisölle ja tekijälleen!

Tarve uudenlaiseen yrittäjyyden kokeilu- ja kehittämisympäristöön kumpuaa myös ammatillisen koulutuksen uudistuksista. Lähtökohtaisesti oppilaitosten tehtävä on tuottaa osaamista, ei niinkään toimivia yrityksiä. Yrittäjyysopetus onkin menossa verkkoon poisluettuna NY-yritykset, joissa niissäkin ohjaus annetaan verkossa. Näin ollen rahoituksen samalla vähentyessä on opiskelijan vierellä kulkeminen ja hänen kanssaan kasvokkain keskusteleminen vaarassa jäädä pois. Opettajilla on vain vähän resursseja yrittäjyydessä ohjaamiseen ja auttamiseen, kun tavoitteena ovat ensisijaisesti tutkinnot. Resursoinnissa on toki eroja oppilaitosten välillä, mutta kuka tuottaa tarvittavia palveluita niille oppilaitoksille, joilla ei ole siihen omia mahdollisuuksia?

Yhtenä ratkaisuna edellä mainittuihin haasteisiin on nähty uusi, yrittäjyyden lisäämiseen ja yritysten tukemiseen tähtäävä alueen toimijoiden yhteistyössä muodostama asiantuntijaverkosto, joka mahdollistaa myös uudenlaiset kokeilut. Tällainen poliittiset ongelmat sivuuttava asiantuntijaverkosto on parhaimmillaan vuoropuhelua, keskustelua ja avoimuutta lisäävä ja sitä kautta myös maakunnallista lisäarvoa tuottava. Asiantuntijaverkoston tuki perustamis- ja ideointivaiheessa mahdollistaa osaltaan uusien terveiden, kannattavien ja elinvoimaisten yritysten syntyminen ja olemassaolon sekä nopeaan skaalautumiseen tähtäävien startuppien tukemisen.

4.2 KOKEILUYMPÄRISTÖN ORGANISOINTITAPA

Tässä selvitystyössä on haettu vastausta **parasta toimintamuotoa** koskevaan kysymykseen, eli tarvitaanko Etelä-Savoon yksi yhteinen yrittäjyyden kokeiluympäristö vai olisivatko seutukuntaakohtaiset kokeiluympäristöt parempi ratkaisu? Toinen keskeinen kysymys on, missä määrin virtuaalinen ympäristö vastaisi tämänhetkisiin tarpeisiin.

Aineiston perusteella hieman eri tavoin painottuvat paikkakuntaakohtaiset, fyysisen tilan sisältävät ratkaisut olisivat toivottavimpia. Virtuaalinen kokeiluympäristöyhteistyö nähdään samalla kuitenkin keskeiseksi osaksi uutta toimintamallia ja sen tarjoamia palveluja.

Valitaan millainen ratkaisu tahansa, tärkeää on silti taustaorganisaatioiden välinen keskinäinen luottamus, sitoutuminen ja avoimuus sekä tasavertainen yhdessä päättäminen ja tekeminen. Tämä heijastuu toimintaan ja palveluihin myös asiakasrajapinnassa – jos lähtökohdat eivät ole kunnossa, koko toiminta ontuu.

Etelä-Savossa on lukuisia yrittäjyyttä tukevia toimijoita, joiden näkemyksiä on myös kuultu tämän selvitystyön aikana. Niistä kokeiluympäristön varsinaisia **taustaorganisaatioita** ovat sen resursointiin halukkaat tahot. Muiden roolit vaihtelevat palveluntuottajuudesta yhteistyökumppanuuteen ja jopa asiakkuuteen.

Kun pohditaan kokeiluympäristöä osana ekosysteemiä, on tärkeää saada alueen veturiyritykset mukaan heti alussa. Maakunnan veturiyrityksinä voidaan pitää esimerkiksi Suur-Savon osuuspankkia ja Suur-Savon osuuskauppaa sekä rakennusliike Lipsasta ja Andriz-konepajaa.

Yritykset voisivat mahdollisuuksiensa mukaan auttaa kokeiluympäristöä perustamisvaiheessa esimerkiksi tarvittavien tilojen hankkimisessa. Yrityksille syntyisi näin brändilisiä arvoa mukanaolosta, ja samalla ne antaisivat näkyvän signaalin siihen, että haluavat nuorten kiinnittyvän maakuntaan.

Julkisten toimijoiden, kuten oppilaitosten, keskeisenä tehtävänä kokeiluympäristössä olisivat koulutus- ja valmennuspalvelujen tuottaminen. Ne voivat myös integroida yrittäjyysopetusta

ja yrittämistä periaatteella ”Yrittämään opitaan yrittämällä.” Vastaavat julkinen–yksityinen-kombinaatiot ovat Suomessa harvassa – monet mallit ovat julkisten toimijoiden varaan rakennettuja, joten yksityisten toimijoiden saaminen mukaan tekisi tästä toiminnasta ainutlaatuisia.

4.3 TUOTETTAVAT PALVELUT

Nimensä mukaisesti uuden ympäristön tulisi mahdollistaa yrittäjyyden kokeileminen aiempaa paremmin. On paljon näkökulmakysymys, mitä palveluja se edellyttää ja toisaalta mahdollistaa. Selvitykseen kyselyn ja työpajojen avulla kootussa aineistossa heijastuvat tältä osin osallistuneiden taustat; vastaajasta riippuen erilaisia hyviä palveluita arvostetaan ja nähdään kokeiluympäristössäkin tärkeinä. Yksimielisiä kuitenkin ollaan siitä, ettei päällekkäistä työtä tietenkään pidä tehdä, ja olemassa olevien palvelujen taso ei saa laskea kokeiluympäristön vuoksi.

Jos kokeiluympäristön kohderyhmäksi ajatellaan alkuvaiheessa toisen asteen opiskelijat, on heidän usein vaikeaa saada elinkelpoista yritystä liikkeelle ilman konkreettista toisten ihmisten apua. Tällöin tarvitaan mm. henkilökohtaista keskustelukumppania, yritysneuvontaa, ohjausta, tukea, idean jalostamista, verkostoitumista, valmennusta ja asiakkuuksia. Asiakkuuksien saaminen on aloittaville yksinyrittäjille harvoin helppoa, jolloin esimerkiksi tiimiyrittäjyyden mahdollistaminen on yksi keino saada vertaistukea yrityksen sisältä, minimoida riskejä, yhdistää osaamista ja tehostaa ajankäyttöä. Paljon koetaan myös epävarmuutta taloudellisesta onnistumisesta, joten taloudellisen osaamisen lisääminen ja talousneuvonta nousevat palveluissa tärkeään osaan.

Kokeiluympäristössä ei kuitenkaan ole kyse pelkkään liikeideaan keskittymisestä, vaan laajemmasta tuen antamisesta yrittäjäksi kasvamiseen ja yrittäjän identiteettiin. Opiskelijat ovat nuoria; he tarvitsevat mentorointia ja yleistä innostamista sekä rohkaisua yrittäjyyteen.

Viime kädessä yritysikin on vain väline edettäessä kohti asetettuja tavoitteita. Uuden osaamisen synnyttäminen, arvонуonti ja uudet asiakkuudet ovat olennaisia tällä matkalla. Eri alojen ja oppiasteiden ihmisten törmäyttäminen ja sitä kautta syntyvät uudet näkökulmat ja ideat ovat siksi myös olennainen osa kokeiluympäristöä.

4.4 TARVITTAVA RESURSOINTI

Kokeiluympäristön keskeinen resurssi ja käyttövoima on sitoutunut ja asiantunteva henkilöstö, jonka tarve kytkeytyy vahvasti siihen valintaan, mitä palveluita tuotetaan ja kuinka monessa eri paikassa. Mikäli ratkaisu on projektityyppinen, henkilöstötarve myös vaihtelee tilanteen mukaan. Minimissään toiminta vaatii yhden kokoaikaisen vetäjän, joka organisoii ja ylläpitää verkoston/organisaation toimintaa. Lisäksi seutukuntien välisten etäisyyksien ja

erilaisten toimintaympäristöjen takia tarvitaan vastuuhenkilöt niille paikkakunnille, joissa on toimipisteitä. Heitä täydentävät tilanteen, tapahtumien ja palvelutarpeiden mukaan vaihtuvat asiantuntijat tilanteen mukaan. Moniammatillinen tiimi kykenee tukemaan paremmin asiakkaita ja tuottamaan heille arvoa. Esimerkiksi kolmen toimipisteen verkostomallin kohdalla kyse on vähintään 3–4 henkilön työpanoksesta.

Aineiston perusteella toimijat eri seutukunnilla – Mikkelissä, Pieksämäellä ja Savonlinnassa – toivovat kukin omaa ja hieman eri tavoin painottuvaa kokeiluympäristöä. Tarkoituksenmukaiseksi nähdään **kasvotusten tapahtuvat kohtaamiset mahdollistava fyysinen tila** etenkin opiskelijoiden kohtaamispaikkana. Tilan tulisi olla helposti saavutettavissa oleva eli sen tulisi sijaita keskeisellä paikalla. Tyhjiä tähän soveltuvia tiloja on aineiston mukaan tällä hetkellä olemassa jokaisessa kaupungissa.

Jotta yrittäjyydestä kiinnostuneet henkilöt ottaisivat tilan omakseen, tulisi sen olla myös ilmapiihirtään matalan kynnyksen paikka. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, ettei aikavaarausta edellytetä, paitsi jos tarvitaan jotain erityistä tukea, esimerkiksi rahoitusneuvontaa. Toisaalta tilan täytyy myös olla lieveilmiöiden välttämiseksi jatkuvasti valvottu.

Tilan ensisijainen käyttötarkoitus on olla ideointi- ja kokoontumispaikka, joka mahdollistaa yhteisen ideoinnin ja ideoiden törmäytyksen sekä mm. tapahtumien järjestämisen. Toimivana esimerkkinä tällaisista ovat Joensuun Luotsin yrittäjyyden olohuone ja Lappeenrannassa oleva LUTES-tila.

Tilat prototyyppeiden yms. tekemistä varten ovat kokeiluympäristöstä erillisiä, koska oppilaitoksilla on joka tapauksessa omat oppimisympäristönsä olemassa. Niihin on jo resursoitu, ja niitä oppilaitokset tulevat jatkossakin käyttämään. Myös se, mitä kaikkia laitteita tarvittaisiin, riippuu hyvin paljon eri taustoista tulevien opiskelijoiden tarpeista. Oppilaitosten ulkopuolelta tulevat asiakkaat joutuvat etsimään protopajan omien verkostojensa kautta muualta.

Hankemuotoinen yrittäjyyden kokeiluympäristö voisi lähteä liikkeelle siitä, että hankkeen aikana perustetaan ideointitilat ja kartoitetaan muut mahdollisesti tarvittavat tilat sekä niiden käyttömahdollisuudet oppilaitoksissa ja muiden yhteistyökumppaneiden toimipaikoissa. Oma kysymyksensä toki on, miten vapaasti oppilaitosten tiloissa saa toimia ja millaisia erityishaasteita sekä sääntöjä (mm. hygienia, turvallisuuskysymykset) niihin liittyy.

Uuden kokeiluympäristön **vuosittaiset kokonaiskustannukset riippuvat toiminnan luonteesta** ja palvelurakenteesta. Esimerkinomaisesti voidaan arvioida kustannuksia tilanteessa, jossa toimintaa on kolmella paikkakunnalla ja tiloja on 500 m²/paikkakunta. Jokaisessa fyysisessä yksikössä on palkattu kokoaikainen vastuuhenkilö, ja lisäksi verkostolla on 0,5 henkilötyövuoden jaettu resurssi. Oletetaan palkkakuluiksi 60 000 € per henkilötyövuosi ja

tilakuluiksi 12 €/m²/kk. Lisäksi arvioidaan toiminnasta kertyvän muita kuluja¹ 30 000 € / paikkakunta per vuosi. Näillä oletuksilla kustannukset olisivat 192 000 € / yksikkö per vuosi eli kolmen toimipisteen mallissa yhteensä 576 000 € vuodessa.

Toiminnan rahoitusvaihtoehtoja voidaan tarkastella hyötynäkökulmasta käsin eli kuka hyötyy siitä, että alueella on elinkelpoisia yrityksiä? Käytännössä kaikki luonnollisesti hyötyvät, niin julkinen kuin yksityinenkin sektori ja ennen kaikkea alueen asukkaat. Sen vuoksi toiminnan rahoituspohjankin nähdään voivan olla laaja-alainen.

Aineiston perusteella kokeilu ympäristön liikkeellelähdön arvioidaan tapahtuvan parhaiten projektirahoituksella. Jatkorahoituksen osalta toiveet kohdistuvat mahdollisuuksien mukaan julkiseen sektoriin, koska hyötyjinä ovat pitkällä aikavälillä Etelä-Savon maakunta ja sen kunnat.

Oppilaitosten perusrahoitus mahdollistaa osaltaan vipuvaikutuksen yrittäjyyden kokeilemisessä, koska opiskelija voi harjoitella opiskeluaikanaan omaa substanssiosaamistaan yrittäjämäisesti. Periaatteessa esimerkiksi tiimipedagogiikka ja projektioppiminen tuottaisivat uutta osaamista, joka voi konkretisoitua uusiksi yrityksiksi. Niiden laajamittainen hyödyntäminen vaatisi kuitenkin myös uutta pedagogisista ratkaisua.

Myös maakunnan veturiyritykset hyötyvät hyvin toimivasta yrittäjyyden kokeiluympäristöstä – alueen elinvoima vahvistuu, ja yhteistyö- sekä alihankintaverkostot kehittyvät. Toiminnan tukeminen toisi niiden alueellista yhteiskuntavastuuta näkyvästi esille. Esimerkiksi Lappeenrannan LUT-yliopiston J. Hyneman Center (JHC) ottaa lahjoituksena vastaan materiaaleja ja komponentteja. Yritykset voivat tukea toimintaa myös tuomalla JHC:n avuksi erityisosaajia.

4.5 SUOSITUKSET

KOKEILUYMPÄRISTÖN TARPEELLISUUS

Tämän selvitystyön ylätaavoitteena oli saada kokonaiskuva siitä, tarvitaanko Etelä-Savossa uudenlaista yrittäjyyden kokeiluympäristöä. Selvityksen tulosten perusteella uudelle kokeiluympäristölle on tarvetta. Yrittäjyyden edistämiseen kytkeytyvistä kyselyyn vastanneista toimijoista viisi kuudesta kannatti ajatusta. Opiskelijoista lähes kolme neljästä arvioi kiinnostuksensa yrittäjyyteen kasvavan, jos sitä voisi ensin kokeilla.

¹ Muita kuluja ovat toimistokulut, ohjelmistojen lisenssimaksut, pienhankinnat, tapahtumien ja tilaisuuksien järjestämiskulut, liikeideakilpailujen kannustuspalkinnot, markkinointikulut, toimijoiden matka-, puhelin- ja teleliikennekulut, ostetut koulutuspalvelut, vartiointi- ja siivouspalvelujen kulut sekä ohjausryhmän, seurantar ryhmän ja hallituksen toimintakulut.

SUOSITUS 1.

Uusi yrittäjyyden kokeilemisen mahdollistava toimintaympäristö tulisi perustaa. Oleellista on, ettei päällekkäistä työtä olemassa olevien yrittäjyyspalvelujen kanssa tehdä, eikä uusi kokeiluympäristö heikennä muiden palvelujen tasoa tai toimintamahdollisuuksia. Uuden kokeiluympäristön tulisi olla osa Etelä-Savon yrittäjyyden ekosysteemiä.

TOIMINTAMALLI

Etelä-Savon eri seutukunnilla nousee esiin kunkin alueen toimijoiden tarpeiden ja intressien mukaisesti esille omanlaisiaan kehityskohteita. Huolimatta siitä, että kehityskohteiksi valittiin melko erilaisia asioita, oli niissä myös paljon yhteneväisyyksiä. Yhdellä ja samalla konseptilla toiminta on kuitenkin ulkoa ohjattua, eikä sovellu kaikkiin maakunnassa oleviin tarpeisiin.

SUOSITUS 2.

Koska seutukuntien toimijoiden sitoutuminen kokeiluympäristön tavoitteisiin on olennaista toiminnan tuloksellisuuden kannalta, on kokeiluympäristöjä syytä perustaa jokaiseen Etelä-Savon kaupunkiin. Ne voivat nojata oman seutukuntansa vahvuuksiin ja painottaa toimintaansa parhaaksi katsomallaan tavalla.

Tärkeimpiä palveluja ovat yritysneuvonnan eri osa alueet, henkilökohtainen sparraus, valmennukset ja verkostoituminen. Kokeiluympäristöjen olisi tuotettava yhdessä myös virtuaalisia palveluja, mikä mahdollistaa tehokkaan keskinäisen yhteistoiminnan ja asiakkaiden laajemman osallistumisen ilman liikkumista paikkakuntien välillä.

KOHDERYHMÄ

Kokeiluympäristön tulisi osaltaan olla osa avointa yrittäjyys ekosysteemiä ja tuottaa palveluja kaikille yrittäjyydestä kiinnostuneille. Tällä hetkellä opiskelijoiden mahdollisuus saada henkilökohtaista, kasvokkaista yritysneuvontaa on vaarassa vähentyä etenkin toisella asteella. Ammattiin opiskelevat perustavat huomattavan osan maakunnan uusista perusyrityksistä, kun taas korkeakouluopiskelijoihin kohdistuu odotuksia uusien skaalautuvien startuppien synnyttäjinä. Opiskelijat ovat myös potentiaalisia yritystoiminnan jatkajia omistajanvaihdostilanteissa.

SUOSITUS 3.

Pääasiallisena kohderyhmänä ovat ensivaiheessa toisen asteen opiskelijat. Kokeiluympäristön fyysinen tila mahdollistaa kohtaamiset ja vastaa heidän tarpeitaan. Virtuaaliset palvelut tulevat paremmin jo toimivia yrittäjiä sekä yrityksiä ja kytkevät myös ne osaksi uusia yhteisöjä.

KOKEILUYMPÄRISTÖN RESURSOINTI

Hanketoiminta mahdollistaa osaltaan uudet yrittäjyyttä kehittävät kokeilut ja täydentää palveluaukkoja, mutta aina hankkeen päättyessä toiminta on myös vaarassa loppua. Monipuolinen rahoituspohja mahdollistaa pitkäjänteisen kehittämistoiminnan ja kytkee maakunnan toimijat laajemmin yhteisen tavoitteen edistämiseen.

SUOSITUS 4.

Yrittäjyyden kokeiluympäristön resursoinnissa on pyrittävä yhdistämään julkista ja yksityistä rahoitusta. Toiminta on tarkoituksenmukaista käynnistää hankerahoituksella, jolla katetaan henkilöstön palkkakuluja. Maakunnan veturiyritysten kiinnostusta toiminnan tukemiseen tulee kartoittaa jo hankkeen suunnitteluvaiheessa. Hankkeen aikana voidaan kartoittaa muut mahdollisesti tarvittavat tilat ja niiden käyttömahdollisuudet oppilaitoksissa ja muiden yhteistyökumppaneiden toimipaikoissa. Hankkeessa on tärkeää huomioida sekä käytännön kokemus että tutkimustieto siitä, miten kokeiluympäristöistä saadaan toimivia yhteisöjä.

Hankerahoituksesta on kuitenkin suositeltavaa pyrkiä aikaa myöten irtautumaan. Kokeiluympäristön toimintaan soveltuvia toimisto- ja kokoontumistiloja on olemassa kaikilla seutukunnilla. Näitä tiloja kannattaa hyödyntää toiminnan resursoinnissa.

Tämän selvityksen tekijät edustavat eteläsavolaisia oppilaitoksia. Työn näkökulma on opiskelijakeskeinen, mutta he eivät kuitenkaan ole kokeiluympäristön ainoa kohderyhmä.

SUOSITUS 5.

Oppilaitoksille sopiva rooli kokeiluympäristössä on yrittäjyyskoulutuksen tarjoaminen, esimerkiksi Yrittäjän ammattitutkinnon. Näin osasta kokeiluympäristöön tulevia tulisi opiskelijoita, ja he olisivat siten oikeutettuja opiskelijoille suunnattujen etujen käyttöön. Oppilaitokset saavat kaikista tutkinto-opiskelijoista korvausta, jonka turvin voidaan järjestää yrittäjyyttä kokeileville koulutusta sekä henkilökohtaista ohjausta ja valmennusta.

LÄHTEET

Aalto-yliopisto. 2019. Saatavissa: <https://www.aalto.fi/fi>.

Aalto-yliopisto. 2015. Aalto-yliopisto kauppakorkeakoulu. Pienyrityskeskus Yrittäjyyden ja PK-yritysten kehittäjäkumppani. Saatavissa: <https://docplayer.fi/18098043-Aalto-yliopisto-kauppakorkeakoulu-pienyrityskeskus-yrittajyyden-ja-pk-yritysten-kehittajakumppani.html>.

Aarnio, L. 2015. Opiskelijasta yrittäjäksi. Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus. Suomen Yrittäjät.

Isenberg, D. 2011. The entrepreneurship ecosystem strategy as a new paradigm for economic policy: Principles for cultivating entrepreneurship. The Babson Entrepreneurship Ecosystem Project. Presentation at the Institute of International and European Affairs, May 12, 2011, Dublin Ireland.

Kyrö, P. (1998). Yrittäjyyden tarinaa kertomassa. Helsinki: WSOY

LUT University. 2020. J. Hyneman Center – JHC. Saatavissa: <https://www.lut.fi/jhc> [viitattu 1.12.2020].

MiniMikkeli 2020). <https://www.xamk.fi/xamk/minimikkeli/>

Motoyama, Y. & Watkins, K. K. (2014). Examining the connections within the startup ecosystem: a case study of St. Louis. Kauffman Foundation Research Series on City, Metro, and Regional Entrepreneurship. Saatavilla: <https://pdfs.semanticscholar.org/0ad3/6be8a1f-f8142ef8e1bd6a660e2cdd9a40ffe.pdf>.

Napier, G., Rouvinen, P., Johansson, D., Finnbjörnsson, T., Solber, E. & Pedersen, K. 2012. The Nordic growth entrepreneurship review 2012. Nordic Innovation Publication 2012:25. Saatavilla: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:707247/FULLTEXT01.pdf>. RR-tietopalvelu. 2014.

Neittaanmäki, P., Mononen, L., & Kinnunen, P. (2017). Innovaatiot ja yrittäjyys osana yliopisto-opintoja: JYU Accelerator chain: KINO - Kansainvälisen innovaatio-osaamisen kehittäminen korkeakouluissa ja tutkimusorganisaatioissa: syksy 2016. Jyväskylän yliopiston Informaatioteknologian tiedekunnan julkaisuja No. 36/2017. Jyväskylä 2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriö [OKM] (2017). Yrittäjyyslinjaukset. <https://minedu.fi/yrittajyyslinjaukset>

Opetusministeriö (2009). Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistäminen. Opetusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämisen yhteistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:10.

Spark (2020). <https://www.sparkjoensuu.fi/>

Spigel, B. (2015). The relational organization of entrepreneurial ecosystems. Baylor University.

Viljamaa, L. (2016). Yrittäjyyden tukemisen hyvät käytänteet korkeakouluissa. Opetus- ja Kulttuuriministeriön Julkaisuja, 14.

Wolfe, D. A. (2015). Entrepreneurial ecosystems and high growth firms. Report prepared for Finnish Ministry of Economic Development and Employment. Julkaisussa Halme, K., Salminen, V., Lamminmäki, K., Barge, B., Dalziel, M., Miller, C. & Rikama, S. 2015. Nuorten kasvavien yritysten merkitys, menestystekijät ja yritystukien rooli kasvun ajurina.

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Konserni 10/2015, 79–90.

Järventaus, J. & Kekäläinen, H. 2018. Uudistuva työ ja yrittäjyys – visioista toteutukseen. Ehdotus yrittäjyyden edistämisen strategiseksi toimenpideohjelmaksi vuosille 2018–2028. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161072/TEMjul_27_2018_Uudistuva_työ.pdf [viitattu 1.9.2020.]

Y-kampus. 2019. Saatavissa: <https://www.y-kampus.fi/>

Yritystehdas. 2019. Saatavissa: <https://yritystehdas.fi/>

LIITTEET

LIITE 1. Yrittäjyyden edistäminen, Case Lappeenranta

LIITE 2. Yrittäjyyden edistäminen, Case EduFutura Jyväskylä

LIITE 3. Yrittäjyyden edistäminen, Case Forssa

LIITE 4. Yrittäjyyden edistäminen, Case Joensuu

YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN, CASE LAPPEENRANTA

- Kohteet:** J. Hyneman Center, LUT Entrepreneurship Society ja Business Mill
Ajankohta: 26.8.2020
Osallistujat: Anne Gustafsson-Pesonen, Taisto Hirvonen, Jari Karjalainen, Piritta Parkkari, Olavi Nieminen, Suvi Tulonen.
Isäntinä: Markku Ikävalko, Marko Kasurinen ja Terhi Virkki-Hatakka (JHC), Mikko Pajula (LUTES), Kaisa Vainikka (Business Mill)
Kuvat: Olavi Nieminen ja Pirita Parkkari

J. HYNEMAN CENTER

J. Hyneman Center (JHC) on LUT-konsernin opiskelijoille tarkoitettu, hyvin varusteltu protopaja. Sen tarkoituksena on tuottaa uusia ideoita, ratkaisuja ongelmiin, sekä antaa resursseja ja välineitä prototyyppien rakentamiseen ja testaamiseen. (<https://www.lut.fi/jhc>)

J. HYNEMAN CENTERIN SYNTY

Keskuksen toiminnan suunnittelu aloitettiin hankkeessa vuonna 2017. Asiasta oli jo aiemmin keskusteltu eri puolilla yliopistoa, ja myös LUT Entrepreneurship Society (LUTES) oli tuonut esille tarpeen päästä tekemään prototyyppejä. Mukaan suunnitteluun pyydettiin yliopiston kunniatohtoriksi vihittyä Jamie Hynemania, joka oli aktiivisesti mukana pajan suunnittelussa. Ryhmä kävi myös tutustumassa Jamie Hynemanin pajaan Los Angelesissa. JHC:n avajaisia vietettiin vuonna 2018.² Hyneman on edelleen aktiivisesti mukana toiminnassa mm. kommentoiden opiskelijoiden projekteja.

J. Hyneman Center sijaitsee keskeisellä paikalla LUT-yliopistossa: lähellä pääaulaa ja muita isoja laboratoriotiloja (konepaja, hitsauspaja, komposiittilaboratorio). Laboratorioiden kesken on myös yhteistyösopimus siitä, että tarvittaessa päästään lainaamaan toisten koneita. 330 neliömetrin kokoinen paja koostuu suuresta ryhmätyötilasta (240m²) ja metalli-, puu-, maa- ja tulityöpajoista sekä kahdesta elektroniikkapajasta. Normaalisti keskus on auki klo 8–20, jolloin henkilökuntaa on paikalla. Tässä mielessä pajaa voidaan verrata kirjastoon, sinne voi tulla vapaasti työskentelemään silloin, kun haluaa.

² Alkuvaiheista voi lukea blogista: Making of JHC (<http://makingofjhc.blogspot.com/>)

TOIMINTA

Keskuksen käyttäjät ovat joko yliopiston tai LAB-ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Ennen kuin opiskelija saa pääsyn ja työpisteiden pajan tiloista, on hänen suoritettava alkutentti, jossa hän osoittaa osaavansa käyttää laitteita ja työkaluja sekä hallitsevansa työturvallisuuden. Koska tilojen laitteet vaihtelevat, on tentti uusittava vuosittain. Alkutentin käyneitä on noin 500 opiskelijaa/lukukausi. LAB ammattikorkeakoulusta haluttaisiin pajaan enemmän opiskelijoita, mutta yhtenä esteenä arvioidaan olevan ammattikorkeakoulun tiukka lukujärjestys.

Opiskelija voi tehdä pajassa opintoihinsa liittyviä tai omaan harrastukseen ja innostukseen liittyviä töitä, eikä keskuksen henkilökunta tiedä, mihin tekeminen liittyy. Kurseja, joihin tehtävät voivat liittyä, on yli 20. Opiskelijat voivat tehdä myös yritysten toimeksiantoja.

Komponentit ja materiaalit, jotka liittyvät opintoihin, hankitaan yhteisesti, mutta omiin töihinsä opiskelijat ostavat ja maksavat materiaalit ja komponentit itse. Opiskelijoilta kysytään myös ideoita, joista valitaan parhaat, ja keskus järjestää niille rahoituksen komponenttien hankkimiseen. Projekteihin on saatu myös sponsorointia esimerkiksi Yksityisyrittäjien säätiöltä ja Osuuspankilta. Tehtyjä töitä esitellään vuosittaisessa kevätseminaarissa, johon kutsutaan opiskelijat, opettajat ja yhteistyökumppanit.³

Keskuksella on myös omia projekteja, joita voidaan jakaa opiskelijasuoritteiksi, esimerkiksi Imatran moottorikerho pyysi valmistamaan sähkökäyttöisen ratamoottoripyörän. Opiskelijatiimit rakentavat pyörän eri osia kurssitöinä.⁴

”Pitää olla tarkkana, ettei pöhinä ole päätuote.”

JHC ei varsinaisesti seuraa sitä, syntykö ideoista ja prototyypeistä yrityksiä. Mikäli yritystoimintaa on suunnitteilla, ohjaa keskus prototyyppien ja ideoiden kehittäjät LUTESin yrittäjyyspalveluihin.

ORGANISAATIO JA RESURSSIT

J. Hyneman Centerin toimintaa ohjaa sen oma ohjausryhmä, jolle keskus vuosittain raportoi toimintansa. Hallinnollisesti keskus kuuluu LUT School of Business and Management (kauppakorkeakoulun) alaisuuteen. Keskuksen toiminnat linkittyvät asiakkaisiin ja kaupallistamiseen, joten toiminta palvelee koko LUT-konsernia, opetusta, tutkimusta ja yhteiskunnallista vaikuttamista. Keskuksen nähdään houkuttelevan opiskelijoita ja vaikutta-

³ <https://jhynemancenter.com/spring-seminar/>

⁴ <https://jhynemancenter.com/ukkonen/>

van siten myös yliopiston vetovoimaan. Ylimmän johdon tuki nähdään tärkeänä keskuksen toiminnalle, ja yliopiston rehtori on tiiviisti mukana toiminnan ohjauksessa.

JHC:n toiminta on tietoisesti rajattu vain protopajan ylläpitämiseen, ja ekosysteeminä olemista varotaan. Toisaalta yhteistyötä pidetään luonnollisesti tärkeänä.

”Jos on liikaa tavoitteita, muuttuu toiminta liikaa niiden toteuttamiseksi.”

Henkilöstön ydintiimin muodostavat tutkijaopettaja Markku Ikävalko, kehittämisspäällikkö Marko Kasurinen ja projektipäällikkö Terhi Virkki-Hatakka. Veräjien palkat jakautuvat moneen paikkaan, eikä kukaan heistä ole siellä päätoimisesti, vaan jokaisella on myös oma opetus ja tutkimustyö. Lisäksi noin seitsemän assistenttia vastaa pajan käytännön pyörittämisestä. Yliopisto kustantaa JHC:n laitteet, tilavuokran ja assistenttien palkkauksen. Laitteiden huoltoon ja ylläpitoon arvioidaan kuluvan n. 20 000 € vuodessa. Keskuksella on lisäksi erillinen investointibudjetti.

Kuva 1. J. Hyneman Centerin tiloja ja henkilöstöä.

Henkilöstön työturvaosaaminen ja turvallisuus yleensäkin koetaan hyvin tärkeäksi, ja siksi kaikki assistentit ovat käyneet työturvallisuus-, tulityö- ja ensiapukurssit. Suojainten käyttöön kiinnitetään huomiota. Tapaturmat kirjataan ylös, ja niistä pyritään oppimaan. JHC:n perustaman työpajojen verkoston keskustelussa esiin nousseita haasteita ovat juuri turvallisuus, ohjeiden ja kulttuurin luominen.

”Tätä ei voi tehdä verkossa! Valmistettavaa työtä voi tehdä koneella.
Maailma ei voi pyöriä ilman ihmisiä, jotka tekevät asioita fyysisesti.”

Keskukseksi on luonteenomaista kehittyminen ja muuttuminen: testataan asioita ja kuunnellaan mitä muualla tapahtuu.

”Ei kannata suunnitella liian tarkkaan. Lähde liikkeelle käytetyillä kalusteilla. Mistään ei saa tulla niin tärkeää, ettei sitä voisi muuttaa.”

LUT ENTREPRENEURSHIP SOCIETY

(<https://www.lut.fi/yhteistyö-ja-palvelut/lut-entrepreneurship-society-lutes>)

(<https://lutes.fi/>)

Opiskelijavetoinen yrittäjyisyhteisö LUT Entrepreneurship Society (LUTES) kasvattaa missionsa mukaisesti kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan, alentaa kynnystä ryhtyä yrittäjäksi ja tarjoaa aloittaville yrityksille kattavasti kontakteja.

LUTES on perustettu 10 vuotta sitten. Toiminta on hieman muuttunut aiemmin tapahtumiin perustuvista toiminnoista enemmän kohti palveluita ja työkaluja.

Yhteisön kautta on tarjolla ohjelmia (Day1, Team Building, Forward ja Shortcut), joiden ympärille rakentuvat toiminnot, kuten yrittäjähenkisyyden parantaminen, yhteisön ja tiimin rakentaminen, kokeilut, valmennus ja mentoriin yhdistäminen. Tarkoitus on, että opiskelija etenee vaiheesta toiseen. Samalla rakennetaan startup-ekosysteemiä. LUTES ei seuraa startup-yritysten syntymistä, mutta ohjelmien tuloksena arvioidaan olevan 1–2 potentiaalista tai menestynyttä yritystä per ohjelma.

Opiskelijoita pyritään edelleen myös inspiroimaan mm. erilaisilla tapahtumilla, ekskursioilla ja hackathoneilla. Suurelta osin LUTESIN toiminta pyörii edelleen pitkälti tapahtumien ympärillä. Oma toimitila hyödynnetään avoimilla ovilla; parhaiden ideoiden arvioidaan syntyvän siten, että ”hengataan toimistolla”.

Toimintaa osallistujista enemmistö on kauppatieteiden opiskelijoita. Forward-ohjelmassa osallistuvilla tiimeillä on myös paljon teknistä osaamista. Kansainvälisiä opiskelijoita kiinnostavat eniten yleiset tapahtumat.

Kuva 2. LUTESin ohjelmat muodostavat jatkumon.

LUTESin hallitukseen osallistumisesta opiskelijat saavat sa opintopisteitä. Yhtenä ongelmana toiminnassa kuitenkin on joka vuosi vaihtuva hallitus, jolloin hyvin tehdyt asiat pyrkivät unohtumaan. Tältä osin toimintaan tarvittaisiin jatkuvuutta.

Yhteisön palvelut on pääosin suunnattu Lappeenrannan korkeakoulujen opiskelijoille ja henkilökunnalle. Sen tapahtumiin voi kuitenkin osallistua myös kuka tahansa yrittäjäksi haluava Etelä-Karjalan alueelta.

Yhteistyö muiden Entrepreneurship Society -toimijoiden välillä ei ole konkreettista tekemistä vaan enemmän hyvien käytänteiden jakamista. Koulutuksen kanssa haluttaisiin tehdä enemmän yhteistyötä.

BUSINESS MILL

Business Mill on uuden ajan yrityshautomo osaamis pohjaisille yrityksille, joilla on tahtotilana kasvu tai kansainvälistyminen (<https://www.businessmill.fi/>). Business Mill on osa LAB University of Applied Sciences -ammattikorkeakoulun strategiaa.

Kuva 3. Business Millin esittely.

Business Mill on yksi osa ammattikorkeakoulun asiantuntijapalveluita ja samalla ovi kampusen muihin palveluihin. Se palvelee yrityksiä, opettajia ja opiskelijoita ja saa rahoituksen Lappeenrannan kaupungilta. Palkatun henkilöstön lisäksi lehtorit toimivat hautomossa muun työnsä ohessa.

Hautomo toimii ja palvelee tapauskohtaisesti ilmanvalmista konseptia. Tarjolla on apua ja neuvontaa yksilöille, tiimeille ja yrityksille yritystoiminnan eri vaiheisiin: idea, startti, kasvu, uudistuminen.

Hautomoon voi tulla pelkällä idealla, jota käydään yhdessä läpi, viedään suunnitelma eteenpäin ja etsitään oikeita osajia. Yrityksen perustamiseen apua tarvitsevat ohjataan eteenpäin. Lisäksi pyritään luomaan linkkejä esimerkiksi kansainvälisten opiskelijoiden ja nuorten yrittäjien välille. Parin viimeisen vuoden aikana hautomossa on ollut 150–200 yritystä.

Business Mill tekee tiivistä yhteistyötä Wirma Lappeenrannan⁵ ja Imatran Seudun Kehitysyhtiön kanssa. Wirma ja Kehitysyhtiö tarjoavat Etelä-Karjalassa Uusyrityskeskuksen palvelut. Muita toimijoita ei koeta kilpailijana, vaan jokaisella on oma roolinsa.

⁵ <https://www.wirma.fi>

Hautomon opiskelija-agentti on linkki yrittäjyyttä pohtiville ja kehittäville opiskelijoille. Hän sparraa ja ohjaa opiskelijaa eteenpäin, monet tarvitsevat myös apua tiimin rakentamiseen. Jos yritykset puolestaan tarvitsevat opiskelijaa, on agentti linkkinä siihen, löytyykö hän LABista vai LUTista. Nuori Yrittäjyys -toimintaa on tarjolla LABin opinnoissa, ja pari innostunutta tiimiä on jatkanut siitä Millin palveluihin.

Toiminnan yhtenä haasteena on toistaiseksi tunnettuus, koska hautomo on verraten uusi. Palvelut ovat kohdennettuja kaikille Etelä-Karjalassa, mutta käytännössä sijainti kampusalueella aiheuttaa siihen myös haasteita.

YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN, CASE EDUFUTURA JYVÄSKYLÄ

Kohde: EduFutura ja Yritystehdas (virtuaalivierailu Microsoft Teamsin välityksellä)

Ajankohta: 3.9.2020

Osallistajat: Xamk PYK: Anne Gustafsson-Pesonen, Pienyrityskeskukseen johtaja; Jari Karjalainen, TKI-asiantuntija, tutkija; Olavi Nieminen, TKI-asiantuntija audiovisuaalinen työ; Piritta Parkkari, TKI-asiantuntija, tutkija; Suvi Tuonen, tutkimusharjoittelija

Seurakuntaopisto Pieksämäen kampus: Ritva Marjanen, valmentaja, opettaja
Esedu: Taisto Hirvonen, kehittämisspäällikkö

Isäntinä: Helin Niina (Etel-hanke), Häkkinen Reija (JYU), Tukiainen Petrikki (Gradia), Salminen Suvi (JAMK)

EDUFUTURA

YHTEISTYÖVERKOSTON TAUSTAT JA HISTORIA

EduFutura Jyväskylä on Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston yhteinen oppimisen ja tutkimuksen osaamiskehittymä.

EduFutura Jyväskylän missio on Sharing the knowledge.

EduFutura Jyväskylän visio on EduFutura luo merkityksellistä osaamista ja kilpailukykyä.

EduFutura Jyväskylän päätavoitteet ovat: Opiskelijalupaus, yhteiskunnallinen lupaus ja vastuullisen resurssoinnin lupaus.

Jyväskylässä on yli 40 000 opiskelijaa. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa opiskelijoita on 8500 ja henkilöstöä 700. Jyväskylän yliopistossa opiskelijoita on 14 400 ja henkilöstöä 2600. Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradiassa opiskelijoita on 23 000, joista ammatinopinnoissa on 20 000 opiskelijaa ja lukioissa 3000 opiskelijaa. Henkilöstöä Gradiassa on 1100. Yhteensä EduFutura-koulutusorganisaatioiden henkilökuntaa on 4400 henkilöä.

Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen edistäminen on yksi EduFuturan kärkialoista.

Yrittäjyysyhteistyö alkoi Jykesin ja Uusyrityskeskukseen yhteistyöllä vuonna 1995. 2000-luvun alkupuolelta alkaen on voimallisesti maakuntatasolla muokattu maaperää yrittäjyydelle

suotuisaksi. Keskustelu lähti yrittäjyyden yhteiskunnallisen merkityksen pohtimisella sekä vahvasti järjestöperusteisesti kauppakamarin ja yrittäjien hallinnoimana. Yrittäjyyskasvatuksen Ehjä Polku -hankkeen kautta oppilaitosvetoisesti. Yritysten näkökulmasta syntyi Yritysten Taitava Keski-Suomi -hankkeen sarja, joka oli kauppakamarin ja yritysten hallinnoima, mutta toimi tiiviissä yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Ensimmäinen oppilaitosten yhteinen strateginen näkymä synnytti Yrittäjyys yhdistää- ja Ideasta kasvuun -kokonaisuudet. Oppilaitosten tiivis yhteistyö synnytti EduFuturan 2016.

Kuva 1. Yrittäjyysyhteistyön vaiheet Jyväskylässä alkoivat Jykesin ja Uusyrityskeskuksen yhteistyöllä vuonna 1995. Oppilaitosten tiiviin yhteistyön myötä vuonna 2016 syntyi EduFutura, ja yrittäjyys on yksi sen kärkialoista. EduFutura-yrittäjyysyhteistyö [Power point-esitys]. 3.9.2020.

Porraskuvaaja näyttää Jyväskylän yrittäjyysyhteistyön vaiheet vuodesta 1995 vuoteen 2020. Yrittäjyysyhteistyö on alkanut Jykesin ja Uusyrityskeskuksen myötä vuonna 1995 ja kasvanut portaittain hankkeiden myötä. Portaiden askelmina on Y4-yhteistyö vuosina 2003–2006, Yrittäjyyskasvatuksen Ehjä Polku -hanke vuosina 2008–2011, Yritysten Taitava Keski-Suomi -hanke vuosina 2008–2014, Yhteinen yrittäjyysstrategia ja Yritystehdas vuodesta 2013 alkaen, Yrittäjyys yhdistää -hanke vuosina 2014–2016, Ideasta kasvuun -hanke 2015–2017, EduFutura, Yrittäjyyden kärkiala vuodesta 2016 alkaen, Uusi EF yrittäjyysstrategia vuonna 2017. Viimeisenä portaana on Jykesin jälkeen; Jyväskylän Yritystehdas Oy 2018 → strategian kirkastaminen & muutokset palveluihin 2019 → EF yrittäjyysopinnot & Yrittäjyysstehdas valmennukset 2020, EF yrittäjyysstrategian päivitys 2020.

Uusyrityskeskuksen tilalle on tullut vuoden 2020 aikana Keski-Suomen yritysidea, joka tarjoaa maksutonta palvelua kaikille kaupunkilaisille.

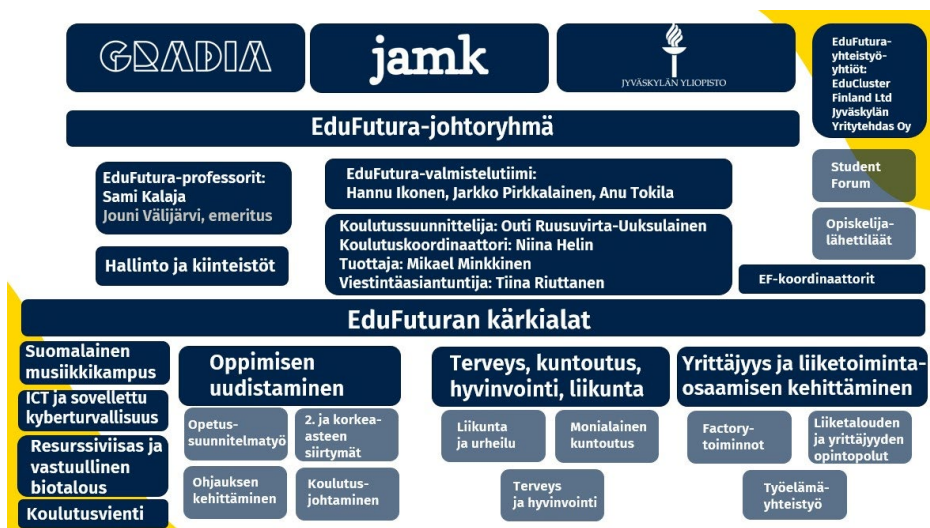
ORGANISAATIO-RAKENNE

EduFutura on Gradian, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston muodostama osaamiskeskittymä. Jokainen yhteistyöoppilaitos osallistuu osana normaalia toimintaansa EduFuturan yhteistyöhön, minkä lisäksi jokainen oppilaitos rahoittaa EduFuturan toimintaa. EduFuturan vetovastuu vaihtuu vuosittain oppilaitosten välillä.

EduFuturan johtoryhmä koostuu Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston rehtoreista ja ylimmästä johdosta. EduFutura professori on Sami Kalaja. EduFutura-valmistelutiimissä on kaikkien oppilaitosten kehittämisjohtajat. EduFuturan varsinaiset työntekijät ovat koulutussuunnittelija Outi Ruusuvirta-Uuksulainen, koulutuskoordinaattori Niina Helin, tuottaja Mikael Minkkinen sekä viestintäasiantuntija Tiina Riuttanen.

EduFutura osallistaa myös opiskelijoita toimintaan. Student Forumiin kuuluu opiskelijajärjestöjen edustajat, ja he toimivat linkkinä EduFutura-johtoryhmän ja opiskelijoiden välillä. Lisäksi on opiskelijalähettäjiä ja EduFutura-koordinattoreita.

Lisäksi on EduFutura-yhteistyöyhtiöitä: EduCluster Finland Oy ja Jyväskylän Yritystehdas Oy, jonka omistajia ovat EduFutura-oppilaitokset ja Jyväskylän kaupunki.

Kuva 2. EduFuturan organisaatio- ja verkko-kaavio. EduFutura. (2020). EduFutura-yrittäjyysyhteistyö [Power point-esitys]. 3.9.2020.

EduFutura on Gradian, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston muodostama osaamiskeskittymä. Sillä on seitsemän kärkialaa, jotka ovat Suomalainen mu-

siikkikampus, ICT ja sovellettu kyberturvallisuus, Resurssiviisas ja vastuullinen biotalous, Koulutusvienti, Oppimisen uudistaminen, Terveys, kuntoutus, hyvinvointi, liikunta sekä Yrittäjyys ja liiketoimintaosaamisen kehittäminen. Oppimisen uudistaminen jakautuu neljään osaan: Opetus-suunnitelmatyö, Ohjauksen ja pedagogiikan kehittäminen, 2. ja korkea-asteen siirtymät sekä Koulutusjohtaminen. Terveys, kuntoutus, hyvinvointi, liikunta jakautuu kolmeen osaan, jotka ovat monialainen kuntoutus, Liikunta ja urheilu sekä Terveys ja hyvinvointi. Yrittäjyys ja liiketoimintaosaamisen kehittäminen jakautuu kolmeen osaan, jotka ovat Työelämälähtöiset projektit, Liiketalouden ja yrittäjyyden opintopolut sekä Elinkeinoelämäyhteistyö.

EduFutura tarjoaa koulutusyhteistyöllä korkeatasoista, vetovoimaista ja innovatiivista koulutusta yli laitosrajojen. EduFutura mahdollistaa sujuvat siirtymät toiselta asteelta korkeasteelle. Lisäksi EduFutura mahdollistaa ristiinopiskelun korkea-asteiden välillä. EduFutura tarjoaa noin 150 opintojaksoa, jotka ovat yhteisiä näiden oppilaitosten opiskelijoille.

EduFutura on pitkällä yrittäjyysopiskelussa ja yhteistyössä. Kaikille oppilaitoksille avoimia EduFutura-yrittäjyysopintoja tarjotaan: DreamUp, Unelmat & Inspiraatio ja Luo oma kesäduunisi. Lisäksi korkea-asteen opiskelijoille on NY-vuosi yrittäjänä. Yritystehtaalla on Ideasta yritykseksi ja yrittäjävalmennus.

TAVOITTEET

EduFuturan päätavoitteet on muotoiltu lupausmuotoon: Opiskelijalupaus, yhteiskunnallinen lupaus ja vastuullisen resurssoinnin lupaus.

Opiskelijalupaus: EduFutura tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden rakentaa yksilöllinen ja joustava opintopolku. Esimerkiksi opintojen kokoaminen eri oppilaitoksista.

Yhteiskunnallinen lupaus: Kilpailukykyä ja elinvoimaa tulevaisuuslähtöisellä osaamisella ja työelämäpalveluilla.

Vastuullisen resurssin lupaus: Laadukkaat ja kustannustehokkaat yhteiset rakenteet.

EduFuturan alla on kaikkien oppilaitosten opiskelijoille tarjolla olevat yhteiset yrittäjyysopinnot, jotka sisältävät NY vuosi yrittäjänä -ohjelman, Unelmat + inspiraatio -kurssin, Dreamup-tapahtumatuontokurssin sekä Luo oma kesäduunisi -kurssin. Näitä ohjaa oppilaitosten opettajat/valmentajat. Kaikista oppilaitoksista on yksi valmentaja, ja kurssit toteutetaan yhteistuotannolla kukin oppilaitos omalla kustannuksellaan. Jokaisella alalla on lisäksi omat yrittäjyyden opintonsa, jotka voivat olla pakollisia tai valinnaisia.

EDUFUTURAN YRITTÄJYYSSTRATEGIA

EduFuturan yrittäjyysstrategia perustuu neljään vaiheeseen: innostun, kokeilen, yritän ja kehitän. Yrittäjyysstrategiaa kehitetään edelleen.

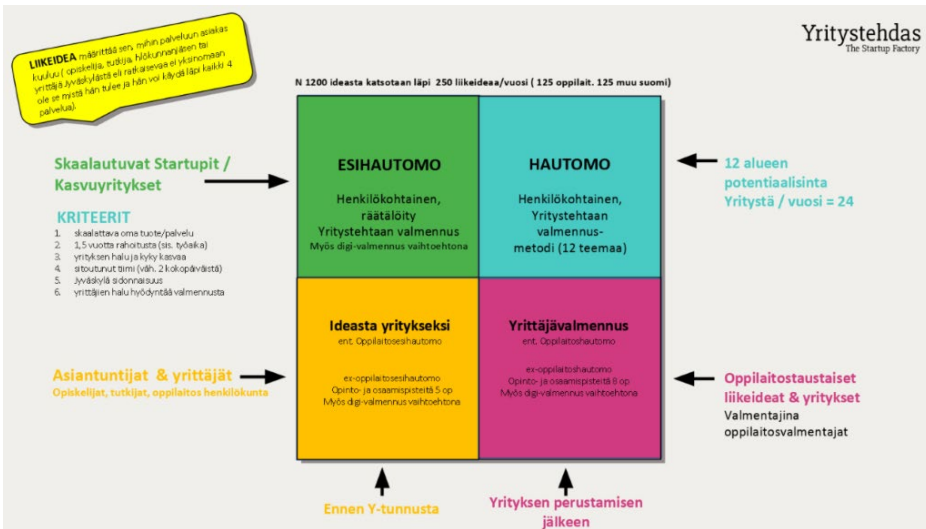
Kuva 3. EduFuturan yrittäjyysstrategia koostuu neljästä vaiheesta: innostun, kokeilen, yritän ja kehitän. EduFutura. (2020). EduFutura-yrittäjyysyhteistyö [Power point-esitys]. 3.9.2020.

Matriisitaulukossa on sarakkeissa yrittäjyysstrategian vaiheet: innostun, kokeilen, yritän ja kehitän. Vaakariveillä esitetään, miten yrittäjyysstrategia vaikuttaa eri ryhmien tasolla eri vaiheissa. Opiskelijoiden tasolla strategiana on yrittäjyysinspiraation luominen, kokeiluyrittäjyyden mahdollisuudet, yritystoiminnan käynnistäminen ja yritystoiminnan kehittäminen. Opetus-, tutkimus- ja asiantuntijajhenkilökunnan tasolla strategiana on Yrittäjyydestä innostuminen ja opintoihin ohjaaminen, Yrittäjyyskasvatuksen perusosaamisen hallinta, Opiskelijajaritysten valmennusosaamisen kehittäminen, Oman yrittäjyysosaamisen tunnistaminen ja tuotteistaminen. Yksikön/lähiesimiehen tasolla strategiana on Yrittäjyyden edistäminen työntekijöiden työtehtäviksi, Yrittäjyyden opinnollistaminen, Yritystoiminnan hyödyntäminen osana osaamisen kehittämistä ja Henkilöstön osaaminen myös yritysten hyödyksi. Ylimmän johdon tasolla strategiana on Yrittäjyyden toimintakulttuurin rakentaminen, Oppijalähtöisten opintopolkujen mahdollistaminen, Opiskelijajaritysten toiminnan edistäminen ja edellytysten luominen sekä Ekosysteemikehitys yrittäjyyden uudistamiseksi ja kilpailukyvyyn kehittämiseksi. Alimpana kaikille vaiheille yhteisenä on strategia koordinaoinnin tasolla, joka on Koordinaattoreiden ja tiimien työn resursointi sekä tuki strategian jalkautukseen.

JYVÄSKYLÄN YRITYSTEHDAS OY

Jyväskylän Yritystehdas Oy:n omistaa EduFutura -oppilaitokset (Gradia, JAMK ja JYU) sekä Jyväskylän kaupunki. Yritystehdas on profiloitunut start up- ja hautomotoimintaan. Yritystehdas on fyysinen paikka Jyväskylän Lutakossa Innova 1 -rakennuksessa. Yritystehtaalla on hautomoyritykset sekä opinnollistetut kokonaisuudet. Yritystehtaalla työskentelee noin 10 henkilöä.

Hautomo on alkuvaiheen liikeydeiden omistajille ja start up -yrityksille tarkoitettu valmennusprosessi. Se on tarkoitettu Jyväskylän kaupungin asiakkaille, eli kaikille kaupunkilaisille, jotka ovat perustamassa yritystä tai joilla on jo yritys. Lisäksi EduFutura-oppilaitoksille on opinnollistettu Ideasta yritykseksi sekä Yrittäjävalmennus -kokonaisuudet. Ideasta yritykseksi on JAMKIn, JUYN ja Gradian opiskelijoille, tutkijoille ja henkilökunnalle suunnattu 10 viikon valmennus, jossa testataan ja kehitetään liikeydeä 12 eri teemasta käsin. Ideasta yritykseksi -valmennukseen osallistuu 80 osallistujaa vuodessa, 7 eri toteutuksessa. Yrittäjävalmennus on JAMKIn, JUYN ja Gradian opiskelijoiden, tutkijoiden ja henkilökunnan perustamille yrityksille suunnattu henkilökohtainen räätälöity 12 kk:n valmennusjakso. Yrittäjävalmennukseen osallistuu 20 osallistujaa vuodessa. Nämä ovat ilmaisia asiakkaille.

Kuva 4. Yritystehdas koostuu neljästä eri kohderyhmille suunnatusta osasta. EduFutura. (2020). EduFutura-yrittäjyysyhteistyö [Power point-esitys]. 3.9.2020.

Nelikentässä on esitetty Yritystehtaan eri osat. Esihautomo on henkilökohtainen, räätälöity yritystehtaan valmennus, joka voidaan toteuttaa myös digivalmennuksena. Se on tarkoitettu startupille ja kasvuyrityksille, ja sen kriteereinä on skaalattava tuote/palvelu, 1,5 vuotta rahoitusta (sis. työaika), yrityksen halu ja kyky kasvaa, sitoutunut tiimi (väh. 2 kokopäiväistä), Jyväskylä-sidonaisuus ja yrittäjien halu hyödyntää valmennusta. Toinen osio on Hautomo, joka on henkilökohtainen Yritystehtaan valmennusmetodi, johon otetaan 12 alueen potentiaalisinta yritystä kerrallaan, vuodessa 24 yritystä. Lisäksi osioita ovat opinnollistetut kokonaisuudet Ideasta yritykseksi ja Yrittäjävalmennus. N. 1200 ideasta katsotaan läpi 250 liikeideaa vuodessa (125 oppilait., 125 muu Suomi).

Yksi yhteistyömuoto on tuotekehitysrahoitus. Tämä on oppilaitosten rahoittama, johon kaikki oppilaitokset budjetoivat n. 20 000 euroa vuodessa, mutta jokainen oppilaitos päättää oman summansa. Tuotekehitysrahoituksen tavoitteena on innostaa oppilaitosten opiskelijoita, tutkijoita ja henkilökuntaa keksimään uusia tuotteita ja palveluja ja tuomaan niitä esille. Yritystehtaan Tuotekehitysrahoitusraati, joka koostuu jokaisen oppilaitoksen edustajista, jakaa rahoitusta ensivaiheen kehitystyöhön, kuten alkuvaiheen kokeiluihin, tarvikkeiden ja materiaalien hankintaan sekä ulkopuoliseen asiantuntijatyöhön. Rahoitusta ei voi hakea yritykselle, eikä sillä voi rahoittaa tiimin palkkoja. Rahoitusraati kokoontuu noin 4 kertaa vuodessa. Rahoituksen myöntämiskriteereinä ovat liiketoimintapotentiaali, konkreettinen projektisuunnitelma ja rahoituskohteet sekä idean omistajan sitoutuminen hankkeeseen. Haettava rahoitus on suuruudeltaan 500–1000 € per projekti. Se on matalan kynnyksen mahdollisuus opiskelijoille ja henkilökunnalle. Tuotekehitysrahoitus on ollut suosittu matalan kynnyksen mahdollisuus opiskelijoille ja henkilökunnalle ensimmäisen rahoituspotin saamiseksi idean jalostamiseen. Rahoitusten saajat on veloitettu raportoimaan edistymisestään sekä olemaan käytettävissä eri tapahtumiin osallistumiseen esimerkiksi haastattelujen muodossa.

Yritystehtaan yksi tuote on Demola. Demola on kansainvälinen oppimisympäristö ja innovaatioalusta. Demola on suunnattu korkeakoulujen opiskelijoille. Demola koostaa eri alojen opiskelijoista monitieteellisiä ja monikulttuurisia projektiryhmiä ratkomaan aitoja työelämälähtöisiä avoimia ongelmia. Tiimit kehittelevät niihin innovatiivisia ratkaisumalleja yritysten ja organisaatioiden hyödynnettäväksi.

EDUFUTURA JA YRITYSTEHDAS -YRITTÄJYYSPOLKU

EduFuturan ja Yritystehtaan yrittäjyyspolku nivoutuvat yhteiseksi loogiseksi poluksi.

EduFutura & Yritystehdas yrittäjyyspolku

-> pohjana EduFutura yrittäjyysstrategia

-> Yhteiset yrittäjyysopinnot [EduFutura opintotarjottimella](#)

Kuva 5. EduFutura ja Yritystehdas luovat yhdessä yrittäjyyspolun, joka pohjautuu EduFuturan yrittäjyysstrategiaan: Innostun, kokeilen, yritän, kehitän. Kuviossa keltainen edustaa EduFuturaa ja turkoosi väri Yritystehdasta. EduFutura. (2020). EduFutura-yrittäjyysyhteistyö [Power point -esitys]. 3.9.2020.

Neliaskelmallisella ylöspäin kapenevalla portaikolla on ilmaistu yritysstrategian eri vaiheet: Innostun on alimpana ja kehitän on ylimpänä. Innostun-portaalla EduFutura-opintoihin sisältyy DreamUp, Unelmat & Inspiraatio ja Luo oma Kesäduunisi. Kokeilen-portaalla EduFuturan liittyvät NY-yrittäjyys ja Työelämälähtöiset projektit / Future Factory -yhteistyö. Kokeilen-portaalla ovat Yritystehtaan Tuotekehitysrahoitusraati ja Demola sekä tuotekehitysympäristöt ja palvelumuotoilu. Innostun- ja Kokeilen-portailla on yhteensä 6500 opiskelijaa. Yritän-portaalla on Yritystehtaan Ideasta Yritykseksi -valmennus. Kehitän-portaalla on Yritystehtaan Yrittäjävalmennus opiskelijoiden yrityksille sekä esihautomo ja hautomo startup-yrityksille Yritän- ja Kehitän-portailla on yhteensä 1350 opiskelijaa. Kaikkien portaiden läpi kulkee EduFuturan Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen kehittämisen kärkitiimi.

Taustalla on EduFuturan yrittäjyysstrategia: Innostun, kokeilen, yritän, kehitän.

Innostun-tasolle kytkeytyy EduFutura-opinnot, jotka ovat sisällöllisesti aktivoivaa innostamista ja yhdessä tekemistä ennen kokeiluyrittäjyyttä.

Kokeilen-tasolla ovat kokeiluyrittäjyyteen liittyvät asiat, kuten NY-yrittäjyys sekä osuuskuntatoiminta sekä kokeiluyrittäjyyteen liittyvät kurssit ja valmennukset. Lisäksi tälle tasolle kuuluvat opinnollistetut työelämälähtöiset opiskelijaprojektit. Kokeilen-portaalla on myös tuotekehitysrahoitusraati, sillä rahoituksen saaminen vaatii sen, että ei ole yritystoimintaa.

Yritän-portaalla siirrytään siihen, että ollaan perustamassa yritystä, ja porras sisältää Ideasta Yritykseksi -valmennuksen ja Keski-Suomen Yritysidean yrityksen perustamispalvelut.

Kehitän-portaalla varmistetaan, että jokaisella oppilaitoksella on palveluja jo olemassa olevan y-tunnuksella toimivan yrityksen kehittämiseen. Näitä ovat oppilaitosten lisä- ja täydennyskoulutukset sekä Yritystehtaan Yrittäjävalmennus. Lisäksi tehdään yhteistyötä Jyväskylän Entrepreneurship Societyn (JES) kanssa. Heillä on vakiintuneet konseptit IDEA-Jkl ja Discovery Tuesday, joita ainakin yliopistolla on opinnollistettu.

EduFuturalla on yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen kehittämisen kärkitiimi, mikä koordinoi yhteisen yrittäjyysstrategiatyön päivittämistä. Alatiimien painopisteinä on jatkuva oppiminen elinkeinoelämäyhteistyön näkökulmasta. Lisäksi vahvana on noussut innovaatio- ja projektitoiminnan kehittäminen. EduFuturalla on myös yhteiset yrittäjyys- ja projektiopinnot.

YHTEISTYÖTAHOT

Laaja verkostoyhteistyö alueellisissa yrittäjyyden ekosysteemissä. Yhteistyökumppaneita ovat muiden muassa Jyväskylän Entrepreneurship Society (tapahtumat, jalkautuminen oppilaitoksiin, projektit), Keski-Suomen Yrittäjät (mm. Tapahtumat, hankkeet, DOERS-toiminta, yrittäjien opiskelijajäsenyys), Keski-Suomen Yritysidea (yritysten perustamisneuvontapalvelut), Kasvu Open (yritysten sparrausohjelma), Business JKL (Jyväskylän kaupungin elinkeino-osasto, yritysten kasvun edistäminen, Yritystehdas-yhteistyö), Crazy Town (yrittäjien co-working yhteisö, Jyväskylän keskustassa 1200 neliometriä tiloja, joissa on noin 70 yritystä).

Tapahtumat EduFutura-oppilaitosten henkilöstölle, kuten Innovaatiotoiminnan kevätpäivä, TULI-Cocktail, kahvikiihdytykset, yrittäjyys-/EduFutura-brunssit ja teemalliset webinaarit.

Tapahtumat EduFutura-oppilaitosten yrittäjäalumnelle yhteistyössä EduFutura-alumni-toiminnan kehittämisen kanssa. Lisäksi vuosittain järjestetään yrittäjäalumniristeily.

Yrityskylä 2020 -yhteistyö: EduFutura -toimeksianto yhdeksäsluokkalaisille

HENKILÖRESURSSIT

Päävastuu ja ydin vastuussa on oppilaitosten henkilökuntaa, mutta mukaan otetaan myös yritysveikkejä vierailijoiksi. Yritystehtaalla valmentajat toimivat eri yrityksissä mukana samanaikaisesti. Erilaisissa tapahtumissa on mukana paljon yrittäjiä.

EDUFUTURA-OPPILAITOSTEN YRITTÄJYYSTOIMIJAT

- EduFutura -yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen edistämisen kärkitiimi & alatiimit
- EduFutura & Yritystehtas -yrittäjyysyhteistyö:
- Petrikki Tukiainen Gradia, Suvi Salminen Jamk & Reija Häkkinen, JYU
- EduFutura-opintojaksojen & Yritystehtas-valmennusten valmentajat
- Yritystehtas: hallituksen jäsenet, asiakasraati, valmentajat, koordinaattorit, tuotekehitysratoitusraadin jäsenet.

GRADIA www.gradia.fi/oppimaan/yrittajyys

- Työelämä- ja yrittäjyyspalvelut yksikkö
- Gradia-tasoinen yrittäjyysryhmä
- Yrittäjyysasiantuntija, kehittämisspalvelut
- Alakohtaiset & lukioiden yrittäjyyskoordinaattorit
- Keski-Suomen Yritysidean henkilöstö.

JAMK <https://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/future-factory/>

- Future Factory -Moduuli (Innovaatio- ja oppimislusta, joka yhdistää opiskelijan ja työelämän)
Sisältää kaikille JAMKin opiskelijoille pakollisia Yrittäjyys- ja innovaatio-opintoja 5 op, ja projektio-pintoja 10 op, joiden puitteissa myös mahdollisuus osallistua EduFuturan ja Yritystehtaan opintotarjontaan.
- Yksiköiden yrittäjyyskoordinaattorit
- Tiimiakatemia.

Jyväskylän yliopisto www.jyu.fi/yrittajyys

- Tutkimuksesta ja innovaatiotoiminnasta vastaava vararehtori
- Tutkimuksesta ja innovaatiotoiminnasta vastaavat varadekaanit tiedekunnissa
- Yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan kehittämissryhmä
- Työelämä- ja yrittäjyyskoordinaattorit
- Työelämäpalvelut – työelämäasiantuntijat – yksi yrittäjyydestä vastaava opiskelijoille suunnatusta
- Tutkimus- ja innovaatiopalvelut – innovaatioasiantuntijat – vastaa tutkijoiden ja henkilökunnan yrittäjyysinnovaatiopalvelukokonaisuudesta
- Unifund – JYU:n oma sijoitusyhtiö.

KESKEISET HAASTEET

Kaikkien oppilaitosten ylin johto sekä operatiiviset yritysopintojen kehittäjät, vetäjät ja opettajat olivat vuonna 2017 mukana strategiakeskustelussa määrittelemässä yrittäjyysstrategiaa. Opiskelijaprosessit ja ylimmän johdon prosessit olivat helpompia määritellä kuin verkoston jokaisen oppilaitoksen eri yksiköiden ja toimintojen oman paikan löytäminen yksiköittäin ja esimiestasolla. Kehitettävää kuitenkin on edelleen yrittäjyysasioissa. Se, että muutettiin kunkin oppilaitoksen tapaa työskennellä, vaati valtavaa määrää samanaikaista kehittämistä jokaisen teeman kohdalta, mikä rasitti kaikkia yksiköitä. Haasteet liittyivät pääasiassa resursointi- ja koordinoitiasioihin. Näiden ratkaisemiseksi oppilaitoksiin on resursoitu yrittäjyyden asiantuntijoita ja koordinaattoreita perusrahoituksella. Haasteena myös kolmen ison toimijan kärkitiimien osalta löytää yhteistyömuotoja ja rajapintoja. Haastavaa on, että saadaan kolmen ison organisaation yhteistyö sujuvaksi. Yhteistyön vahvistaminen eri kärkitiimien välillä on tärkeää.

Yritystehtaan näkökulmasta haasteita on ollut matkan varrella, mutta nyt kuvio on selkiytynyt ja on muotoutumassa. Toimintatapoja on löydetty ja hyvin saatu asiat toimimaan. Motivoituneilla tekijöillä ja hyvällä mielellä pääsee pitkälle.

Kyse on isosta ja kunnianhimoisesta yhteistyöstä, joka koskettaa jokaista työntekijää kaikissa oppilaitoksissa, jolloin työntekijät pääsevät mukaan tekemään muutosta. Muutosten myötä työn tekemistapa muuttuu ja muutokset ovat toisaalta haaste, sillä jokaisella oppilaitoksella on myös omat muutoksensa. Ylin johto on vienyt rohkeasti keskeneräistä eteenpäin, ja keskeneräisyyden sietäminen luo haastetta. Keskijohdolle muutoksen vieminen työntekijöille on haaste. Yrittäjyyttä pitäisi saada vielä monta askelta eteenpäin oppilaitosten tuottamaa reittiä pitkin. Eri oppilaitosten järjestelmien yhteensopivuuden haasteita on myös ratkottavana.

YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN, CASE FORSSA

Tämä liite pohjautuu

- Vierailuun 30.1.2020 Forza-yrityskiihdyttämössä
- Teams-yhteydellä toteutettuun Forssan Yrityskehitys Oy:öön tutustumiseen 25.9.2020
- Crazy Townin verkkosivujen, <https://www.crazytown.fi/forza/> sisältöön (luettu 3.2.2020)
- FYKin verkkosivujen, <https://www.fyk.fi/> sisältöön (luettu 12.11.2020)
- Forssan kaupungin verkkosivujen <https://www.forssa.fi/tyo-ja-yrittaminen/fors-san-yrityskehitys-oy/> sisältöön (luettu 13.11.2020)

FORZA

Kohde: FORZA-yrityskiihdyttämö, Hämeen ammattikorkeakoulu

Ajankohta: 31.1.2020

Osallistujat: Esedu: Taisto Hirvonen, kehittämispäällikkö

Isäntinä: Forza-yrityskiihdyttämö: Heidi Loukiainen, yhteisömanageri
Hamk: Anne-Mari Järvenpää, lehtori

Kuvat: Taisto Hirvonen

FORZAN TAUSTAT JA PERUSTAMISPROSESSI

Taustalla on Forssan kaupungin elinkeino-ohjelma, jonka pohjalta lähdettiin liikkeelle. Tavoitteena on lisätä alueen elinvoimaisuutta yrittäjyyden kautta. Toimijat kutsuttiin mukaan heti alkuvaiheessa, jotta kaikille syntyi yhteinen käsitys ja ymmärrys taustoista. Perustamispäätös tehtiin keväällä 2019.

Forza-yrityskiihdyttämön avulla yrittäjyyskoulutukseen saadaan enemmän vaikuttavuutta, voidaan muodostaa eri oppilaitosten opiskelijoiden kesken tiimejä ja tuoda uusia innovaatioita yrittäjäopiskelijoiden muodostamien verkostojen kehitettäväksi.

Yhteistyö, törmäytys ja tiimiytyminen ovat ohjanneet suunnittelua ja toteutusta.

Forza-yrityskiihdyttämö on Forssan Yrityskehitys Oy:n hallinnoima ja osa Crazy Town -yhteisöä. (<https://www.crazytown.fi/forza/>) (luettu 3.2.2020)

YHTEISTYÖ

Forza-yrityskiihdyttämön toiminnassa ovat mukana Forssan Yrityskehitys Oy:n ohella Hämeen ammattikorkeakoulu (Hamk), Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymä (Fai/Faktia), Ypäjän Hevosopisto, Eerikkilän Urheiluopisto sekä Crazy Town- ja We+-verkot. (<https://www.fyk.fi/aloittavan-yrittajan-palvelut/forza-yrityskiihdyttamo/>) (luettu 3.2.2020)

Mukana ovat myös teleyhtiö Lounea Oy ja OP Lounaismaa, joilta toiminnan kehittämiseen on saatu rahoitusta yhteensä 20 000 €.

FORZAN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Forssan kaupungin keskustan välittömässä läheisyydessä Hämeen ammattikorkeakoulun Forssan kampuksen tiloissa Kehräämöllä sijaitseva Forza- yrityskiihdyttämö on yhteisö, joka tarjoaa työtiloja asiantuntijoille ja yrityksille.

Kuvat 1 ja 2. Forza-esityksen etu- ja takasivut.

Tiloja voidaan laajentaa tarpeen mukaan. Tällä hetkellä käytössä ovat yhteinen kokoontumis-/työtila, yhteinen kahvio, monitoimitila, kokoustiloja, toimistohuoneita ja lukittavia

kaappeja. Yhteisön ja yritysten käytössä ovat myös muu toimistoinfra sekä erikseen sovittaessa rakennuksessa sijaitsevat luokkatilat, pieni ja iso auditorio. Rakennuksen alakerrassa sijaitsee ruokapalveluita tuottava Vanha Värjäri -ravintola.

Hamkin omistamia tiloja Forzalla on käytettävissä joustavasti tilanteen mukaan useita satoja neliöitä. Toimintaympäristö toimii mahdollistajana.

Kuva 3. Yhteinen kokoontumistila, 256 m², Kehräämön 3. kerroksessa.

Hamk ei peri vuokraa tästä tilasta, sillä se on yhteiskäytössä Hamkin opiskelijoiden kanssa.

Kuvat 4 ja 5. Kokoontumistilan kalustoa.

MISSÄ MENNÄÄN NYT, VOLYYMI (TILANNE 30.1.2020)

Forzan toimintaa vetää kesällä 2019 palkattu yhteisömanageri Heidi Loukiainen. Hän toimii myös paikallisen kiertotaloushankkeen vetäjänä. Näin kiertotalous on kytketty toimintaan mukaan.

Tällä hetkellä yritys kiihdyttämön tiloissa toimii 3 yritystä, uusien tulosta neuvottelut ovat käynnissä.

Yhteisiä yrittäjyystapahtumia on järjestetty useita. Parhaillaan on käynnissä haku Forza Highway -valmennukseen. Forza Highway – kiihdytyskaista yrittäjyydestä kiinnostuneille opiskelijoille -valmennukseen otetaan hakemusten perusteella 15 opiskelijaa kuluvaan kevään aikana. Valmennukseen sisältyy mm. aikataulutettuja yritysvierailuja, tiimitapaamisia ja yritysideoihin liittyviä pohdintoja sekä mentoritapaamisia.

Lounais-Hämeen ammattiopiston, Hämeen ammattikorkeakoulun Forssan kampuksen ja Ypäjän Hevosopiston yrittäjyyteen suuntautuneita opiskelijoita on tällä hetkellä yhteensä n. 120.

Hämeen ammattikorkeakoulusta toiminnassa on mukana yrittäjyyteen suuntautuneita opiskelijoita biotalous-insinöörin ja kestävä kehityksen koulutusohjelmista, Ypäjän Hevosopiston ja Hämeen ammattikorkeakoulun yhdessä tuottamasta hevostradenomin tutkinnosta sekä Forssan ammatti-instituutin eri ammattialoilta.

ASIAKASTARPEET JA MAHDOLLISUUDET

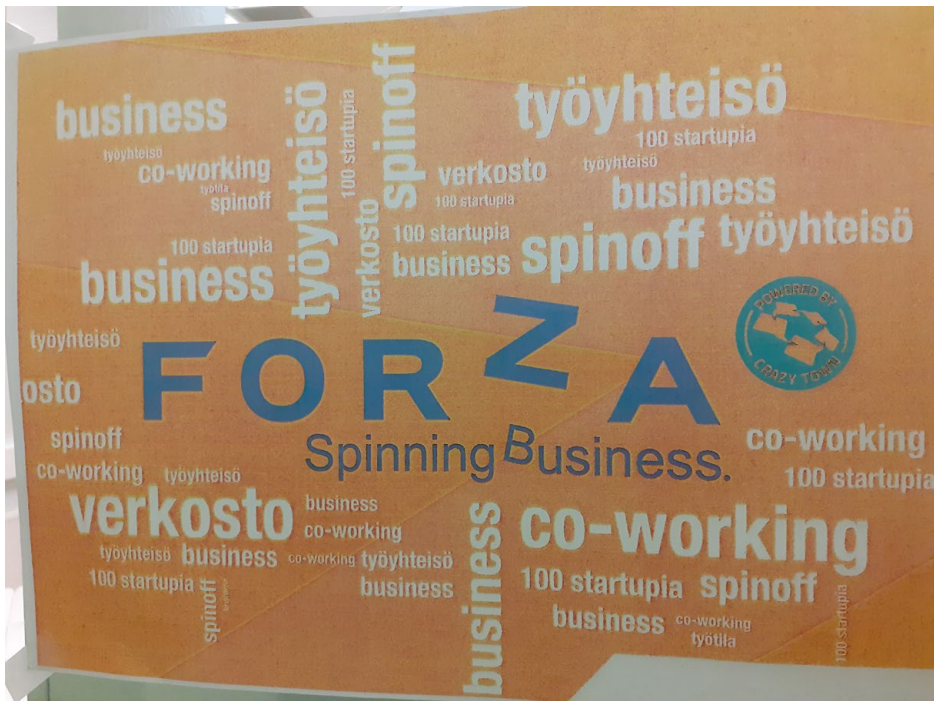
Oppilaitosyhteistyö on koettu Forzan kannalta hyvin tärkeäksi. Kiertotalouden edistäminen osana yrittäjyyttä on yhteinen tavoite.

Forza tarjoaa Hamkin tiloista etätyöpisteitä yrityksille:

- Liikkuva jäsen, paikka asiantuntijalle, hinta 125 € + alv 24 % / kk
- Kiinteä paikka jaetussa työhuoneessa, hinta 175 € + alv 24 % / kk
- Oma työhuone, hinta alk. 270 € + alv 24 % / kk

Tavoitteena on, että yritysten maksamat tilavuokrat kattavat vetäjän palkkakustannukset vuoden 2020 loppuun mennessä.

Opiskelijoille Forza tarjoaa yhteisöjäsenyyden palveluineen maksutta vielä vuoden ajan valmistumisesta.

Kuva 6. Forza-yrityskiihdyttämön toiminnan kuvaus.

FORSSAN YRITYSKEHITYS OY, FYK

Kohde: Forssan Yrityskehitys Oy, FYK

Ajankohta: 25.9.2020 klo 12.00–14.30

Osallistujat: Xamk PYK: Anne Gustafsson-Pesonen, Pienyrityskeskukseen johtaja; Jari Karjalainen, TKI-asiantuntija; Olavi Nieminen, TKI-asiantuntija; Suvi Tuolonen, harjoittelija

Seurakuntaopisto Pieksämäen kampus: Ritva Marjanen, valmentaja opettaja
Esedu: Taisto Hirvonen, kehittämisspäällikkö

Isäntinä: FYK: Hannu-Heikki Saarinen, kehitysjohtaja; Timo Kärkkäinen, yrityskehittäjä; Riikka Riihimäki, toimitusjohtaja

Kuvat: Taisto Hirvonen

FORSSAN YRITYSKEHITYS OY:N (FYK) TAUSTAT JA HISTORIA

Todettiin, että yksi Etelä-Savo ja Forssan seutua yhdistävä asia on yliopiston puuttuminen maakunnasta, ja yliopistojen palveluja hankitaan tarvittaessa erilaisilla sopimuksilla.

Vuonna 1996 perustettu Forssan Seudun Kehittämiskeskus Oy oli kuntien yhteisesti omistama yritys, joka tuotti yrityspalveluita Forssan kaupungille sekä Tammelan, Jokioisten, Humppilan ja Ypäjän kunnille.

Vuonna 2016 Forssan kaupunki osti ulos ympäristökunnat. Tuolloin tehtiin fuusio, jossa Forssan kaupunki yhdisti Forssan seudun Kehittämiskeskus Oy:n ja Forssan liike- ja teollisuuskiinteistöt Oy:n. Tase nousi noin 1 miljoonasta 15 miljoonaan euroon, ja nimi muutettiin Forssan Yrityskehitys Oy:ksi.

Matkailun edistäminen seudullisesti on sisältynyt aiemmin Forssan seudun kehittämiskeskuksen toimintaan. Fuusion yhteydessä vuonna 2016 matkailu siirtyi kaupungille, ja vuoden 2020–2021 vaihteessa tulee siirtymään takaisin FYKiin.

Toimitusjohtajat ovat vaihtuneet tiuhaan tahtiin Timo Lindvallin eläköitymisen jälkeen, ja nyt toimitusjohtajana oleva Riikka Riihimäki aloitti tehtävässä vuoden 2020 alussa.

FYK:N ORGANISAATORAKENNE JA TOIMINNAN TAVOITTEET

Forssan Yrityskehitys Oy on Forssan kaupungin omistama osakeyhtiö, jolla on kiinteistöihin liittyviä tytäryhtiöitä. Tällä hetkellä FYKillä on 5-henkinen poliittinen hallitus, joista noin puolet on kaupunginhallituksen jäseniä, mm. kaupunginjohtaja ja talousjohtaja.

FYKissä on tällä hetkellä töissä 6–7 henkilöä: toimitusjohtaja, kehitysjohtaja, yrityspalvelupäällikkö, yrityskehittäjä, isännöitsijä ja 2 toimistosihiteeriä. Useita pitkän linjan ammattilaisia on siirtynyt tai on siirtymässä eläkkeelle, joten tarvetta uusien henkilöiden palkkaamiselle on.

FYKin tehtävänä on mahdollistaa ja luoda seudulle elinvoimaa. FYKin tavoitteena on tuottaa yritystoimintaan liittyviä neuvontapalveluita, verkostoja, aktiivista kestävästä kehityksen toimintaa ja vihreää logistiikkaa sekä myydä ja vuokrata omistamiaan toimitiloja.

Käytännönläheisyys, yritysten tarpeet ja toimintaympäristö ohjaavat toimintaa. Uudessa noin kuukauden vanhassa strategiassa asiakkuutta on laajennettu, eli asiakkaita ovat muutkin kuin yritykset.

Nykyinen liikevaihto on noin 1,4 miljoonaa, joka sisältää yritysneuvontapalveluita, kiinteistöjen vuokrausta ja hankkeita. Yhden henkilön vastuulla ovat kiinteistöt, joita myydään tai vuokrataan. Toiminnan rahoitus koostuu kaupungin toiminta-avustuksesta, palvelujen myynnistä ympäristökuntiin, kiinteistöjen vuokrauksesta ja hanketoiminnasta.

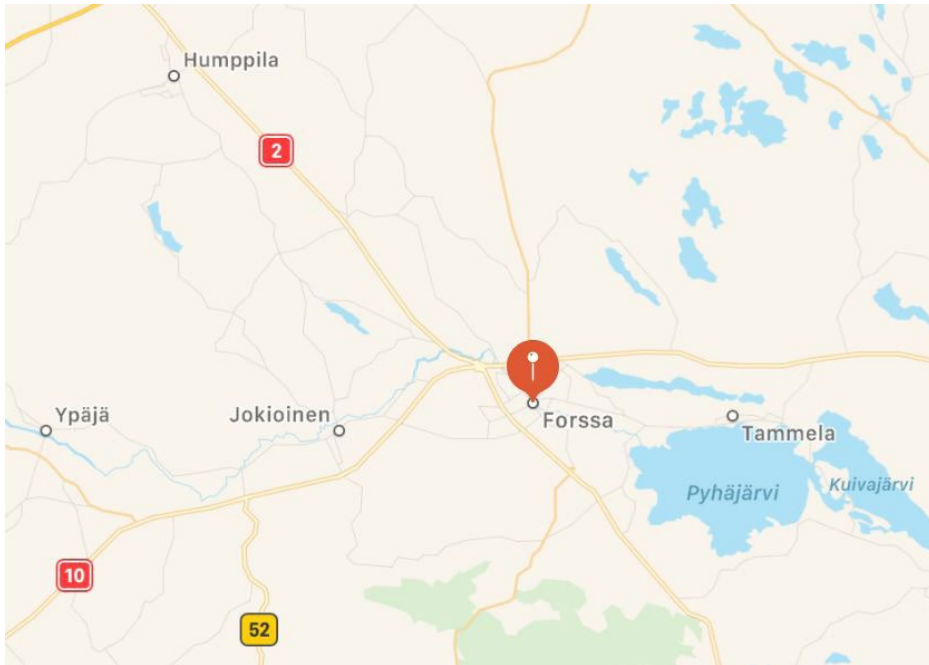
FYKIN ASIAKKAAT

Asiakkaita ovat kaikki Forssan seudun yritysneuvontapalveluja tarvitsevat yritystoimintaa suunnittelevat, aloittavat ja jatkavat sekä toimitiloja tarvitsevat henkilöt ja yritykset.

Esimerkiksi kevytyrittäjät ja muut sivutoimiset yrittäjät, ovat he sitten opiskelijoita tai työelämästä tulevia, ovat tärkeää asiakaskuntaa, joille tehdään kattavat liiketoiminnan laskelmat ja markkinapotentiaalin selvitykset, jotta nähdään, kantaako idea.

- *Töitä tehdään laajalti olemassa olevien yritysten kanssa.*
- *Alueella on vahvuutena kiertotalous ja siihen liittyvä yritystoiminta. Vaikka kiertotalous ja siihen liittyvä yrittäjyys on alueella vahvaa, yrityspalvelut ovat käytettävissä myös muille yrityksen perustajille.*
- *Joka viikko asiakkaina on yritysten perustajia, välillä useampiakin, mutta oppilaitosten rooli ei ole merkittävää. Suoraan koulusta ei juurikaan lähdetä yrittäjäksi, vaan valtaosa yrityksen perustajista tulee työelämän puolelta. Heillä on hankittu osaaminen ja selkeä halu lähteä perustamaan yritystä.*
- *Menneinä vuosina esimerkiksi Hamkin elektroniikkapuolelta tuli yrittäjiä huomattavasti enemmän kuin nykyisestä sairaanhoitajakoulutuksesta. (Tietotekniikan insinöörikoulutus Forssassa on lopetettu noin kymmen vuotta sitten.) Kasvuyritykset ovat pääosin täkäläisten, ei juurikaan muualta muuttaneiden perustamia.*
- *Noin 150 yritystä perustetaan toiminta-alueella vuosittain. Osa näistä on sarjayrittäjiä ja osa liiketoiminnan jakamisesta syntyviä.*
- *Startupit ovat seudulla kasvaneita nuoria, joka on usein perua vahvasta 4H-toiminnasta. Monet nuoret kasvavat 4H-yrittäjyydestä toisen asteen NY-yrittäjäksi, ja sen jälkeen, mikäli liikevaihto on edelleen pientä, siirtyy takaisin 4H-yrittäjäksi. Kun liikevaihto kasvaa noin 7000 euroon, voi jo siirtyä FYKin asiakkaaksi.*

FYKIN TOIMITILAT SIJAITSEVAT YHTEISÖLLISESSÄ YRITYSTALOSSA

Kuva 7. Forssan seutu on tiivis seutukunta.

Forssan keskustasta matkaa Jokioisille ja Tammelaan on noin 8 km, Humppilaan ja Ypäjälle noin 25 km.

FYKin omistama Yritystalo sijaitsee osoitteessa Koulukatu 13 eli keskellä Forssan kaupunkia, josta yritykset saavat palveluja, mm. toimistopalveluja, kokoustiloja, yhteiset aamupalat, lounaat, päiväkahvit, yhteisiä bileitä ym. tapahtumia.

Yritystalo on vanha kauppaoppilaitos, jossa sijaitsee FYKin ja talossa vuokralla olevien yritysten toimintaa. Esimerkiksi Forssan Yrittäjät ja ProAgria ovat samassa talossa.

Toiminnan kannalta tilojen sijainti keskellä kaikkea on koettu tärkeäksi. Parkkipaikkoja on hyvin ja niiltä on lyhyt kävelymatka, joten tuleminen ja oleminen on helppoa.

- *Säännöllisiä keskusteluja käydään seudun yrittäjäyhdistysten kanssa. Avoimia aamukahvitilaisuuksia järjestetään säännöllisesti, tietoa jaetaan, koulutuksia järjestetään, ja on paljon monenlaista yhteisöllistä toimintaa.*
- *Toimintaan on sisällynyt myös perinteinen Yrityshautomo, mutta kysymys on FYKin*

mukaan paremminkin palvelurakenteesta kuin fyysisestä tilasta. Palvelurakennetta voidaan kutsua myös Yrityshautomoksi.

- Yritystalosta vuokrataan toimitiloja yrityksille ja luodaan työyhteisö mm. yksinyrittäjille. Yritystalossa on alkavia yrityksiä ja yrityksiä, jotka ovat olleet siellä jo pitkään. Yritystalossa käy paljon asiakkaita, joten vilskke on välillä aika kova. Yritystalo-konsepti on perua Seutu YP-ajoilta.*
- Elina Eriksson on FYK:n palkkalistoilla, mutta hän on kuin jokaisen oma sihteeri. Yritystalossa koetaan olevan hyvä henki, se on turvallinen paikka käydä avointa keskustelua, jolloin yritysten verkostoituminen ja ongelmien ratkaiseminen on helppoa. Tulijoita on enemmän kuin tiloja on tarjolla. Yritysten kasvaessa ne siirtyvät isompiin tiloihin, vaikka saavat olla talossa niin kauan kuin haluavat.*

PALVELUT JA NIIDEN TUOTTAMINEN

FYK tarjoaa asiakkailleen yritysneuvontapalveluja, kiinteistöpalveluja ja hanketoimintaa. Forssan kaupungin verkkosivuilla kerrotaan Forssan Yrityskehitys Oy:n tehtävistä seuraavasti: *Forssan Yrityskehitys Oy tarjoaa hyvät toimintaedellytykset monipuoliselle elinkeinotoiminnalle ja aktiiviselle kehittämiselle Forssan seudulla. Forssan Yrityskehitys Oy:n ydintehtäviä ovat elinkeinoelämän neuvontapalvelut, elinkeinoasioiden valmistelu ja toteutus, kehittämis- ja hanketoiminta sekä kaupungin liike- ja teollisuustilojen vuokraus ja isännöinti.*

Yrityskehitys tarjoaa asiantuntijapalveluita ja neuvontaa yrittäjille. Yhdessä asiakkaan kanssa tehdään tarvittaessa myös kannattavuus- ja muita laskelmia. Kaikki perusneuvonta on asiakkaalle maksutonta. Neuvonnassa voidaan käyttää apuna myös ulkopuolisia asiantuntijoita. Käytössä on myös laajan yhteistyöverkoston palvelut. (<https://www.forssa.fi/tyo-ja-yrittaminen/forssan-yrityskehitys-oy/>) (luettu 13.11.2020)

Ympäristökunnat maksavat FYKin tuottamista palveluista tuntiveloituksella. Yritystä perustaville FYKin neuvontapalvelut ovat maksuttomia.

Toimialakohtaisia vetäjiä ei ole, vaan enemmänkin alkaville, kehittäville ja omistajavaihdoksessa oleville on omia palveluja.

FYKin maksuttomat yrityspalvelut ovat myös yrittäjyyttä miettivien opiskelijoiden käytettävissä. FYKissä koetaankin, että alkavien ja jatkavien yrittäjien palveleminen samassa organisaatiossa on ratkaisevan tärkeää.

- Kun potentiaalinen yrittäjä tulee meille idean kanssa, ja sitä jalostetaan, yhteys uuteen yritykseen säilytetään koko ajan.
- FYKissä tunnetaan hyvin kaikkien yritysten tilanne seudulla, ja siten pystytään hyvin auttamaan uusia yrityksiä. Uusien yritysten perustajat alueella ovat pääosin käytännön tekijöitä.

- Tutuus ja tunnettuus on ollut tärkeää, on helppoa tulla juttusille.
- Oma paikallista Uusyrityskeskusyksikköä tai vastaavaa ei alueen pienuudesta johtuen oikein voida perustaa, jolloin kyseeseen tulisi yhteistoiminta esimerkiksi Hämeenlinnan kanssa.
- Tytäryhtiöiden kiinteistöissä vuokralla oleva yritys voi halutessaan lunastaa tiloja itselleen.
- Kasvuyrityksille on omanlaista palvelutarjontaa: Käynnissä on maakunnallinen kansainvälistymishanke ja alkamassa Teknology wisits -hanke, jossa vierailijat voivat tutustua paikalliseen osaamiseen mm. Envitec-alueella.
- Projektit eivät ole rahoituskanava, vaan tärkeintä on alueellinen toiminnan kehittäminen. Esimerkiksi kiertotalouskonseptia ovat seudun yritykset lähteneet kehittämään, ja kaupunki on toiminut korkeintaan mahdollistajana. Toimintaa ylläpidetään pääosin ilman hankerahaa.
- Kiertotaloudessa Forssan seutu on muita seutukuntia edellä.

PALVELUJEN MARKKINOINTI

FYK on pitkäaikainen ja selkeä toimija alueella, joten yrityspalvelut ovat laajalti tiedossa. FYK pyrkii näkymään erilaisten tapahtumien yhteydessä ja olemaan helposti lähestyttävä. Puskaradio on tärkeä viestintäkanava.

Alueen isoja pörssiyrityksiä lukuun ottamatta kaikki alueen yritykset koetaan FYKin asiakkaiksi. FYKin verkkosivulla (<https://www.fyk.fi/>) kerrotaan palvelutarjonnasta ja tapahtumista.

VERKOSTOT JA VERKOSTOYHTEISTYÖ

FYKin mukaan varsinaista tietoisesti rakennettua verkostoa ei ole, vaan se on rakentunut matkan varrella. Asiakkaiden tarpeet ja tukeminen ovat vaikuttaneet vahvasti nykyisen toimintamallin syntyyn. Kehittämishankkeita kirjoitetaan yritysten tarpeista ja toimintaympäristöstä lähtien, joten myös sillä katsotaan olleen oma vaikutuksensa.

Oppilaitoksista Hamk, Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymä Faktia, Eerikkilän Urheilupuisto ja Ypäjän Hevosopisto ovat kukin jollain tavalla mukana verkoston toiminnassa.

Kuntien yrittäjäjärjestöjen ja kauppakamarien verkostoissa FYK on aktiivisesti mukana, ja yhteistyötä tehdään tiiviisti. Tuotannollisten yritysten Kätevä-verkoston kanssa tehdään myös yhteistyötä.

Me mentorit -porukan kanssa tehdään yhteistyötä, ja verkoston hyödyntämistä haluttaisiin lisätä molemmin puolin.

Osa yliopistoyhteyksistä on toteutettu Hamkin kautta mm. Aalto yliopistoon ja LUTiin ja suoraan Turku Science Parkiin. Yliopistojen palveluja tarvitsevat yritykset eivät juurikaan tarvitse FYKiä välissä, vaan hankkivat yliopistojen palvelut suoraan. Design Factory -toimintaa on Hamkilla, jonka puitteissa joitakin yhteisiä tapaamisia kerrottiin olleen.

Osin yhteisessä CRM-järjestelmässä voidaan viestiä eri organisaatioiden välillä, mutta moni asia perustuu henkilökohtaisiin suhteisiin.

- *Maakunnallinen Kasva ja kansainvälisty -tapahtuma on vuosittainen, ja siinä FYK on mukana mm. Bisnes Finlandin, yrittäjäjärjestöjen ja kauppakamarien rinnalla. Samojen toimijoiden Team Finland Häme pitää lähes kuukausittain palavereita ja tiedonvaihtoa, tapahtumista ja hyvistä puhujista tiedotetaan laajalti.*
- *Kauppakamarin vetämässä Tekijä-tapahtumassa (rekrytapahtuma) FYK on mukana muiden toimijoiden, kuten alueen oppilaitosten, kanssa mm. työpaikkojen löytämisessä.*
- *Frush Innovating the Circular Economy -tapahtuma toteutetaan yhdessä mm. Hamkin biotalouden koulutusohjelmien kanssa. Tapahtumalla pyritään tuottamaan lisäarvoa osallistujille. Tapahtuma on toteutettu tähän mennessä 3 kertaa, osallistujia oli viimeksi noin 600.*
- *Bisnestreffit, jossa yritykset esittelevät toimintaansa, järjestetään perinteisesti syksyisin.*
- *Alueella kiertotalous on yksi työllistävästä aloista, joten työllisyysasioissa tehdään tiivistä yhteistyötä mm. oppilaitosten ja yritysten kanssa. Ajoittain esille nousee kysymys siitä, ovatko paikallisten oppilaitosten tuottamat tutkinnot niitä, joilla vastataan seudun työvoimatarpeisiin.*
- *Työpaikkaomavaraisuusaste seudulla on lähes 130, joten muualta pendelöijiiä on paljon. Haasteena kasvaville yrityksille onkin osaavan työvoiman saanti.*

FORZA-YRITYSKIIHDYTTÄMÖN TARINA

Vuoden 2019 keväällä Forssan Yrityskehitys Oy:n oppilaitosyhteistyössä perustama Forza-yrityskiihdyttämö aloitti toimintansa Hamkin tiloissa Forssan Kehräämöllä. Forzan tavoitteena oli tuottaa 100 uutta yritystä Forssan kaupunkiseudulle vuoden 2021 loppuun mennessä. Tavoitteena oli kehittää Forssan kaupunkiseudun yritystoimintaa ja opiskelijoiden yrittäjyyttä.

Kyseessä oli omanlaisensa Crazy Town -konseptiin perustuva yrittäjyyden kehitysalusta oppilaitosrajapinnassa.

Reilun vuoden toimittuaan Forzan ei nähty ottavan tuulta purjeisiin, joten toiminta päätettiin siirtää kesäkuun alussa 2020 FYKin tiloihin Yritystaloon. Syinä nähtiin, että Forza söi FYKin vähäisiä henkilöresursseja, toimintaan osallistuneiden opiskelijoiden määrä ei riittänyt, eikä viitteitä pysyvään toimintaan ollut näkyvissä. Crazy Town -konseptikin nähtiin FYKin suunnalta katsottuna lähinnä tilanvuokrausjärjestelmänä.

Keväällä 2020 FYKissä todettiin, että Forzan perustamisvaiheessa tehtiin virhearvio toimintaan osallistuvien määrästä, odotettiin enemmän kuin se pystyi tuottamaan. Todettiin myös, etteivät aktiiviset yrittäjäopiskelijat kokeneet sitä omakseen.

Toiminnan jatkoa mietittäessä pohdittiin, palveleeko FYK opiskelijoita vai ei, käydäänkö oppitunneilla?

- *Fyysinen tila on helpompi ajatella, mutta yrittäjyydessä kyseessä on enemmän asennetta ja tekemistä, joka ei välttämättä tarvitse fyysisiä tiloja.*
- *Nuoret ovat oppilaitoksessa opiskelua varten, joten opintojen eteneminen on tärkeämmässä roolissa. Tärkeää on, että ammattilaiset ovat lähellä, mutta niiden ei tarvitse pitää kädessä kiinni. Pidetään kiinni siitä, että meille FYKiin on helppo tulla.*
- *Tärkeää on tiedostaa, että paikallinen toimintaympäristö ja sen kulttuuri sanelee, millainen malli toimii milläkin paikkakunnalla. Tärkeitä kysymyksiä ovat: Mikä on tarve, mitä te saatte, ja palveleeko se teidän tarpeitanne?*

Lopputulena todettiin, että yrittäjyyttä miettiisiin opiskelijoihin voidaan vaikuttaa ilman fyysistä toimitilaa oppilaitoksessa. Forzan toiminta-ajatusta aiotaan jatkaa ainakin jossain muodossa osana FYKin toimintaa.

KESKEISET HAASTEET JA ONNISTUMISET

FYKin olemassaolon kannalta suurin haaste on ollut 2000-luvun alkupuolella käyty keskustelu kuntaliitoksista. Samoihin aikoihin Forssan kaupunki osti ympäristökunnat ulos yrityksestä.

Haasteena Forssan seudulla on saada osaavaa työvoimaa ja löytää yhteistyötapoja yliopistojen kanssa yrityksille.

Nykyinen omistuspohja ja toimintamalli toimivat hyvin. Yhteistyössä onnistuminen on ollut keskeistä kokonaisuuden eteen päin viemisessä.

KEHITTÄMINEN

Muuttajapalveluja kehitetään, jotta työvoimaa saataisiin yrityksille paremmin.

Parhailtaan on menossa seudullisen työllisyysneuvoston ekosysteemin kehittäminen, jossa mukana ovat mm. TE-toimisto ja työllisyyspalvelut, Kela, ELY-keskus ja seudulliset toimijat. Kehittämistyöryhmässä pohditaan, siirretäänkö toiminta koulutuskuntayhtymän sisälle omaksi seudulliseksi klusteriksi vai miten tulevaisuudessa tullaan toimimaan.

FYKin talouden johtamista kehitetään ennakoivaksi ja antamaan tulevaisuustietoa.

Klusteritoiminta elektroniikka- ja kiertotalousaloilla toimivat aikoinaan hyvin, mutta esimerkiksi rakennusklusteri ei oikein lähtenyt käyntiin. Tällä hetkellä ei varsinaista toimialakohtaista kehittämistä ole käynnissä, vaan kehittämistä tehdään toimialasta riippumatta.

FYKin toimitusjohtajan mukaan on huomioitava, että kaikkea, mitä on tehty, ei voida enää tehdä eikä kannata tehdä, vaan joistakin tehtävistä on osattava myös luopua.

YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN, CASE JOENSUU

Kohde: Spark Joensuu ja Luotsi-hanke

Ajankohta: 21.10.2020

Osallistujat: Anne Gustafsson-Pesonen, Jari Karjalainen, Ritva Marjanen, Olavi Nieminen, Taisto Hirvonen, Piritta Parkkari, Suvi Tulonen

Isäntinä: Säde Lind (Karelia-ammattikorkeakoulu), Sanna Lappalainen (Riveria), Joonas Hiltunen (Pohjois-Karjalan yrittäjät), Arttu Taponen (Itä-Suomen yliopisto), Sanna Rätty (Nuori Yrittäjyys Pohjois-Karjala), Janita Ylitalo (Business Joensuu), Riitta Nyberg (Luotsi), Marjatta Rummukainen (Luotsi)

Kuvat: Olavi Nieminen ja Business Joensuu Oy

SPARK JOENSUU

(<https://www.sparkjoensuu.fi/>)

SPARK Joensuu on opiskelijoiden oma yhteisöllinen yrittäjyyttä ja yhdessä tekemistä edistävä paikka ja toimintamalli. Sen tavoitteena on tukea opiskelijoiden yrittäjyyttä ja synnyttää uusia kasvuyrityksiä.

Vuonna 2019 perustettu SPARK Joensuu syntyi kaupungin visiosta rakentaa Joensuusta maailman paras paikka yhdistää opiskelu ja yrittäjyys. Missiona on luoda opiskelijoille kohtaamispaikka, joka mahdollistaa yhteistyötä, uusia kontakteja ja antaa työskentelytiloja sekä kipinää uusiin ideoihin ja liiketoimintaan.

Joensuussa pyritään yhteistyöllä tuloksiin. Mukana SPARKissa ovat ammattioppilaitos Riveria, kehittämissyhtiö Business Joensuu, Karelia ammattikorkeakoulu, Itä-Suomen yliopisto, Joensuun kaupunki, Pohjois-Karjalan Yrittäjät, Y-akatemia, Draft, Nuori Yrittäjyys, EPIC Challenge JNS ja Joensuu Entrepreneurship Society.

SPARK-toimitilat sijaitsevat Joensuun tiedepuistossa Business Joensuun vuokralaisina. Vuokrakustannukset jakautuvat käyttöasteen mukaan; Karelia ammattikorkeakoululla on suurin osuus Y-akatemian vuoksi, Riveria-ammattioppilaitos ja Itä-Suomen yliopisto ovat mukana pienemmällä osuudella.

Tiedepuisto on paikka, jossa yritykset kasvavat. Kaikki Spark-palvelut ovat tiedepuiston ”samalla käytävällä”, jopa TE-palvelujen starttirahapalvelu. Tiedepuistossa toimii myös POLKU, joka on Pohjois-Karjalan suurin ja monipuolisin yrittäjyystapahtuma. <https://polku.es/2020/en/etusivu-english/>

Ongelmana on lähinnä eri puolilla kaupunkia sijaitsevat oppilaitosten kampukset, mikä ehkä hankaloittaa opiskelijoiden osallistumista toimintaan.

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Karelial ja Riverian yhteishankkeessa Base Camp kehitetään mm. Spark Joensuu -opiskelijaympäristöä sekä opiskelijoiden monialaista avointa tuotekehitysympäristöä <https://vanha.karelia.fi/blogit/basecamp/2020/03/31/base-camp-hankkeessa-edistetaan-opiskelijayrittäjyyttä-monella-rintamalla/>

Sparkin tiloissa toimii myös Karelial Y-akatemia (<https://www.y-akatemia.fi/>) yrittäjyyden ja tiimioppimisen oppimisympäristönä. Y-akatemiassa opiskelijat perustavat oikeita yrityksiä ja saavat tutkintoonsa opintoja (120 op) sekä tutkintotodistukseensa lisäosan yrittäjyydestä.

Tällä hetkellä Y-akatemiassa on 40 opiskelijaa, ja he muodostavat 4 tiimiä. Valmentajista yksi toimii kokopäiväisenä ja kolme lehtoria osa-aikaisina.

Kuva 1. Spark Joensuun tiloja

RIVERIA-AMMATTIOPPILAITOS

Base Camp -hankkeessa tarjotaan ohjausta, tukea ja valmennusta jokaiselle yrittäjyydestä kiinnostuneelle Riverian opiskelijalle. Riveria on myös oma yrittäjyyspolku ProRiveria (<https://www.riveria.fi/opiskelijalle/opiskelu-riveriassa/opintopolut/proriveria/>) ja Nuori Yrittäjyys -ohjelma.

POHJOIS-KARJALAN YRITTÄJÄT

(<https://www.yrittajat.fi/pohjois-karjalan-yrittajat/a/pohjois-karjalan-yrittajat/yhteystie-dot-572036>)

Opiskelijoiden ja yrittäjien edistäminen on tärkeässä roolissa. Opiskelijajäsenyys on ilmainen, joten opiskelija saa maksutta neuvontaa ja verkostoja.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Itä-Suomen yliopistolla (UEF) tarjotaan yrittäjyysopintoja, jotka ovat kaikille opiskelijoille avoimia. Opiskelijat voivat valita yksittäisiä kursseja tai suorittaa 25 opintopisteen sivuainekokonaisuuden. Myös erilaisiin ohjelmiin, kuten Demola-projektit tai Draft-ohjelma, osallistuminen on opinnollistettu. UEF tekee yhteistyötä alueen oppilaitosten (esim. Karelia- ja Savonia-ammattikorkeakoulut) sekä muiden yrittäjyyttä tukevien ja edistävien tahojen (esim. Business Joensuu, Business Center ja Spark) kanssa. UEF on myös mukana erilaisissa yhteistyöverkostoissa, joiden kautta opiskelijat voivat osallistua mielenkiintoisiin yrittäjyysprojekteihin ja -haasteisiin niin kotimaassa kuin ulkomailla.

NUORI YRITTÄJYYS, POHJOIS-KARJALA

Nuori yrittäjyys toteuttaa yrittäjyyskasvatuksen ohjelmia, suurin niistä on Vuosi yrittäjänä -ohjelma. Rooli on kouluttaa opettajia ja antaa heille välineitä, tukea heitä yrittäjyyskasvatustyössä. Nyt pohditaan kouluasteiden yhteistyössä opintopolkua esiopetuksesta korkeakouluun (elämänhallintaa, taidot) esimerkiksi niin, että korkeakoulutason opiskelijat sparraavat toisen asteen opiskelijoita.

BUSINESS JOENSUU

<https://www.businessjoensuu.fi/>

Alueellinen kehittämissyhtiö Business Joensuu Oy auttaa asiakkaitaan investoinneissa ja sijoittumisessa Joensuun alueelle, yritysten käynnistämässä, kasvussa ja kansainvälistymisessä. Lisäksi se tarjoaa Tiedepuiston tila- ja tapahtumapalveluita, joita hyödyntää päivittäin

130 organisaatiota ja 2000 ihmistä. Ekosysteempalvelujensa kautta se mahdollistaa laajan kotimaisen ja kansainvälisen yhteistyön. Myös Spark ja Luotsi ovat tärkeitä väyliä Business Joensuulle, ja oppilaitosyhteistyö tapahtuu helposti Sparkin kautta.

Dashboard/tavoite 2020

<u>Uudet liiketoiminnot ja kansainvälistymispalvelut</u>	<u>TAV 20</u>
<i>Tulosmittarit</i>	
Toimialueen uudet yritykset (kpl)	500
- BJOE:n palveluista (kpl)	250
Uusista yrityksistä kasvuvalm./kiihdyttämöön (kpl)	80
Uusia vientiyr./viennin avanneita BJOE:n palveluista (kpl)	15
Viennin kasvu BJOE:n palveluista (1000 €)	7 000
Pääomasijoitukset kasvuyrityksiin (1000 €)	2 000
Rekrytoinnit Suomen ulkopuolelta (kpl)	60
Asiakastyytyväisyys (NPS)	0
<i>Aktiviteettimittarit</i>	
KV-valmennuksissa yrityksiä (kpl)	40
START (kpl)	20
SET UP (kpl)	0
ACCELERATE (kpl)	0
Asiakasmäärä (kpl)	600

Kuva 2. Business Joensuun tavoitteet ja mittarit.

Business Joensuu toteuttaa vuodessa 10–12 ryhmävalmennusta sekä asiantuntijavalmennuksia. Vuosittain 25–30 yritystä, ”oikeita startuppeja”, osallistuu kiihdyttämöön. Vuoden kestävän sopimuksen hinta on niille 1400 €.

Kuva 3. Business Joensuun palveluja yrityksille.

Kuva 4. Business Joensuun palvelut sisältävät mm. ryhmä- ja asiantuntijavalmennuksia.

Business Joensuu on myös useiden erilaisten projektien toteuttaja, hallinnoija ja rahoittaja. Projektit ovat alueellisia, kansallisia tai kansainvälisiä, ja useimmat niistä rahoitetaan EU:n rakennerahaston kautta. Esimerkiksi Work and live in north Karelia -projekti on yhden luokun palvelupiste ulkomaalaisille muuttajille. Sen tavoitteena on yritysten kasvun ja työvoiman saannin tukeminen pilotoimalla uudenlaisia kansainvälisiä rekrytoinnin muotoja. (<https://www.businessjoensuu.fi/tietoa-meista/projektit/becomekarelian/>)

LUOTSI JOENSUU

(<https://luotsijoensuu.fi/>)

Luotsi on Joensuun kaupungin työllisyyttä edistävä hanke ja osa työllisyyttä tukevaa asiakaslähtöistä monialaista palvelukokonaisuutta. Luotsi on matalan kynnyksen kohtaamispaikka joensuulaisten työnhakijoiden ja työnantajien yksilöllisiin tarpeisiin.

Luotsi-hanke toimii vuosina 2019–2022 ja tarjoaa verkostoyhteistyönä rakentuvan monialaisen palvelualustan kaikenikäisille. Hankkeen budjetti on kahdeksan miljoonaa euroa, ja toimitilat sijaitsevat keskellä kaupunkia kauppakeskus Centrumissa. Tilat ovat avoimna maanantaista perjantaihin klo 10–17. Tiedolla johtamisen työkalut ja seurantajärjestelmät ovat hankkeessa pitkälle vietyjä.

Luotsin tavoitteet

- Asiakasmäärätavoite 7200
- Työttömyyden väheneminen valtakunnalliselle tasolle
- Työttömyyden katkeaminen varhaisessa vaiheessa
- Yhtenäinen palvelutarpeen arviointimalli
- Henkilökohtaisen valmennuspalvelun mahdollistaminen
- Nykyisten odotusaikojen purkaminen
- Monitoimijaisen palvelualustan syntyminen.

Henkilöstö

- 31 duuniagenttia
- 2 agenttikoutsia
- 2 palvelukoordinaattoria
- Viestintäkoordinaattori
- Markkinointikoordinaattori
- Controller
- Hankesihteeri
- Koko Joensuun kaupungin työllistämispalvelujen henkilöstö ja Topakka-hanke tukee hankkeen työtä.

Palvelut

- Työnhaku
- Yrittäjäyys
- Koulutus
- Rekrytointi
- Uravalinta
- Työkyky
- Arjen hallinta.

YRITTÄJYYDEN OLOHUONE⁶

- Tarjolla asiantuntijuutta aloittavan yrittäjän tueksi sekä mielenkiintoista ohjelmaa yrittäjyyden maailmasta.
- Joka perjantai klo 12 on yrittäjyysperjantai. Paikalla on yrityksen perustamiseen ja kehittämiseen sekä valmiin liiketoiminnan mahdollisuuksiin perehtyneitä asiantuntijoita sekä Luotsin yritysagentteja.
- Myynnissä oleviin Osuva-yrityspörssinyrityksiin voi tutustua Business Joensuun osastolla.
- Esitellään myös Pohjois-Karjalan Yrittäjien Jatkis-hankkeen myytävä yritys⁷.
- Mukana ovat Business Joensuu, TE-palvelut, Pohjois-Karjalan Yrittäjät / Jatkis-hanke, Spark Joensuu sekä Luotsin yritysagentit.

DUUNIAGENTIN HENKILÖKOHTAINEN VALMENNUS

Duuniagentit ovat Luotsin näkyvin palvelumuoto, ja 31 duuniagenttia mahdollistavat asiakkaiden henkilökohtaisen palvelun. Duuniagentille voi varata ajan kuka tahansa joensuulainen työtön tai koulutukseen siirtymässä oleva henkilö; työtön työnhakija, työpaikkaa vaihtava tai opintojen loppuvaiheessa oleva opiskelija. He tarjoavat henkilökohtaista valmennusta työhön tai koulutukseen suuntaaville joensuulaisille. Duuniagentit myös auttavat, mikäli yrittäjyys kiinnostaa asiakasta.

Agentin kanssa saa haltuun esimerkiksi seuraavat asiat:

- Työhaun kanavat
- Työhaun asiakirjat
- Työnhaku
- Kiinnittyminen työelämään
- Vaihtoehtoiset urapolut
- Työhaastattelut

Luotsin asiakkuuden erityisetuja

- Tänä vuonna korotettu kuntalisä 700 e/kk (työllistävälle yritykselle) Luotsin asakkaille.
- Joensuun kaupungin palkkatukipaikat.

⁶ Kts. Luotsi Joensuun YouTube-kanava, jonne kootaan myös perjantain yrittäjyystapahtumat <https://www.youtube.com/channel/UCj31p9CFuTmX3glW1pjHL7A>

⁷ Luotsi on aiemmin tukenut omistajanvaihdoksia mestari-kisälli-mallin kautta. Jatkoa sille on kehitteillä yhteistyönä Riverian ja Business Joensuun kanssa.

Yritysyhteistyö

- 5 yritysagenttia
- Yritysten kontaktointi yrityslähtöisesti
- Yrityskuiskaus (<https://www.businessjoensuu.fi/yrityskuiskaajat/>)
- Kuntalisän markkinointi
- Luotsin asiakkaiden markkinointi yrityksille
- Yhteistyö Business Joensuu / TE-toimisto / Kauppakamari / Yrittäjäjärjestöt.

Kaikille avoimet tapahtumat

- Työn ja tekijän kohtaamisen mahdollistaminen
- Tiedon jakaminen työn ja opiskelun mahdollisuuksista.

Omat palvelut

Kehitetty sellaisia palveluja, joita ei muutoin palvelutarjonnasta löydy, esimerkiksi

- Tyyni-psykoterapiapalvelu
- Suunta-valmennus
- Nepsytulkki
- Tyylikkäänä työhaastatteluun
- Sähköinen oppimisympäristö.

